

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยการพัฒนารูปแบบความร่วมมือด้านการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาของประเทศไทยกับโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มประชาคมอาเซียน ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

- 2.1 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือด้านการศึกษา
- 2.4 ระบบการศึกษาและการจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาของประเทศไทย
- 2.5 กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และกลุ่มประชาคมอาเซียน
- 2.6 ระบบการศึกษาและความร่วมมือด้านการศึกษาของประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียน
- 2.7 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา

ในการศึกษาหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับความหมายของการศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและองค์ประกอบของการจัดการศึกษาดังนี้

ปรัชญา เวสารัชช์ (2545, น. 1) ได้กล่าวถึง การศึกษาว่าหมายถึง กระบวนการทางสังคมที่นำบุคคลเข้าสู่การดำรงชีวิตในสังคม เป็นกระบวนการอบรมบ่มนิสัยให้มนุษย์สามารถประพฤติปฏิบัติตนและประกอบอาชีพการงานร่วมกับมนุษย์อื่นๆ ได้อย่างเหมาะสม เป้าหมายของการศึกษา มิใช่เพียงประโยชน์ของแต่ละคน แต่ต้องมุ่งไปสู่สังคมในภาพรวม เป็นการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถ ความเป็นคนดีและสมบูรณ์ (จอมพงศ์ มงคลวนิช, 2556, น. 22) นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือของรัฐ ในการสร้างความมั่นคงด้านต่างๆ ทั้งในทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม (ชร สุนทราวุธ, 2553, น.5) การศึกษาจึงเป็นกิจกรรมทางสังคมที่เป็นรากฐานสำคัญของการสร้าง สะสมพลังของชาติ ชาติใดมีทุนทางสังคมแข็งแกร่ง มีคุณภาพดีมากขึ้นย่อมขึ้นอยู่กับระบบการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 นิยามการศึกษาไว้ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

กล่าวโดยสรุป การศึกษาจึงเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่เกิดจากผู้สอนจัดหาวิธีดำเนินการในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการ ความเจริญงอกงามทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ สามารถดำรงชีพและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

การจัดการศึกษาอย่างเป็นทางการ ส่วนใหญ่จัดขึ้นในสถานศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานเฉพาะด้านที่จัดขึ้นมาทำหน้าที่ปลูกฝังทักษะ ความรู้ และค่านิยมแก่ผู้เรียน การจัดการศึกษาในภาพรวมเป็นเรื่องที่สังคมและผู้รับผิดชอบต้องร่วมมือกัน ร่วมกันกำหนดรูปแบบ กระบวนการ จัดหางบประมาณและทรัพยากรสนับสนุนการดำเนินการให้เกิดผล บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล นักการศึกษาหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาไว้ดังนี้

ดวงกมล สิ้นเพ็ง (2551, น. 1) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาว่าสังคมโลกในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความเจริญก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำให้โลกที่กว้างใหญ่เป็นโลกไร้พรมแดนแห่งการเรียนรู้ การจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง ผู้เรียนจำเป็นต้องมีทักษะการเรียนรู้เพิ่มขึ้น อาทิ ทักษะทางภาษา ทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทักษะในการใช้เทคโนโลยี รวมทั้งทักษะการปรับตัว ตลอดจนการแก้ไขปัญหาอย่างมีสติ มีเหตุผล และใช้วิจารณญาณในการแยกแยะ เลือกรับสิ่งที่ดีงามและสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์

ขณะที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 นิยามการศึกษา ได้กำหนดความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ในมาตรา 6 ไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมใน การดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข”

นอกจากนั้นยังได้กำหนดหลักการจัดการศึกษา ไว้ในมาตรา 8 ไว้ 3 ประการดังนี้

1. เป็นการศึกษาตลอดชีวิต
2. ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. พัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ส่วนกระบวนการจัดการศึกษา ในมาตรา 9 ให้อาศัยหลักการ 6 หลักการ ดังนี้

1. มีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ
2. มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ และทุกประเภทการศึกษา
4. มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานและพัฒนาวิชาชีพครู ณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
5. ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา
6. การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

ส่วนแนวการจัดการศึกษา สาระสำคัญที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาสามารถ

สรุปได้ดังนี้ 1) ถือหลักว่านักเรียนมีความสำคัญที่สุดและสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ 2) จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับลักษณะธรรมชาติและเต็มศักยภาพของแต่ละคน และ 3) จัดโดยเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาทั้งความรู้ และคุณธรรม รวมถึงกระบวนการเรียนรู้ และการบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ในเรื่องต่อไปนี้ กล่าวคือ 1) ความรู้ตนเอง และความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสังคม 2) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม 3) ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ 4) ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์และภาษา 5) ความรู้และทักษะการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ทั้งนี้ระบุให้สถานศึกษา ครูและบุคลากรที่รับผิดชอบจะต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ โดย 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) ฝึกทักษะและกระบวนการคิด การจัดการ และการแก้ปัญหา 3) ให้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง 4) สอนโดยบูรณาการ/ผสมผสานความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ทุกวิชา 5) ส่งเสริม และสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสโลมสื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ และสามารถใช้ในการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการสอน ทั้งให้ครูและนักเรียนเรียนรู้ไปด้วยกันจากสื่อ และวิทยาการต่างๆ และ 6) จัดการเรียนรู้ทุกที่ ทุกเวลา ให้ผู้ปกครองและบุคลากรในชุมชนทุกฝ่าย มีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

นอกจากหลักการ กระบวนการจัดการศึกษาแล้ว พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติยังกล่าวถึงการจัดหลักสูตร การจัดการเรียนรู้และการวัดและประเมินผลโดยสรุป ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ ให้รัฐดำเนินการและจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบให้พอเพียงและมีประสิทธิภาพ

2. หลักสูตร ให้โรงเรียนจัดทำสาระของหลักสูตร โดยใช้หลักสูตรเป็นแกนกลางและให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ จัดให้มีสาระหลักสูตรหลากหลาย โดยให้เหมาะสมกับระดับการศึกษา วัย และศักยภาพผู้เรียน

3. การวัดและประเมินผลการเรียน ให้สถานศึกษาประเมินผู้เรียน จากพัฒนาการความประพฤติ พฤติกรรมการเรียน และการร่วมกิจกรรม และการทดสอบโดยให้เหมาะสมกับระดับและรูปแบบการศึกษา และโรงเรียนใช้วิธีที่หลากหลายในการจัดสรรการศึกษาต่อ และนำผลการประเมินมาประกอบด้วย

ในด้านองค์ประกอบของการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักในการจัดการศึกษานั้น มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ ดังนี้

ปรัชญา เวสารัชช์ (2545, น. 8) กล่าวถึง การจัดการศึกษาในเรื่ององค์ประกอบของการจัดการศึกษาไว้ดังนี้

1. หลักสูตร เป็นตัวกำหนดเนื้อหาสาระการศึกษา เป็นหลักสูตรกลางที่ใช้สำหรับการศึกษาแต่ละระดับ และให้สถานศึกษาสามารถจัดเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับท้องถิ่นได้

2. ครูผู้สอน เป็นผู้ถ่ายทอดเนื้อหาสาระ เจาะลึกสำคัญสำหรับครู ก็จะต้องมีความตื่นตัวอยู่เสมอในการติดตามการเรียนรู้ เนื้อหาวิชาการและวิทยาการด้านการเรียนการสอนตลอดเวลา มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และครูต้องพัฒนาความสามารถในการประยุกต์สาระเนื้อหาและองค์ความรู้ใหม่ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม

3. สื่อและอุปกรณ์สำหรับการศึกษา เช่น อาคารสถานที่ โต๊ะเก้าอี้ กระดาน หนังสือแบบเรียน ตลอดจนอุปกรณ์ทันสมัย เช่น ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ เครื่องคอมพิวเตอร์ ครูและผู้บริหารมีหน้าที่ดูแลสิ่งเหล่านี้ให้เพียงพอ ซึ่งสื่อเหล่านี้เป็นส่วนช่วยให้เกิดการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ได้อย่างเหมาะสมมีประสิทธิภาพ ครูที่มีคุณภาพต้องสามารถผลิตและพัฒนาสื่อและอุปกรณ์การศึกษาสำหรับการสอนของตนด้วย

4. รูปแบบวิธีการเรียนการสอน ระบบการศึกษายุคใหม่เน้นความสำคัญที่ตัวผู้เรียน จึงนำไปสู่กระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย เช่น การระดมความคิด การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

5. ผู้บริหารและบุคลากรที่ทำหน้าที่สนับสนุนการศึกษา ในการจัดการศึกษา นอกจากผู้บริหารแล้วยังมีผู้รับผิดชอบทางการศึกษาร่วมด้วย เช่น เจ้าหน้าที่ธุรการ งานทะเบียน งานโภชนาการ งานอนามัย เป็นต้น

6. เงินทุนสนับสนุน การจัดการศึกษาเป็นเรื่องการลงทุน ซึ่งผู้ลงทุนอาจเป็นรัฐบาล ในฐานะผู้รับผิดชอบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผู้ปกครอง ชุมชน เงินทุนเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้เกิดการจัดการศึกษาเกิดผลตามเป้าหมาย

7. สถานศึกษาและบรรยากาศสิ่งแวดล้อม การจัดการศึกษาในระบบยังต้องอาศัยชั้นเรียน ดังนั้นอาคารสถานที่ ห้องเรียน บรรยากาศจึงเป็นส่วนที่ขาดไม่ได้ สิ่งที่ต้องดูแลคือความเพียงพอ เหมาะสม ปลอดภัยและมีสภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่วนครูต้องรับผิดชอบในการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม

8. ผู้เรียน ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญจำเป็นอย่างยิ่งที่สุดของการจัดการศึกษา เพราะผู้เรียนคือผู้รับการศึกษา และเป็นเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษา การปรับเปลี่ยนความรู้และพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นดัชนีวัดผลสัมฤทธิ์ของการจัดการศึกษา

Hoy and Miskel (2013, pp. 27-32) กล่าวถึง องค์ประกอบหลักของระบบสังคมสถานศึกษาประกอบด้วย

1. โครงสร้าง โครงสร้างองค์การเป็นความคาดหวังและบทบาทที่เป็นทางการ มีขั้นตอนของสายการบังคับบัญชาตามตำแหน่ง มีกฎเกณฑ์และระเบียบปฏิบัติและมีความชำนาญเฉพาะทาง พฤติกรรมในสถานศึกษาจึงขึ้นอยู่กับการจัดโครงสร้างองค์การ

2. บุคลากร สมาชิกในองค์การต่างมีความต้องการ ความเชื่อและสติปัญญาวัฒนธรรมในสถานศึกษา การแลกเปลี่ยนความเชื่อและทัศนคติที่ไม่เป็นทางการระหว่างกลุ่มผู้สอนด้วย กันย่อมมีผลกระทบต่อพฤติกรรมการสอน

3. การปกครอง โครงสร้างเป็นส่วนที่ช่วยให้เกิดอำนาจที่เป็นทางการ แต่วัฒนธรรมจะช่วยให้เกิดอำนาจที่ไม่เป็นทางการ ส่วนบุคลากรจะเป็นส่วนที่นำเอาอำนาจความเชี่ยวชาญมาสู่องค์การ แต่การปกครองเป็นส่วนที่ตรงกันข้าม ซึ่งมีรูปแบบที่ค่อนข้างไม่เป็นทางการ และมักไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เป็นหลุมพรางที่จะทำให้บุคคลและกลุ่มบุคคลเกิดความรู้สึกต่อต้านกันและกันรวมทั้งต่อต้านองค์การด้วย

4. การกิจหลัก ในสถานศึกษากระบวนการสอนและกระบวนการเรียนรู้เป็นภารกิจหลักขององค์การ ส่วนกิจกรรมอื่นๆเป็นภารกิจรอง ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจทางการบริหารในสถานศึกษา

5. สิ่งแวดล้อม หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ภายนอกองค์กร ที่มีผลกระทบ สถานศึกษาเสมือนชุดองค์ประกอบได้แก่ โครงสร้าง บุคลากร วัฒนธรรมและการเมือง

6. ข้อมูลย้อนกลับภายใน รูปแบบของสังคม มีกลไกของข้อมูลย้อนกลับภายในและข้อมูลย้อนกลับภายนอก เช่น โครงสร้างของสถานศึกษาที่เป็นทางการกับกลุ่มบุคคลที่ไม่เป็นทางการ ต่างมีแนวโน้มที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลในองค์กร ช่วยให้เห็นพฤติกรรมของบุคคลในองค์กรได้

7. ข้อมูลย้อนกลับภายนอก พฤติกรรมในสถานศึกษาต่างถูกตรวจสอบโดยข้อมูลย้อนกลับภายนอก วัฒนธรรมของชุมชนมีอิทธิพลต่อความคาดหวังของระบบราชการ

Keefe and Howard (1997, p. 8) กล่าวถึง องค์ประกอบของระบบสถานศึกษามี 8 องค์ประกอบ ดังนี้

1. โครงการสอนและหลักสูตร ซึ่งมีเนื้อหา หลักสูตรและโอกาสเรียนรู้ที่จะจัดให้นักเรียน โดยสอดคล้องกับผลลัพธ์สุดท้ายของนักเรียน

2. กลวิธีการสอน เป็นกลวิธีการสอนที่จะให้บรรลุผลสุดท้ายของนักเรียนที่พึงประสงค์

3. โครงสร้างและการจัดองค์การสถานศึกษา เป็นโครงสร้างทางสังคม การจัดการเรียนการสอน

4. วัฒนธรรมและบรรยากาศของสถานศึกษา เป็นคุณลักษณะของสถานศึกษาชุมชนที่ตั้งอยู่ วัฒนธรรมขององค์กร

5. ภาวะผู้นำของสถานศึกษา เป็นตัวบ่งชี้ที่กำหนดกระบวนการวางแผน การสื่อสาร และการตัดสินใจ

6. การจัดอัตรากำลังและการพัฒนาบุคลากร บทบาททางวิชาชีพ สถานที่ทำงานลำดับความสำคัญของการพัฒนาบุคลากร

7. ทรัพยากร อาคารสถานที่และครุภัณฑ์ของสถานศึกษา กำหนดคุณลักษณะของอาคารสถานที่ ครุภัณฑ์ที่จำเป็นสำหรับเกื้อหนุนการออกแบบหลักสูตรและการเรียนการสอนที่คาดหวังและการประสานงานระหว่างทรัพยากรของสถานศึกษากับชุมชน

8. แผนการประเมินผล เป็นการกำหนดระบบการประเมินผลและการรายงานสถานศึกษาเพื่อแจ้งให้ชุมชนทราบว่าผลลัพธ์สุดท้ายของนักเรียนจะบรรลุอย่างไร

นอกจากนี้ Hoy and Miskel (2013, p. 24) ยังกล่าวถึง โรงเรียนในแง่มุมของระบบสังคมว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วนคือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการทางสังคมในโรงเรียน และผลผลิตของโรงเรียน ดังนี้

ปัจจัยนำเข้า หมายถึง ตัวป้อนในระบบการศึกษาได้แก่นักเรียน โดยมีจุดประสงค์หลัก คือ การพัฒนา รวมไปถึง คน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ การบริหารจัดการ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินงานตามกระบวนการ

กระบวนการทางสังคมในโรงเรียน หมายถึงระบบสถานศึกษาที่เป็นองค์การเป็นทางการ ได้แก่ กระบวนการเรียนการสอนและผลผลิต แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือระบบย่อยของสมาชิกซึ่งประกอบระบบย่อยที่เป็นทางการ เช่น การจัดโครงสร้างการบริหาร ระบบย่อยไม่ใช่วางการ เช่น การที่บุคลากรในโรงเรียนรวมตัวกัน ระบบปัจเจกบุคคล สมาชิกแต่ละคนมีความเป็นตัวตนของตนเอง กล่าวคือ ผู้บริหาร ต้องปรับตัวกิจกรรมตามที่สังคมคาดหวัง ครูผู้สอน เป็นบุคลากรหลักของโรงเรียนมีบทบาทหน้าที่เป็นครูผู้สอนในส่วนตัวครูเองก็มีความต้องการเฉพาะตนต้องการความก้าวหน้าทางวิชาการ ผลงานนักการศึกษา โรงเรียนมีขีดจำกัดในด้านหน้าที่และรายได้ อย่างไรก็ตามต้องปฏิบัติหน้าที่ของตน ส่วนนักเรียนในฐานะผู้รับบริการที่จะต้องศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรในขณะที่เดียวกันก็เป็นเด็กวัยรุ่น โรงเรียนจึงจำเป็นต้องจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อสนองความต้องการของโรงเรียน และตนเอง เกิดเป็นพฤติกรรมการทำงานในโรงเรียน เช่น การบริหารงาน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การรักษาสถานภาพ การเรียนรู้ การสร้างสรรค์ และการสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงสังคม เพื่อให้สมาชิกในสังคมโรงเรียนได้แลกเปลี่ยนค่านิยม ความเชื่อ ความรู้ ความสามารถและทักษะอื่นๆ ต่อกัน

ผลผลิตของโรงเรียน ได้แก่ ผลลัพธ์ความมีคุณภาพและมาตรฐานของนักเรียน

กล่าวโดยสรุปการจัดการศึกษาของระบบสังคมในสถานศึกษา ซึ่งมีกิจกรรมและหน้าที่ที่ต้องดำเนินการให้บรรลุความสำเร็จ มีเป้าหมายความสำเร็จที่คุณภาพผู้เรียน มีองค์ประกอบองค์การศึกษาที่สำคัญ 9 ประการประกอบ คือ 1) นโยบาย 2) หลักสูตร 3) ครูผู้สอน 3) สื่อ อุปกรณ์ทางการศึกษา 5) รูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอน 6) ผู้บริหารและบุคลากร 7) งบประมาณ 8) บรรยากาศของสถานศึกษาและ 9) ผู้เรียน

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมถึงความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบว่ามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาและความเชื่อมโยงกับการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน ดังนี้

1. นโยบาย เป็นข้อความที่กล่าวไว้กว้างๆ ที่ใช้เป็นแนวทางการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้อง สารของนโยบายจะระบุเงื่อนไขหรือขอบเขตที่สามารถใช้เป็นแนวทางการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ได้ ดังที่นักการศึกษากล่าวไว้ ดังนี้

เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ (2550, น. 4) ได้ให้ความหมายของนโยบายไว้ว่า นโยบาย คือ แนวทางที่รัฐบาลตั้งใจจะทำ กำหนดเป็นแผนงานและโครงการ ทั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาหรือ

จัดการปัญหาเพื่อให้บรรลุผลประโยชน์ร่วมกัน ส่วนอนันต์ เกตุวงศ์ (2543, น. 30) ได้ให้ความหมายว่า นโยบาย หมายถึง แนวทางกว้างๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับทวีป ศิริศรี (2545, น. 1) ได้ให้ความหมายของนโยบายว่าหมายถึงแนวทางในการปฏิบัติ หรือการตัดสินใจเพื่อดำเนินการใดๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และสุภาพร พิศลบุตร (2543, น. 82) กล่าวถึงนโยบายหมายถึงข้อความทั่วไปหรือสิ่งที่เข้าใจและเป็นสิ่งที่ยอมรับโดยทั่วไป

ความสำคัญของนโยบาย นโยบายเป็นเครื่องชี้นำและกรอบในการวางแผน หน่วยงานจะนำไปใช้เป็นกรอบในการพัฒนาเป็นแผนหรือแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมในการดำเนินงานของหน่วยย่อยต่างๆ ในองค์กร นโยบายเป็นเครื่องชี้นำการบริหารขององค์กร เช่น ช่วยให้ผู้บริหารทราบว่าทำอะไร อย่างไร ใช้ทรัพยากรอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจ ช่วยให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ การบริหารงานดำเนินไปอย่างถูกต้องทิศทางเพื่อประหยัดเวลาและทรัพยากร ช่วยส่งเสริมสนับสนุนการใช้อำนาจของผู้บริหารเป็นไปอย่างถูกต้อง ช่วยให้เกิดการพัฒนาทางการบริหาร เป็นเครื่องมือในการประสานงาน ก่อให้เกิดความเข้าใจ ความร่วมมือและการประสานงานระหว่างกันและกันมากขึ้น

ลักษณะของนโยบายที่ดี 6 ประการ คือ 1) สะท้อนให้เห็นวัตถุประสงค์และแผนงาน คือ ต้องขยายความเข้าใจของแผนและวัตถุประสงค์ 2) สอดคล้องกัน นโยบายแต่ละหน่วยต้องสอดคล้องและสนับสนุนกันและกัน 3) มีความยืดหยุ่น สามารถปรับเข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป 4) แยกออกจากการปฏิบัติ กล่าวคือ นโยบายเป็นแนวทางในการกำหนดแนวปฏิบัติ 5) เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้ผู้ปฏิบัติได้ทราบและเห็นชัดเจนและถูกต้องและ 6) ควรมีการตรวจสอบอยู่เสมอ ทั้งนี้เพื่อป้องกันการเข้าใจผิดและตีความผิดได้

กล่าวโดยสรุป นโยบายเป็นกรอบการดำเนินงานที่เกิดจากตกลงร่วมกันเพื่อชี้นำการบริหารงาน การประสานงาน การกำหนดแนวปฏิบัติให้เกิดความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน ประหยัดเวลาและทรัพยากร ได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ด้วยความร่วมมือและการประสานงานระหว่างกันและกันมากขึ้น แนวคิดที่ใช้เป็นแนวในการกำหนดแนวปฏิบัติเพื่อการบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ เป็นเครื่องมือในการประสานงาน ก่อให้เกิดความเข้าใจ ความร่วมมือและการประสานงานระหว่างกันและกันมากขึ้น

2. หลักสูตร หลักสูตรเป็นเครื่องมือในการแปลจุดหมายและนโยบายทางการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติในสถาบันการศึกษาต่างๆ ซึ่งมีนักวิชาการทางการศึกษาได้กล่าวไว้ ดังนี้

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546, น. 25) กล่าวถึงหลักสูตรว่าเป็นศาสตร์ที่มีทฤษฎีหลักการและการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามที่มุ่งหมายไว้อย่างเป็นระบบในการจัด

การศึกษา เป็นแผนการจัดการเรียนการสอนโดยมีปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ครู นักเรียน วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ กระบวนการ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน ส่วนผลผลิต ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสำเร็จทางการศึกษา ที่มุ่งฝึกฝนผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 นิยามการศึกษากล่าวถึงหลักสูตรว่าเป็นการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ สถานศึกษาต้องจัดให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล กิจกรรมที่จัดให้กับผู้เรียนควรเกิดจากประสบการณ์จริงหรือประสบการณ์ที่ใกล้ชิดกับตัวผู้เรียนให้มากที่สุด เพราะจะทำให้ผู้เรียน เรียนด้วยความสนใจ เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง เพื่อเป็นการฝึกทักษะและกระบวนการคิด กระบวนการจัดการ และการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยสอดคล้องคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงปรารถนา รวมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกชั้นตอนของกิจกรรม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ให้ความสำคัญกับท้องถิ่นเป็นอย่างมาก การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จึงต้องจัดทำให้สอดคล้องกับสภาพของชุมชนและความต้องการของท้องถิ่น สถานศึกษาต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษานั้นต้องสอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ สาระสำคัญของหลักสูตรทั้งส่วนที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม ส่งเสริมให้ชุมชนมีความแข็งแรง โดยสถานศึกษาร่วมมือกับชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน สถาบันทางศาสนา หรือแม้แต่สถานประกอบการในการให้ความรู้กับชุมชน เช่น จัดการศึกษาให้กับชุมชน พัฒนาอาชีพที่ยั่งยืนให้กับชุมชน เป็นที่ปรึกษาทางวิชาการแก่ชุมชน ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น และผลิตภัณฑ์ในชุมชน สอดคล้องกับบุญเลี้ยง ทุมทอง (2553, น. 1) ที่กล่าวว่า หลักสูตรที่ดีต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม สามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม มีความหมายต่อชีวิตผู้เรียน และเหมาะสมกับขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม และหลักสูตรที่ดีจะต้องสร้างขึ้นด้วยความร่วมมือของทุกฝ่าย

สถานศึกษามีหน้าที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนและดำเนินงาน การใช้หลักสูตร การเพิ่มพูนคุณภาพการใช้หลักสูตรด้วยการวิจัยและพัฒนา การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร จัดทำระเบียบการวัดและประเมินผล ในการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความ

ต้องการของผู้เรียน โดยทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาสามารถปรับลดหรือเพิ่มสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม สถานศึกษาจัดทำหลักสูตร โดยกำหนดรายวิชาที่ให้เรียนตามมาตรฐานที่กำหนด และสามารถทำ รายวิชาเพิ่มเติมสำหรับเป็นวิชาเลือกให้แก่ผู้เรียนตามความเหมาะสมของวัย ความสามารถ และ ศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน ในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษา ต้องพัฒนาสื่อและแหล่งการเรียนรู้เพิ่ม ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เต็มศักยภาพ เน้นให้มีความ หลากหลาย เพื่อค้นคว้ามากกว่าเป็นสื่อประจักษ์รายวิชาเป็นสื่อที่จัดหา สำหรับการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ เน้นการวัดผลตามสภาพจริงให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ ใช้วิธีที่หลากหลาย และให้แสดงถึงความสามารถในการคิดอย่างสร้างสรรค์ สะท้อนสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยที่สถานศึกษาจะต้องจัดทำระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผลการ เรียน ซึ่งผลการประเมินจะเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และ ความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิด การพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553, น. 28-29)

กระบวนการในการดำเนินการจัดทำหลักสูตรเริ่มจากการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน แล้วกำหนดจุดหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ จึงมาจัดทำโครงสร้างหลักสูตรรายวิชาตามกลุ่ม สาระการเรียนรู้ จากนั้นจึงจัดหน่วยและแผนการเรียนรู้ และวางแผนทางการบริหารจัดการให้ เป็นไปตามหลักสูตรที่สร้างขึ้น ตาม 4 ขั้นตอนหลัก

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดวิสัยทัศน์ จุดหมาย โครงสร้าง กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตร โดยคณะกรรมการหลักสูตรและวิชาการของสถานศึกษา จำเป็นต้องนำข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษามาใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดวิสัยทัศน์ จุดหมาย โครงสร้าง กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้มีความสอดคล้อง เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดสาระของหลักสูตร เมื่อสถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์จุดหมาย โครงสร้างของหลักสูตร กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์แล้ว ขั้นตอนต่อไป คือ การกำหนดสาระของหลักสูตร ซึ่งดำเนินการโดยคณะกรรมการของกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดแผนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อช่วยให้นำ หลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ประสบผลสำเร็จตามจุดหมายที่ตั้งไว้ แผนการบริหารจัดการหลักสูตร จึงเป็นการกำหนดกิจกรรมการนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุผลสูงสุด ดังนี้

1) การบริหารงานวิชาการ เช่น การส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้/กระบวนการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้ การวัดผล และประเมินผล การบูรณาการ การจัดการโครงการ และการให้การบ้าน

2) การใช้ทรัพยากร การจัดปัจจัย และสภาพต่างๆ ภายในสถานศึกษา เช่น การใช้ทรัพยากรด้านอาคารสถานที่อย่างคุ้มค่า เช่น ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องทดลองห้องคอมพิวเตอร์ โรงฝึกงาน เป็นต้น

3) การจัดตารางสอนของสถานศึกษา

4) การกำหนดโครงการที่ส่งเสริมสนับสนุนนโยบายต่างๆ เช่น โครงการส่งเสริมการอ่าน โครงการส่งเสริมการนำภูมิปัญญา หรือวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนรู้ของนักเรียน

หลักสูตร จึงต้องมีการพัฒนา เปลี่ยนแปลงและปรับปรุงหลักสูตรให้ได้ผลดียิ่งขึ้นทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ จะมีผลกระทบทางด้านความคิดและความรู้สึของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ส่วนการปรับปรุงหลักสูตร หมายถึงการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพียงบางส่วน โดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวความคิดพื้นฐานหรือรูปแบบหลักสูตร

กล่าวโดยสรุป หลักสูตรเป็นการกำหนดเนื้อหาสาระ กิจกรรม ประสบการณ์และสร้างเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ฝึกฝนให้กับผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถและความดีงาม สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกและการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

3. ครูผู้สอน จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 นิยามการศึกษา ให้ความหมายของครูว่า หมายถึง บุคลากรวิชาชีพ ซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียน การสอน และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ ในสถานศึกษา ซึ่งข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 กำหนดไว้ว่าผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษาหรือเทียบเท่า โดยมีมาตรฐานความรู้ ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับความเป็นครู ปรัชญาการศึกษา ภาษาและวัฒนธรรม จิตวิทยาสำหรับครู หลักสูตร การจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา การวัดและประเมินผล การเรียนรู้ การประกันคุณภาพการศึกษา จรรยาบรรณและคุณธรรม จริยธรรม ครูจึงเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนการสอนและเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการของสถานศึกษา มิใช่เฉพาะแต่เพียงในด้านการอบรมวิชาความรู้ และฝึกฝนด้านวิชาชีพเท่านั้น แต่รวมถึงการกลม่อเมตตาจิตใจลูกศิษย์ ให้ใฝ่คุณธรรมและฝึกหัดให้ใช้ความนึกคิดอย่างมีเหตุผล ส่วนรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2550, น. 92) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามเป้าหมายของ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานว่า ครูผู้สอนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวคิด บทบาทการจัดการเรียน การสอนจากผู้สอนเป็นผู้จัดการและผู้อำนวยความสะดวก ซึ่งครูจะต้องมีข้อมูลของผู้เรียนรอบด้าน เพื่อนำมาวิเคราะห์และจัดการอย่างเหมาะสมและเป็นงานหลักที่สำคัญ โดยที่สามารถวางแผนการ จัดการเรียนรู้ สามารถกำหนดบทบาทตนเอง เป็นตัวกลางที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ เช่น การสร้าง ความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้เรียน การเป็นแบบอย่างที่ดี การสร้างสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อการ เรียนรู้ การสร้างระบบการสื่อสารกับผู้เรียนให้ชัดเจน ตามมาตรฐานการปฏิบัติงานว่าด้วย มาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 ประกอบด้วย การปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูให้ ก้าวหน้าอยู่เสมอ ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้เรียน มุ่งมั่นพัฒนา ผู้เรียนให้เติบโตเต็มศักยภาพ พัฒนาแผนการจัดการสอนให้สามารถปฏิบัติได้ในชั้นเรียน พัฒนาสื่อ การเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์โดยเน้นผลถาวรที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ได้ อย่างมีระบบ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาและในชุมชน อย่างสร้างสรรค์ แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาและสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ใน ทุกสถานการณ์ ภายหลังการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 13 เมื่อปี 2550 ที่ประเทศสิงคโปร์ นโยบายเร่งด่วนด้านการศึกษาของประเทศไทย ประการหนึ่ง คือ เร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดย การปฏิรูปความรู้ ปฏิรูปครูให้มีคุณลักษณะและบทบาท ที่มีลักษณะเป็น E-Teacher สามารถใช้สื่อ เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งในฐานะที่เป็นผู้ผลิตความรู้ ผู้กระจายความรู้และ ผู้ให้ความรู้ ซึ่งประกอบด้วย การมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ผ่านสื่อเทคโนโลยี มีทักษะ แสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อขยายองค์ความรู้ของตนเองตลอดเวลาและสามารถถ่ายทอดหรือขยาย ความรู้ของตนเองต่อนักเรียน สามารถแสวงหาและคัดเลือกเนื้อหาความรู้หรือเนื้อหาที่ทันสมัย เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน ผ่านสื่อเทคโนโลยี ใช้เทคโนโลยีในการประเมินผลด้วย ความบริสุทธิ์ ยุติธรรม ใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างคุ้มค่าและใช้ได้อย่างหลากหลาย ใช้เทคโนโลยีสร้าง บทเรียน เนื้อหา และสื่อการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันผ่านสื่อเทคโนโลยีจนพัฒนาเป็นเครือข่าย สอดคล้องกับที่สำนักงาน ส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชนได้มีเป้าหมายในการพัฒนาศักยภาพครูผู้สอน ให้ ครูปรับเปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้สอน” (instructor) มาเป็น “ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้” (facilitator) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทักษะการจัดทำวิดิทัศน์ และเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social network) เพื่อการเรียนรู้(สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่ง การเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน.2557,น.63)

ครูจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของโรงเรียน ครูเป็นผู้ให้การศึกษาแก่นักเรียนซึ่งเป็นผู้รับการศึกษา โรงเรียนจะขาดครูไม่ได้ ถึงแม้จะมีเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัยหรือเทคโนโลยีที่พิเศษเพียงใด หากขาดครูที่มีความสามารถ เครื่องมือเหล่านั้นก็คือวัตถุอันปราศจากคุณค่าทางการศึกษา

ภารกิจของครูไม่ใช่เป็นการถ่ายทอดความรู้และข้อมูลแต่เพียงอย่างเดียว (ชาอุชัย อจินสมจาร, 2547, น. 7) สิ่งที่สำคัญกว่านั้นคือ อิทธิพลส่วนบุคคลของครูที่มีต่อการส่งเสริมและการพัฒนาทักษะเบื้องต้น และคุณสมบัติทางวิชาชีพก็เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการสอน เช่น มีความรู้ถ่องแท้ในวิชาที่สอน ก้าวทันต่อการพัฒนาการใหม่ๆ และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีความเข้าใจในตัวผู้เรียน ครูที่มีความรักเด็กอย่างจริงใจเท่านั้นที่จะทำให้เด็กซึมซับการเรียนรู้ด้วยความรัก มีความเข้าใจหลักการสอน และทักษะกับวิธีสอน การใช้เทคนิคของการอำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ที่มีวัตถุประสงค์ (directed study) มีความเข้าใจความรู้สาขาอื่นๆ ซึ่งจะช่วยให้เด็กเข้าใจการพึ่งพากันและกัน วิชาของเขาสัมพันธ์กับสาขาอื่นๆ อย่างไร มีความเข้าใจและประทับใจในอาชีพครู เนื่องจากระดับความสำเร็จของครูขึ้นอยู่กับเจตคติของครูต่องาน และครูต้องเข้าใจความสำคัญในอาชีพของตน ว่าเป็นงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

กล่าวโดยสรุป ครูผู้สอน หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ถ่องแท้ในวิชาที่สอน สามารถจัดกิจกรรมและประสบการณ์ที่บูรณาการความก้าวหน้าและวิทยาการและเทคโนโลยี เป็นผู้อำนวยความสะดวก ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิด แก้ปัญหา ดึงความสามารถของนักเรียนมาทำให้ใช้ประโยชน์ในการเรียนและการพัฒนาตนเองรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างดี ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์การของสถานศึกษา

4. สื่อและวัสดุ อุปกรณ์การศึกษา วัสดุ อุปกรณ์ ถือว่าเป็นหนึ่งในปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาและจะขาดเสียมิได้ ในกระบวนการจัดการศึกษาปัจจัยนำเข้าที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าปัจจัยตัวอื่นก็คือ วัสดุ อุปกรณ์รวมถึงสื่อการสอน เพราะสิ่งเหล่านี้จะช่วยเกื้อกูลในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน ทั้งนี้ การเลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์ และสื่อต่างๆ ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ต่อไปนี้ (กิดานันท์ มลิทอง, 2548, น. 99)

- 1) ความเหมาะสมกับระดับความรู้ความสามารถและประสบการณ์เดิมของผู้เรียน
- 2) การใช้สื่อเพื่อสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
- 3) ความเหมาะสมของชนิดของสื่อกับกิจกรรมการเรียนการสอน
- 4) สื่อนั้นสามารถหาได้ในแหล่งวิชาการหรือในห้องถิ่น
- 5) ความสะดวกในการใช้

สื่อการสอน บางครั้งพบว่าใช้คำว่า สื่อการศึกษา เช่น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำว่าสื่อการศึกษาว่า วิธีการ เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้เป็นสื่อในการศึกษา ส่วน รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ (2550, น. 124) ได้สรุปความหมายของ สื่อการสอนว่า หมายถึง สิ่งที่น่าความรู้ไปสู่ผู้เรียน อยู่ในรูปสิ่งพิมพ์และไม่ใช้สิ่งพิมพ์ ที่ผู้สอนสามารถส่งถึงผู้เรียน เพื่อให้การเรียนการสอน เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งสื่อการสอนมีคุณค่า คือ 1) ช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ของผู้เรียน 2) ทำให้เนื้อหาวิชาความรู้ที่สอนมีความหมายต่อผู้เรียนมากขึ้น 3) เร้าความสนใจของผู้เรียน ทำให้ครูสามารถสอนและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้กว้างขวางมากขึ้น 4) เป็นเครื่องชี้แนะการตอบสนองของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นการสอนโดยใช้เทคนิคแบบใดก็ตาม 5) สามารถเอาชนะข้อจำกัดต่างๆ ทางกายภาพได้ 6) ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการต่างๆ เช่น การแก้ปัญหา และ 7) เป็นเครื่องมือสำหรับครูในการวินิจฉัยผลการเรียน และช่วยในการสอนซ่อมเสริม

ส่วนการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546, น. 211) กล่าวว่าไว้ว่าการเลือกใช้สื่อควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ 1) การจัดทำสื่อการสอน ครูสามารถจัดทำขึ้นเอง ผู้เรียนจัดทำขึ้น การรับบริจาคจากองค์กร การยืม เป็นต้น 2) การเลือกใช้สื่อการสอน โดยคำนึงถึง 3) ลักษณะวิชาที่สอน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจบทเรียนยิ่งขึ้น 4) คุณลักษณะของผู้เรียน เลือกให้เหมาะสมกับผู้เรียน อายุ ระดับสติปัญญา ระดับชั้นเรียน จำนวนนักเรียน เวลาที่เรียนและลักษณะของห้องเรียน และ 5) การเลือกใช้สื่อการสอนในห้องเรียนที่มีผู้เรียนเป็นบทบาทที่สำคัญ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ใหม่ๆ ด้วยตนเอง

กล่าวโดยสรุป สื่อการสอน หมายถึง วิธีการ เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้เรื่องราวที่เป็นสากล ตลอดจนสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันตามจุดมุ่งหมาย โดยครูผู้สอนมีบทบาทในการเลือกใช้ให้เหมาะสมตามลักษณะวิชา คุณลักษณะของผู้เรียน

5. รูปแบบและวิธีการเรียนการสอน หมายถึง การจัดการเรียนรู้เพื่อเน้นให้มีผลต่อเรียนรู้ของนักเรียน ผู้สอนต้องจัดรูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อผู้เรียน (รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ, 2550, น. 85) และตัวบ่งชี้ที่จะบอกถึงลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วย 1) การเรียนรู้อย่างมีความสุข คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องที่ต้องการในบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ บรรยากาศของความเอื้ออาทรและเป็นมิตร นำผลการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ 2) การเรียนรู้จากการได้คิด และลงมือปฏิบัติจริง เป็นการเรียนรู้ด้วยสมองและสองมือ เกิดจากสถานการณ์จริง ลงมือจริงปฏิบัติจริง เป็นการฝึกทักษะที่สำคัญ คือการแก้ปัญหา การมีเหตุผลและนำไปสู่การแก้ปัญหา 3) การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น

เป้าหมายที่สำคัญ ผู้เรียนเรียนรู้ในการแสวงหาความรู้ที่หลากหลายทั้งในและนอกสถานที่ทั้งที่เป็น เอกสาร วัสดุ สถานที่ สถานประกอบการ บุคคล เช่น เพื่อน วิทยากร 4) การเรียนรู้แบบองค์รวม หรือบูรณาการ เป็นการเรียนรู้ที่ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ ได้ดีต่อกัน รวมทั้งการปลูกฝัง คุณธรรม ความดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกวิชาที่จัดการเรียนรู้ และ 5) การเรียนรู้ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วางแผนการจัดการเรียนรู้ด้วย ตนเอง นักเรียนได้ฝึกการจัดการ ฝึกสมาธิ ฝึกความมีวินัยในตนเองและการรู้จักตนเองมากขึ้น

ส่วนทศนา เขมณี (2557, น. 14) ได้กล่าวถึงรูปแบบการสอนว่าเป็นกระบวนการจัดการเรียน การสอนที่ได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระบบมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับทฤษฎี หลักการที่รูปแบบ นั้นยึดถือและได้รับการพิสูจน์ทดสอบแล้วว่ามีประสิทธิภาพ สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ตามจุดมุ่งหมาย ซึ่งครูผู้สอนสามารถเลือกรูปแบบที่ตรงกับวัตถุประสงค์การสอนของตนมาใช้เป็น กระบวนการสอน และอาจเพิ่มเติมเทคนิคตามความเหมาะสม ซึ่งรูปแบบการสอนเป็นทักษะ กระบวนการทั้งทักษะการปฏิบัติ ทักษะทางสังคม และทักษะทางปัญญา มีการประยุกต์ใช้ เช่น รูปแบบการสอนแบบมโนทัศน์ เน้นพัฒนาทักษะการคิดรวบยอด รูปแบบการสอนแบบเน้นการ เรียนรู้เป็นทีม เน้นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้เป็นทีม เป็นต้น ส่วน Biggs (1999, pp. 24-27) กล่าวถึงการจัดกลุ่มการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นผู้สอนเป็นศูนย์กลาง เพื่อนเป็นศูนย์กลาง และผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ดังนี้ ผู้สอนเป็นศูนย์กลาง ผู้สอนเป็นผู้ควบคุมการเรียนการสอน เช่น การ สอนแบบบรรยาย ถามคำถาม เสนอภาพรวม สัมมนา เพื่อนเป็นศูนย์กลาง เพื่อนเป็นผู้ควบคุม เช่น กลุ่มระดมพลังสมอง กลุ่มหนึ่งต่อหนึ่ง เพื่อนสอนเพื่อน ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ตนเองเป็นผู้ควบคุม เช่น การศึกษาอิสระด้วยตนเอง การเรียนแบบออนไลน์ ขณะที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 กำหนดไว้ว่า สถานศึกษาจะต้องพัฒนากระบวนการเรียนการสอน รวมถึงพัฒนาครูผู้สอนให้ เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีประสิทธิภาพในการสอน ส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อการพัฒนาการ เรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

การจัดการเรียนการสอนขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องดำเนินการตามหมวด 3 และหมวด 4 แห่ง พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งสรุปเป็นแนว ปฏิบัติสำหรับโรงเรียนได้ดังนี้

ระบบการจัดโรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้ทั้ง 3 รูปแบบคือ (1) การศึกษาในระบบ (2) การศึกษานอกระบบ และ (3) การศึกษาตามอัธยาศัย โดยอาจจัดการศึกษาโดยสามารถใช้เทียบ โอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกัน หรือต่างรูปแบบก็ได้ ทั้งจาก สถานศึกษาเดียวกันหรือต่างสถานศึกษาก็ได้

ส่วนแนวการจัดการศึกษา สรุปให้ถือหลักการจัดดังนี้ 1) ถือหลักว่านักเรียนมีความสำคัญที่สุดและสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ 2) จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับลักษณะธรรมชาติและเต็มศักยภาพ 3) จัดโดยเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาทั้งความรู้ และคุณธรรม รวมถึงกระบวนการเรียนรู้ และการบูรณาการ ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่อง ความรู้ตนเอง และความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสังคม ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์และภาษา ความรู้และทักษะการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้โรงเรียนจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะและกระบวนการคิด การจัดการ และการแก้ปัญหา ให้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง สอนโดยบูรณาการผสมผสานความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ทุกวิชา ส่งเสริม และสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ และสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการสอน กอปรทั้งให้ครูและนักเรียนเรียนรู้ไปด้วยกันจากสื่อและวิทยาการต่างๆ จัดการเรียนรู้ทุกที่ ทุกเวลา ให้ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย มีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ และให้รัฐดำเนินการและจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบให้พอเพียง และมีประสิทธิภาพ โดยให้สถานศึกษาประเมินผู้เรียน จากพัฒนาการการเรียนรู้ ความประพฤติ พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบ

กล่าวโดยสรุป รูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอน เป็นกระบวนการที่ผู้สอนเลือกใช้เพื่อถ่ายทอด ฝึกฝนหรือส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เกิดทักษะ สามารถนำความรู้ไปบูรณาการใช้ในการชีวิตประจำวัน เกิดการเรียนรู้ทุกที่ ทุกเวลา มีคุณสมบัติตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข

6. ผู้บริหารและบุคลากร จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษาว่า หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งทั้งของรัฐและเอกชน มีความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพครูสภา พ.ศ. 2556 ประกอบด้วย การพัฒนาวิชาชีพ ความเป็นผู้นำทางวิชาการ การบริหารสถานศึกษา หลักสูตร การสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ กิจกรรมและกิจกรรมนักเรียน การประกันคุณภาพการศึกษา คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ ดังนั้นงานในหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา คือ การส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนการสอน ผู้บริหารควรทำหน้าที่ 6 ประการ คือ พัฒนาเป้าหมายและนโยบาย

ของสถานศึกษา พัฒนาโปรแกรมการเรียนการสอน สร้างและประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ภายในสถานศึกษาในการนำโปรแกรมหรือแผนงานไปปฏิบัติ จัดหาและจัดสรรทรัพยากรต่างๆ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติตามแผนและโปรแกรม เป็นตัวแทนของโรงเรียนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ประเมินประสิทธิภาพประสิทธิผลของการดำเนินงานทั้งในด้านกระบวนการและผลผลิต (Campbell & et al., 1993, pp. 75-76) นอกจากนี้ Knezevich (1984, pp. 16-18) ยังกล่าวว่า งานในหน้าที่ผู้บริหารซึ่งเป็นภารกิจทางการบริหารการศึกษา คือ การนำนโยบายของหน่วยเหนือไปปฏิบัติ กำหนดจุดมุ่งหมาย ทิศทาง และจัดลำดับความสำคัญของภารกิจให้ชัดเจนและปฏิบัติ จัดหาทรัพยากรต่างๆ และใช้ด้วยความสุขุมรอบคอบ ช่วยเพิ่มผลผลิตของบุคลากรทุกคน ประสานความพยายามของบุคลากรเข้าด้วยกันและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานในองค์กร กำกับดูแล องค์กรให้เจริญก้าวหน้าตามวัตถุประสงค์ สร้างบรรยากาศที่พึงปรารถนาขององค์กร และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงาน ประเมินคุณภาพและประสิทธิผลของยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการทำงาน และบุคลากร ช่วยสร้างภาพพจน์ให้แก่สถาบันและบุคคล เพื่อให้เห็นว่า องค์กรที่มีประสิทธิผลจะมีผลผลิตและการเคลื่อนไหวที่กระฉับกระเฉง รายงานกิจการให้ผู้บังคับบัญชาทราบ

Gorton (1993, pp. 191-195) ได้สรุปบทบาทที่สำคัญของผู้บริหารการศึกษา ไว้ 6 ประการ คือ 1) บทบาทในฐานะเป็นผู้บริหาร 2) เป็นผู้บริหารการสอนและด้านวิชาการ 3) เป็นผู้รักษาระเบียบวินัย 4) ผู้ส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์ 5) ผู้ประเมินผล และ 6) ผู้แก้ปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งเป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ 2 ด้านหลัก คือ 1) การจัดการศึกษาให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย หลักการ แนวทาง รูปแบบการจัดการศึกษา หลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอน และ 2) เน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมของหลายฝ่าย รวมทั้ง บิดา มารดา ผู้ปกครอง องค์กรของรัฐและเอกชนตลอดทั้งชมรมและสมาคมในสังคม

กัลยาณี สุงสมบัติ (2550, น. 1) ได้กล่าวถึงผู้บริหารยุคใหม่ว่าจะต้องเป็นนักบริหารมืออาชีพ โดยที่จะต้องมีความรู้ลักษณะดังนี้ เป็นผู้วิสัยทัศน์ มีเสน่ห์มีแรงดึงดูด สร้างความเชื่อให้คนเกิดความศรัทธาคล้อยตามได้ มีความเป็นปึกแผ่น เหนียวแน่น ทำอะไรไม่นึกถึงตนเองแต่คำนึงถึงส่วนรวม มีความกล้าหาญไม่ยอมอ่อนน้อมในเรื่องบางเรื่อง ความมีมาตรฐานในตัวเองมีความซื่อสัตย์ และมีความโปร่งใสสูง รู้จักฟังมีความยุติธรรมเที่ยงธรรมรู้ทันเหตุการณ์ว่าต้องทำอะไร เข้าใจคนอื่นและเข้าใจตนเอง หรือรู้เขารู้เรา ยุติธรรม มีความมุ่งมั่น มีความเชื่อมั่น ศรัทธาในองค์กร และเป็นบุคคลที่รับผิดชอบให้การปฏิบัติงานในองค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (สัมมนาธนิษฐ์, 2556, น. 65) นอกจากนี้ นักการศึกษายังกล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารว่า แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มบทบาทเชิงสัมพันธ์บุคคล เป็นบทบาทที่เกิดจากอำนาจและสถานะ

ตำแหน่งแบบเป็นทางการ มุ่งอำนาจการ จูงใจ ติดต่อสื่อสารและการควบคุมเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ เป็นผู้นำองค์กร และ เป็นผู้สร้างสัมพันธ์กับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลภายนอกองค์กรเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร กลุ่มบทบาทเชิงสารสนเทศ เป็นบทบาทที่ทำให้ผู้บริหารเป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารทั้งในฐานะผู้รับและผู้ส่ง ประกอบด้วยเป็นผู้ติดตามผล เป็นผู้เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ และกลุ่มบทบาทเชิงตัดสินใจ เป็นบทบาทผู้ประกอบการ มุ่งการริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ขึ้นในองค์กร บทบาทเป็นผู้จัดการก่อนหน้า โดยแก้ปัญหาเมื่อองค์กรเผชิญสิ่งรบกวนที่ไม่คาดหวังอย่างฉับไวแต่ได้ผล บทบาทเป็นผู้จัดสรรทรัพยากรให้แก่ส่วนต่างๆ ขององค์กรและบทบาทการเป็นนักเจรจาต่อรอง กับบุคคลอื่นหรือองค์กรเพื่อให้ได้สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร นอกจากนี้ในการบริหารงานผู้บริหารจะเผชิญกับสิ่งแวดล้อม 2 ลักษณะ คือ สภาพแวดล้อมภายในองค์กรและสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร ซึ่งผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ประสานกิจกรรมทั้งหมด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรด้วย

ผู้บริหารสถานศึกษา จึงนับว่ามีความสำคัญและส่งผลต่อประสิทธิผลองค์กรโดยตรง เพราะผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่บริหารโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จและก้าวหน้า ให้นักเรียนทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ปรับปรุงมาตรฐานการเรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำวิชาชีพในโรงเรียน ควบคุมการปฏิบัติงานในโรงเรียนอย่างมีมาตรฐาน ตามที่คุรุสภากำหนดข้อบังคับว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 กล่าวคือ ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับการพัฒนาของผู้เรียน บุคลากร และชุมชน มุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ พัฒนาแผนงานขององค์กรให้มีคุณภาพสูง สามารถปฏิบัติให้เกิดผลได้จริง พัฒนาและใช้นวัตกรรมการบริหารจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้นเป็นลำดับ ปฏิบัติงานขององค์กรโดยเน้นผลถาวร ดำเนินการและรายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ที่ดี ร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์ แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา เป็นผู้นำและสร้างผู้นำทางวิชาการในหน่วยงานของตนได้และสร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำงานกับคณะกรรมการโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้วิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำและทิศทางการบริหาร และดำเนินการบริหารให้โรงเรียนบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่รับผิดชอบต่อการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ยกระดับมาตรฐานในการเรียนการสอนให้โอกาสเรียนรู้สำหรับนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน รับผิดชอบต่อการพัฒนานโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ ดำเนินการให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของโรงเรียนผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการให้ชุมชนมีพันธะสัญญากับ

โรงเรียนในวงกว้าง โดยวิธีการพัฒนาและรักษาเครือข่ายกับองค์กรในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น โรงเรียนอื่นในท้องถิ่น สำนักงานการศึกษาส่วนท้องถิ่น สถาบันอุดมศึกษาและอื่นๆ ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่รับผิดชอบต่อการสร้างสภาพแวดล้อมที่สร้างสรรค์ มีการเรียนรู้อย่าง มีระเบียบวินัย ดำเนินการบริหารงานประจำวัน จัดองค์การของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุป ผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีความรู้ แสวงหาวิทยาการใหม่ ให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของ สังคม เป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญในการนำสถานศึกษา โดยการพัฒนาเป้าหมาย นโยบาย บุคลากรและ คุณภาพผู้เรียน ตลอดจนการจัดหาทรัพยากรเพื่อการสนับสนุนการดำเนินงานให้มีความพร้อมเข้าสู่ ประชาคมอาเซียน

7. งบประมาณ เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการดำเนินงานทั้งในระดับประเทศและใน ระดับต่ำลงมาทุกระดับจนกระทั่งถึงหน่วยปฏิบัติ หากเป็นองค์การทางการศึกษาก็คือ สถานศึกษา หากพิจารณาถึงความสำคัญของงบประมาณที่มีต่อสถานศึกษาแล้วจะได้ว่า

1) เป็นเครื่องมือในการบริหารของสถานศึกษาในการดำเนินงานตามนโยบายของ สถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินงานตามแผนงานหรือโครงการก็ตาม จะต้องใช้งบประมาณ ซึ่ง งบประมาณนี้อาจจะอยู่ในรูปของเครื่องมือ เครื่องใช้ หรือค่าบริการต่างๆเพื่อให้แผนงานหรือ โครงการที่สถานศึกษากำหนดไว้นั้นบรรลุเป้าหมายที่กำหนด หากขาดงบประมาณแล้ว การดำเนินงานก็ย่อมจะเป็นไปไม่ได้

2) เป็นเครื่องมือในการควบคุมนโยบายของสถานศึกษาในการดำเนินงานของ สถานศึกษา จะต้องจัดทำให้สอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้น การจัดสรรงบประมาณต่างๆของกระทรวง จึงมีการพิจารณาคัดเลือก เรียงลำดับความสำคัญของ แผนงานและโครงการเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายในระดับกระทรวง

3) เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจา กการใช้จ่ายงบประมาณเป็นการดำเนินงานตามแผนการและ โครงการที่สอดคล้องกับแนวนโยบาย และเป้าหมายของกระทรวง ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องจึงสามารถจะใช้งบประมาณเป็นเครื่องมือในการ ตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาได้

กล่าวโดยสรุปงบประมาณในแง่ของการจัดการศึกษา จึงหมายถึง เงินหรือวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องใช้อื่นๆ ทั้งที่ได้รับการจัดสรรจากหน่วยงานของรัฐ หรือจากการร่วมระดมทุนของสมาชิกใน องค์การที่มีจุดมุ่งหมายให้เป็นปัจจัยสนับสนุนการบริหารงาน ทั้งในด้านของการดำเนินงานตาม แผนงานและโครงการ การควบคุมการดำเนินงาน และการตรวจสอบประสิทธิภาพในการ บริหารงานของผู้บริหารในการดำเนินกิจกรรมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

8. บรรยายภาพของสถานศึกษา จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 สถานศึกษาจะต้องจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อม สื่อ และสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในทุกที่ทุกเวลา ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง บุคคลในชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และร่วมมือกันพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ สถานศึกษาจะต้องจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ที่ส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนการสอน เช่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ต สวนพฤกษศาสตร์เพื่อการเรียนรู้ รวมถึงสนามกีฬา และศูนย์นันทนาการ แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ภานี เปี่ยมพงศ์สานต์ (2548, น. 6-7) กล่าวถึงสิ่งแวดล้อมทางการศึกษา เป็นสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่มองไม่เห็นโดยตรง แต่สัมผัสได้ทางใจหรือความรู้สึกนึกคิด เป็นสิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่น สิ่งแวดล้อมทางการศึกษาและการอบรมที่เปลี่ยนไปทำให้ความรู้สึกนึกคิดของวัยรุ่นปัจจุบัน เปลี่ยนไปมีความกล้ามากขึ้น สิ่งแวดล้อม มีทั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสิ่งก่อสร้างทางด้านกายภาพ เช่น อาคารบ้านเรือน ศิลปกรรม หรือสิ่งแวดล้อมที่เป็นนามธรรม เช่น วัฒนธรรม วิถีชีวิต บางคนเห็นว่าสิ่งแวดล้อม แบ่งออกเป็นประเภทที่มองเห็นได้ สามารถสัมผัสได้ เช่น สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ หรือ สิ่งแวดล้อมที่มองไม่เห็นโดยตรง เช่น สิ่งแวดล้อมทางสังคม

Palmer and Neal (1994, p. 18) ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อมศึกษา ว่าเป็น กระบวนการที่ทำให้เกิดความตระหนักในค่านิยมและการทำให้เกิดแนวคิดที่ชัดเจน เพื่อพัฒนาทักษะและทัศนคติที่จำเป็นที่ทำให้เกิดความเข้าใจและมีความซาบซึ้งถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมทางชีวภาพของตน สิ่งแวดล้อมศึกษายังช่วยฝึกให้เกิดทักษะในการตัดสินใจและสรุปแนวทางในการปฏิบัติด้วยตนเองในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับคุณภาพของสิ่งแวดล้อม

Purkey and Smith (1983, pp. 427-452) กล่าวถึงโรงเรียนที่มีคุณภาพ ไว้ว่า โรงเรียนต้องมีบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนการสอนภายในโรงเรียน เน้นด้านหลักสูตรและการสอน มีเป้าหมายชัดเจนและคาดหวังในตัวนักเรียนสูง มีระบบควบคุมการปฏิบัติงานและควบคุมผลสัมฤทธิ์ มีการพัฒนาบุคลากรและการฝึกอบรมครูอย่างสม่ำเสมอ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมและสนับสนุนโรงเรียน และ มีการสนับสนุนจากผู้มีอำนาจทางการศึกษาในท้องถิ่น และหน่วยงานภายนอก

นอกจากนี้พลวัตของโรงเรียนอย่างเป็นระบบเดิมเต็มความหมายและชีวิตให้แก่ กระบวนการการปรับปรุงภายในโรงเรียนยังมีปัจจัยอีก 4 ประการ ซึ่ง Fullan (2006, p. 400) กล่าวคือ 1) มีความรู้สึกร่วมต่อกระบวนการความเป็นผู้นำ สิ่งนี้อธิบายได้ยากเพราะความซับซ้อน

ของปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มีแนวโน้มว่าจะไม่ใช่เรื่องของเหตุผล นั่นก็คือระบบควรจะตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นธรรมชาติ 2) ระบบคุณค่าร่วม หมายถึง ทุกคนมีความเห็นตรงกันในเรื่องคุณค่า ที่เป้าหมายที่ชัดเจน มีกฎระเบียบและความสนใจอย่างจริงจังต่อกัน เป็นต้น 3) ปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารที่ดี หมายถึง การสนับสนุนการบังคับบัญชาที่เกิดพร้อมกัน ทั้งทางสายบังคับบัญชาและระหว่างเพื่อนร่วมงาน และ 4) การวางแผนและการปฏิบัติตามแผนร่วมกัน สิ่งนี้ต้องเกิดขึ้นทั้งภายในและนอกโรงเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้มีอำนาจทางการศึกษาของท้องถิ่น

กล่าวโดยสรุป บรรยากาศของสถานศึกษา จึงหมายถึงสิ่งแวดล้อมศึกษาที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ที่สถานศึกษาจัดให้มีขึ้น เช่น อาคาร สถานที่ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อมทางสังคม เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนได้มีพัฒนาการทางด้านจิตใจ จริยธรรมและวัฒนธรรม

9. ผู้เรียน นักเรียนเป็นปัจจัยนำเข้าที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความสำคัญกับนักเรียนไว้หลายประเด็น เช่น มาตรา 22 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ จากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ส่งผลให้เกิดแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนายแพทย์วิจารณ์ พานิช (2556, น. 12-13) กล่าวไว้ว่า “...การเรียนสมัยใหม่ มีเป้าหมายที่เด็ก ได้ทักษะที่ซับซ้อนชุดหนึ่ง...เพื่อให้เขาไปมีชีวิตอยู่ในโลกที่ต่อไปจะเปลี่ยนไปอย่างไรไม่รู้...นี่คือ โลกที่ไม่ชัดเจน ไม่แน่นอน ต่อไปข้างหน้า เราก็เดาไม่ออก แต่ลูกศิษย์เราจะต้องไปมีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงและไม่แน่นอน...เพราะฉะนั้นเข้าต้องมีทักษะที่ซับซ้อนชุดหนึ่ง...เราต้องช่วยลูกศิษย์เราให้ได้สิ่งเหล่านี้...”

ในด้านลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเรียนรู้ นักวิชาการ นักการศึกษาได้ให้ความคิดเกี่ยวกับลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ คือ ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และคนมีความสุข กล่าวคือ คนดี คือ คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรม ทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น มีวินัย มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล มีเหตุผล รู้หน้าที่ซื่อสัตย์ พากเพียร ขยัน ประหยัด มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย เคารพความคิดเห็นและสิทธิของผู้อื่น มีความเสียสละ รักษาสิ่งแวดล้อมสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข คนเก่ง คือคนที่มีสมรรถภาพสูงในการดำเนินชีวิต โดยมีความสามารถด้านใดด้านหนึ่งหรือรอบด้าน หรือมีความสามารถพิเศษเฉพาะทาง มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถด้านภาษา ศิลปะ ดนตรี กีฬา มีภาวะผู้นำ เป็นคนทันสมัยทันเหตุการณ์ทันโลก ทันเทคโนโลยี มีความเป็นไทย สามารถพัฒนาตนเอง ได้เต็มศักยภาพและทำประโยชน์ให้เกิดแก่ตน สังคม และประเทศชาติได้ ส่วน คนมีความสุข คือ คนที่มีสุขภาพดีทั้งกาย

และจิต เป็นคนร่าเริงแจ่มใสร่างกายแข็งแรง จิตใจเข้มแข็ง มีมนุษยสัมพันธ์ ปลอดพ้นจากสิ่ง
อบายมุข และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียง

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2547, น. 27-33) ได้กล่าวถึงผู้เรียนไว้ในหลักการเรียนรู้ ดังนี้
1) ผู้เรียนต้องรู้เป้าหมายอย่างชัดเจน 2) ผู้เรียนต้องมีความพร้อมทางจิตและทางการ (The learner must be psychologically ready) สิ่งดังกล่าวแสดงว่าครูอาจจะคอยความพร้อมหรือยอมรับระดับ
ความพร้อมในปัจจุบันของผู้เรียน และพอใจกับอัตราการเรียนรู้ของผู้ที่เรียน เด็กจะต้องไม่ถูก
บังคับให้อ่านเลขคณิตเกินระดับของตนเอง หรือกิจกรรมทางสังคม การเรียนรู้จะแข็งแกร่งขึ้นเมื่อ
ผลลัพธ์ออกมาเป็นที่น่าพอใจ แต่จะอ่อนลงถ้านำไปสู่ความไม่พอใจ ดังนั้นครูจึงควรให้
ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนถูกใจและพอใจเพื่อว่าเขาจะได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 3) ผู้เรียน
ต้องถูกจูงใจให้เรียนรู้ (The learner must be motivated to learn) หลักการในการจูงใจผู้เรียนซึ่งมี
ความสำคัญสำหรับครู มีดังนี้ การจูงใจภายในมีค่ากว่าการจูงใจภายนอก การตั้งเป้าหมายเป็น
ลักษณะการจูงใจในการเรียนรู้ที่สำคัญ ประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จเป็นตัวจูงใจที่มี
ความสำคัญ ผลสะท้อนกลับเกี่ยวกับความก้าวหน้าของนักเรียนเป็นการจูงใจที่มีประสิทธิผล การ
พิจารณาความสนใจของผู้เรียนมีความสำคัญในการเรียนรู้ในชั้นเรียน การให้รางวัลเป็นการจูงใจที่
ดีกว่าการลงโทษสำหรับการเรียนรู้ อุปกรณ์ที่มีความหมายและกิจกรรมการเรียนรู้สามารถให้เป็นตัว
จูงใจที่ดี โดยทั่วไป ความสำเร็จจะเพิ่มระดับของความพอใจและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และความ
คาดหวังของครูต่อผลการเรียนของนักเรียนมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน 4) ผู้เรียนต้อง
กระฉับกระเฉงไม่ใช่เฉื่อยชาสำหรับการเรียนรู้สูงสุด (The learner must be active not positive for
maximum learning) การเรียนรู้พร้อมที่จะเกิดขึ้นเมื่อครูทำหน้าที่เป็นกระบวนการอำนวยความสะดวก
ที่ช่วยผู้เรียนให้สำรวจและค้นพบโลกรอบๆ ตัวเขา การเรียนรู้โดยการกระทำจึงมี
ความสำคัญ และ 5) ผู้เรียนต้องฝึกฝนในสิ่งที่เขาได้เรียนรู้ซ้ำๆ เพื่อจะได้จำ (The learner must repeat
of practice what he has learned in order to remember) แบบฝึกหัด การทบทวน และการสอบคือ
ตัวอย่างของหลักการนี้ อย่างไรก็ตาม การทำซ้ำอย่างเดียวก็ไม่ใช่การเรียนรู้ทั้งหมด ผู้เรียนต้องเข้าใจใน
บทกวี รู้เหตุผลของสูตรในวิชาพีชคณิต หรือเคมี ก่อนที่เขาจะจำมัน ความถี่ของการทำซ้ำยังคงมี
ความสำคัญในการให้ได้มาซึ่งทักษะและการประกันถึงความจำ

ทิพย์พาพร ดันติสุนทร (2555, น. 1) กล่าวว่าการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ของ
ประเทศเป็นต้นทุนที่มีพลังที่สุด เพราะคนคือทรัพยากรสินที่จะแปรเปลี่ยนเป็นทุนในหลายรูปแบบ ที่
ศักยภาพของเขาส่งสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ขึ้นมาได้ และมีความสามารถที่จะอยู่ที่ใดก็ได้ในโลก ที่
พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นตลอดไม่ว่าในอาเซียนหรือในโลก รัฐบาลจึง
ควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการสร้างพลเมืองไทย เพื่อเป็นพลเมืองอาเซียน ให้มีความสามารถ

หัดเทียมต่างประเทศ ต้องส่งเสริมเสรีภาพในการแสดงออกให้มีความสามารถคิดวิเคราะห์มีความรู้ มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมยอมรับความแตกต่างหลากหลายทั้งภาษา วัฒนธรรม เพราะหลายชาติหลายภาษาต้องทำงานด้วยกัน และมีทักษะความสามารถที่จะสื่อสาร เจรจากับคนต่างชาติต่างภาษาได้ ซึ่งทุกวันนี้หลายฝ่ายต่างวิตกในความสามารถและศักยภาพของคนไทยที่ยังไม่เข้าใจ และใจยังไม่พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงนี้โดยเฉพาะในภาคการศึกษาที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจของความเป็นมาและพัฒนาการของอาเซียน ทำไมประเทศไทยจึงอยู่ในประชาคมอาเซียน มีความจำเป็นอย่างไร ประเทศไทยและคนไทยจะได้เสีย อะไร อะไรคือจุดเด่น จุดด้อยของคนไทย เพื่อปรับความด้อย เสริมความเด่น ให้เป็นความสามารถเพื่อสร้างและเสริมโอกาสในอาเซียน และประเทศสมาชิกต่างๆ มีความแตกต่างทางศักยภาพอย่างไร ไม่ใช่มุ่งแต่จัดศูนย์อาเซียน นิทรรศการอาเซียน ให้รัฐชุดประจำชาติและภาษาของแต่ละประเทศ อย่างที่โหมโรงกันอยู่ขณะนี้

ดังนั้น ผู้เรียนจึงหมายถึง นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีความสามารถคิดวิเคราะห์ เรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ มีทักษะความสามารถด้านการสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยี มีสมรรถภาพสูงในการดำรงชีวิตที่มีความแตกต่าง หลากหลายทั้งภาษา วัฒนธรรม อย่างเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ในฐานะพลเมืองอาเซียน

กล่าวโดยสรุปการจัดการศึกษา ซึ่งมียุทธศาสตร์ประกอบการจัดการศึกษา 9 ประการ จึงครอบคลุมขั้นตอนที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียนตั้งแต่การเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ การให้การศึกษาอบรม การประเมิน และการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ต่อเนื่อง โดยที่เป้าหมายของการจัดการศึกษา จึงมิได้จำกัดวงแคบเฉพาะในสถานที่สถานศึกษา แต่มุ่งที่ผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้ นักเรียนเป็นพลเมืองอาเซียน รองรับการเตรียมความพร้อมสู่ประชาอาเซียน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ

ความหมายของรูปแบบ

รูปแบบ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Model คำนี้นำมาใช้แปลความหมายในวงวิชาการหลายคำ เช่น ตัวแบบ แบบจำลอง เป็นต้น

อุทัย บุญประเสริฐ (2547, น. 1) ได้ให้ความหมายรูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ

Kaplan (1964, p.264) กล่าวว่า วัว่า รูปแบบอาจเป็นแบบแนวความคิดหรือแบบคณิตศาสตร์ บางครั้งรูปแบบมีความหมายเช่นเดียวกับทฤษฎี โดยเฉพาะถ้าเป็นแบบข้อเสนอ ทั้งรูปแบบและทฤษฎีต่างก็เป็นการเลียนแบบหรือการย่อจากความเป็นจริง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดระเบียบความคิดเกี่ยวกับความเป็นจริงเพื่อให้เข้าใจถึงสาระสำคัญของความเป็นจริงที่ง่ายขึ้น

Corsini and Auerbach (1996, pp.573-574) กล่าวถึงรูปแบบว่า หมายถึง ชุดความสัมพันธ์ที่สร้างขึ้น ระหว่างปรากฏการณ์ในโลกความจริง และ โครงสร้างของสิ่งที่กำลังศึกษา ซึ่งเป็นตัวแทนของปรากฏการณ์ในโลกความเป็นจริง

Steiner (1988, p. 31) ได้จำแนกความหมายโดยเฉพาะของรูปแบบเป็น 2 ประเภท กล่าวคือ

1. รูปแบบเชิงกายภาพ ซึ่งแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ รูปแบบของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีลักษณะเป็นรูปแบบจำลองสิ่งของจากของจริง และรูปแบบเพื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นการออกแบบหรือสร้างรูปแบบจำลองเพื่อเป็นต้นแบบในการผลิตหรือให้เป็นไปตามนั้น เช่น หุ่นต้นแบบ

2. รูปแบบเชิงแนวคิด แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ รูปแบบเชิงแนวคิดของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และรูปแบบเชิงแนวคิดเพื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แบบแรกนั้นเป็นแบบจำลองที่สร้างขึ้น โดยจำลองมาจากทฤษฎีที่มีอยู่แล้ว ส่วนแบบที่สองนั้นเป็นแบบจำลองที่สร้างขึ้นเพื่ออธิบายทฤษฎี

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมความหมายของรูปแบบจากผลการศึกษาของนักวิชาการ เพื่อใช้เป็นกรอบสังเคราะห์ แนวคิดการจัดระเบียบ แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของสิ่งที่ศึกษาเพื่อให้เข้าใจง่าย เป็นรูปธรรมและใช้เป็นแนวทางดำเนินการพัฒนาความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษาต่อไป

การสร้างรูปแบบ

Joyce and Weli (1986, pp. 359-364) กำหนดการสร้างรูปแบบ ออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 อธิบายความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ประกอบด้วย เป้าหมายของรูปแบบ ทฤษฎี และข้อสมมุติที่รองรับรูปแบบ หลักการ และมโนทัศน์ที่สำคัญที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบ

ส่วนที่ 2 ลักษณะของรูปแบบ แบ่งเป็น 4 แนวทาง ดังนี้

1. ขั้นตอนการสร้างรูปแบบ จัดเรียงลำดับกิจกรรมเป็นขั้น ซึ่งแต่ละรูปแบบมีจำนวนขั้นตอนไม่เท่ากัน

2. รูปแบบปฏิสัมพันธ์ เป็นการอธิบายบทบาทผู้นำ ผู้เรียนรู้และความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในแต่ละรูปแบบ

3. หลักการแสดงการโต้ตอบ เป็นการบอกถึงวิธีการแสดงออกของผู้นำต่อผู้เรียนรู้ การตอบสนองต่อสิ่งเร้า เช่น การปรับปรุงพฤติกรรมโดยการให้รางวัล การสร้างบรรยากาศที่เป็นอิสระตามความคิดสร้างสรรค์

4. สิ่งสนับสนุน เป็นการบอกถึงเงื่อนไขหรือสิ่งจำเป็นต่อการใช้รูปแบบการสอนนั้นๆ ให้เกิดผล

ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้ เป็นการแนะนำให้ข้อสังเกตในการนำรูปแบบไปใช้ เพื่อให้การใช้รูปแบบนั้นมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ส่วนที่ 4 ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนรู้ทางตรงและทางอ้อม

ส่วน Keeves (1988, p. 560) ที่กล่าวถึงการสร้างรูปแบบไว้ 4 ประการคือ 1) รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง 2) รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบ โดยการสังเกตและหาข้อมูลสนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ 3) รูปแบบควรต้องระบุชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่จะศึกษา 4) รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ เป็นการขยายความรู้ในเรื่องที่จะศึกษาค้นคว้า

สรุป การสร้างรูปแบบจึงไม่มีข้อกำหนดมาตรฐานตายตัว โดยทั่วไปเริ่มจากการศึกษาสร้างรูปแบบให้ชัดเจน หาสมมุติฐานและหลักการของรูปแบบที่ต้องการ แล้วสร้างรูปแบบตามหลักการที่กำหนด จากนั้นนำรูปแบบที่สร้างไปตรวจสอบหาคุณภาพว่าจะสามารถนำไปใช้ได้จริง ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยได้ข้อสรุปว่า การสร้างรูปแบบการพัฒนาความร่วมมือ ด้านการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาของประเทศไทยกับโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มประชาคมอาเซียน ตามลำดับขั้นตอนประกอบด้วย การกำหนดโครงสร้างการดำเนินงานจากข้อปัญหาหรือข้อกำหนดร่วมกัน การทดลองใช้ และการพัฒนา จากนั้นนำรูปแบบที่สร้างไปตรวจสอบหาคุณภาพว่าจะสามารถนำไปใช้ได้จริง

การพัฒนารูปแบบ

การพัฒนารูปแบบ นักวิชาการได้กำหนดขั้นตอนของการพัฒนารูปแบบไว้ ดังนี้

Willer (1985, p. 83) กล่าวว่าการพัฒนาแบบจำลองมีขั้นตอนในการดำเนินงานแตกต่างกันไป และอาจแบ่งเป็น 2 ตอน คือการสร้าง (Construct) แบบจำลองและการหาความตรง (Validity) ของแบบจำลอง

อุทัย บุญประเสริฐ (2547, น. 5) กล่าวถึงการพัฒนาแบบจำลองไว้ว่ามี 2 ตอน คือการสร้างแบบจำลอง และการหาความตรงของแบบจำลอง และขั้นตอนการดำเนินงานแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาสภาพระบบและสภาพแวดล้อมของระบบปัจจุบัน เป็นการวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจระบบปัจจุบันให้แน่ชัดให้ชัดเจน
2. ค้นหาและระบุปัญหาและความต้องการอันจำเป็น (Needs) ของระบบปัจจุบัน 8 ข้อ หว่าควรปรับปรุง จะแก้ไข พัฒนาอะไร

3. จัดสร้าง จัดทำแบบจำลอง ออกแบบจำลอง หรือเสนอแบบจำลองที่เป็นทางเลือก (Alternative Model) สำหรับการปรับปรุง แก้ไข หรือพัฒนา

4. ทดสอบความเป็นไปได้ ความเหมาะสมในการปฏิบัติ และการยอมรับโดยเฉพาะของคณะผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้อง

5. รับต้นแบบเป็นแบบจำลองฉบับสมบูรณ์ที่เหมาะสมกับการนำไปปฏิบัติ

ส่วนดิเรก วรรณเชียร (2545, น. 46) กล่าวว่าไว้ว่าการพัฒนาแบบจำลอง (Model Development) หมายถึง กระบวนการในการสร้างหรือพัฒนาแบบจำลอง ซึ่งประกอบด้วย

1. การศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง
2. การกำหนดหลักการและองค์ประกอบของแบบจำลอง
3. การร่างแบบจำลอง
4. การตรวจสอบความเหมาะสมความเป็นไปได้หรือการทดลองใช้แบบจำลอง

กล่าวโดยสรุป การพัฒนารูปแบบเป็นการสร้างหรือปรับปรุงรูปแบบการดำเนินการขององค์กร และองค์ประกอบสำคัญในเรื่องที่ต้องการศึกษา ที่แสดงถึงแนวความคิดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และมีวิธีการที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น และมีขั้นตอนใหญ่ 2 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการสร้างรูปแบบ ที่มี หลักการ แนวคิด ทฤษฎีรองรับ มีการกำหนดลักษณะของรูปแบบที่จะสร้าง และ 2) ขั้นตอนการหาคุณภาพของรูปแบบ โดยการทดสอบปรับปรุงรูปแบบ ก่อนนำรูปแบบไปใช้งานจริง และมีการประเมินผลหลังจากนำรูปแบบไปใช้งานด้วย

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือด้านการศึกษา

สังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเร่งพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายทางด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง การเปิดเสรีทางการค้าส่งผลกระทบต่อสถาบันการศึกษาของต่างประเทศที่เข้ามาทำกิจการด้านการศึกษาในระดับต่างๆ ส่งผลให้สถาบันการศึกษาภายในประเทศที่จะต้องเร่งพัฒนาคุณภาพให้ทัดเทียมกับสถาบันการศึกษาของต่างประเทศๆ ดังนั้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือหรือการสร้างพันธมิตรทางการศึกษาเพื่อพึ่งพาอาศัยกันและการพัฒนาร่วมกันกันในสังคมปัจจุบันจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

ความร่วมมือ (Collaboration) เป็นกระบวนการอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคคล กลุ่ม องค์กร ในการทำงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ การเริ่มต้นในการสร้างความร่วมมือนั้นเกิดจากปัจจัยหลายประการ เช่น การเผชิญปัญหาาร่วมกัน การแบ่งปันวิสัยทัศน์ร่วมกัน การมุ่งหวังในผลผลิตร่วมกัน เป็นต้น ปัจจัยดังกล่าวนี้ล้วนเป็นตัวกำหนดการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กร

ความหมายของความร่วมมือ

ความร่วมมือ (Collaboration) นั้น ความหมายจากพจนานุกรมฉบับภาษาอังกฤษให้ความหมายว่า “การที่บุคคลทำงานร่วมกับบุคคลอื่นๆ เพื่อจุดมุ่งหมายร่วมกัน (Collin Plain English Dictionary, 1996) และจาก International Encyclopedia of the Social Sciences (1972) พบว่ายังไม่มีนิยามความหมายของ ความร่วมมือ หรือ Collaboration มีเพียงนิยามความหมายของ Cooperation ซึ่งให้ความหมายว่าเป็นความร่วมมือแบบทางพฤติกรรมศาสตร์ที่เน้นการเชื่อมโยงกัน โดยมีเป้าหมายและกำหนดผลประโยชน์ร่วมกัน เน้นการแลกเปลี่ยนหรือการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อวัตถุประสงค์หนึ่งๆ ซึ่งมีหลากหลายประเภท เช่น ความร่วมมือแบบสมัครใจ (Voluntary) ความร่วมมือแบบไม่สมัครใจ (Involuntary) ความร่วมมือแบบทางตรง (Direct) ความร่วมมือแบบทางอ้อม (Indirect) ความร่วมมือแบบเป็นทางการ (Formal) ความร่วมมือแบบไม่เป็นทางการ (Informal) เป็นต้น ซึ่งความร่วมมือเหล่านี้เกิดขึ้นตั้งแต่ในระดับเล็กๆ ตั้งแต่ 2 องค์การขึ้นไปจนถึงในระดับชาติและระดับนานาชาติ

นอกจากนี้นักวิชาการหลายท่านให้ความหมายของความร่วมมือด้านการศึกษาดังนี้

วุทธิศักดิ์ โกชนกุล (2554, น. 1) ได้ให้ความหมายของความร่วมมือไว้ ดังนี้

ความร่วมมือ หมายถึง ความเต็มใจของแต่ละคนในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ความร่วมมือ หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่ทำร่วมกัน หรือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อไปสู่เป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่ง

ความร่วมมือ หมายถึง การทำงานร่วมกับคนอื่นในทางต่างๆ เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กรหรือหน่วยงาน

ความร่วมมือ หมายถึง บุคคลในหน่วยงานหรือองค์กร ซึ่งทำงานช่วยเหลือซึ่งกันด้วยความเต็มใจเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน

Bardach (1998, p. 8) ได้ให้ความหมายของความร่วมมือว่า หมายถึงการทำกิจกรรมร่วมกันตั้งแต่สองหน่วยงานขึ้นไป มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มมูลค่า โดยการทำงานร่วมกัน

วรรณ ประยูกต์วงศ์และปรีณา ประยูกต์วงศ์ (2554 , น. 48) ความร่วมมือกัน จะเป็นการบ่มเพาะเมล็ดพันธุ์แห่งความกรุณาในความสัมพันธ์ที่ทำให้ผู้อื่นเบิกบาน กระบวนการความร่วมมือเปิดโอกาสให้สมาชิกและผู้นำองค์กรได้รับประสบการณ์ ในวงการธุรกิจได้นำเอาแนวคิดความร่วมมือเข้ามาสู่วิธีการทำงาน เพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมความร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน ความร่วมมือไม่เป็นเพียงกลยุทธ์เพื่อการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม แต่สะท้อนถึงกระบวนการทัศน์ของผู้นำองค์กรที่ตระหนักในความจำเป็นของการดำรงอยู่ด้วย การร่วมมือการทำงานจะเป็นสิ่งกำหนดลักษณะกระบวนการบริหาร ว่าเป็นการทำงานเพราะได้รับคำสั่ง หรือการทำงาน

จากการร่วมกันอภิปรายกลุ่มและตัดสินใจร่วมกัน และได้มีข้อค้นพบที่สำคัญว่า การร่วมมืออย่างจริงจังจะนำไปสู่การผูกพัน เพิ่มแรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ที่ได้ขึ้น

จากความหมายของความร่วมมือที่กล่าวมาในข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ความร่วมมือมีลักษณะสำคัญดังนี้

1. ความร่วมมือเป็นลักษณะของการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกัน
2. ความร่วมมือเป็นการช่วยเหลือบุคคลอื่นๆ หรือช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางเสริมสร้าง

3. ความร่วมมือเป็นการยอมรับการกระทำของบุคคลอื่นและของตนเอง
 4. ความร่วมมือเป็นการกระทำที่เห็นพ้องต้องกันและเพิ่มกำลังในทางปฏิบัติ
- การพัฒนาความร่วมมือระหว่างองค์กรนั้น มีแนวคิด ทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินงานและการบริหารจัดการดังนี้

ประเภทของความร่วมมือ

นักวิชาการที่ศึกษาทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร (Interorganisation Relationships : IORs) กล่าวถึงประเภทของความร่วมมือดังนี้

Hodge and Anthony (1991, p. 29) กล่าวถึงทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร เป็นทฤษฎีที่เน้นการจัดสิ่งแวดลอมเป็นหลักสำคัญ โดยสามารถแบ่งประเภทของความร่วมมือได้เป็น 6 ประเภทดังนี้

1. ความร่วมมือในแนวดิ่ง (Vertical Integration) เป็นความร่วมมือที่เกิดจากการควบรวมกิจการของบริษัท องค์กรแล้วค่อยๆ ซึมซับระบบทีละน้อย ซึ่งรวมในทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิต เพื่อเป้าหมายคือ ต้องการควบคุมปัจจัยการผลิต โดยอาจใช้วิธีการควบรวมบริษัท 2 บริษัทขึ้นไปเข้าเป็นองค์กรเดียวกัน เพื่อต้องการควบคุมการทำงานเองทั้งหมด

2. การร่วมมือในแนวนราบ (Horizontal Integration) ได้แก่ การรวมบริษัท องค์กรกับบริษัทหรือองค์กรอื่นที่มีธุรกิจประเภทเดียวกัน เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน

3. การร่วมมือแบบผนึกกำลัง (Coalitions) ได้แก่ การร่วมมือจัดตั้งโครงการหรือบริษัท องค์กรร่วมกัน โดยมีการร่วมลงทุนทรัพยากรร่วมกัน (Joint Venture)

4. การร่วมมือแบบรวมอำนาจบริหารจัดการ (Interlocking Directorates) เป็นการร่วมมือกับบริษัท องค์กรที่เป็นคู่แข่งกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร โดยมีคณะกรรมการทั้งทางตรงและทางอ้อม หรืออาจจะมีผู้บริหารที่มาจากองค์กรอื่นเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

5. การร่วมมือเพื่อการแลกเปลี่ยน (Reciprocity) ได้แก่ การร่วมมือเพื่อการแลกเปลี่ยนทรัพยากร โดยการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ตอบแทนระหว่างหน่วยงานหรือองค์กรที่ร่วมมือกัน

6. การร่วมมือกันแบบสังคมประสาน (Social Interlocking) ได้แก่การร่วมมือกันในบริษัท องค์กรที่มีลักษณะของประเภทธุรกิจที่แตกต่างกันโดยมีการทำสัญญาร่วมกัน

Sounder (1993, p. 19) ได้ศึกษาประเภทของความร่วมมือ (Types of Collaborations) สามารถจำแนกได้ 3 ประเภทคือ

1. ประเภทความร่วมมือแบบไม่เป็นทางการ (Informal Type) เป็นความร่วมมือที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มเล็กไม่ต้องมีพันธะสัญญา เป็นการรวมตัวกันเพื่อประชุมสัมมนา เพื่อให้ความร่วมมือในการให้คำปรึกษาระหว่างกลุ่มหรือการแบ่งปันข้อมูลข่าวสารในเครือข่ายที่มีความสนใจร่วมกัน

2. ประเภทความร่วมมือแบบกึ่งทางการ (Semi Formal Type) เป็นความร่วมมือที่มีการแบ่งปันทรัพยากรต่างๆ ระหว่างกลุ่ม ก่อนข้างมีแบบแผน เช่น การขอความร่วมมือหรือขอข้อมูลในบางเรื่อง

3. ประเภทความร่วมมือแบบเป็นทางการ (Formal Type) เป็นความร่วมมือที่เกิดขึ้นเฉพาะกลุ่มบุคคล องค์กรหนึ่งๆ ที่มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานอย่างมีแบบแผน โดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง มีการดำเนินกิจกรรมความร่วมมือทางการศึกษา มีการจัดตั้งองค์กร หน่วยงานเพื่อดูแลด้านการดำเนินงาน เช่น การทำสัญญาข้อตกลงเพื่อความเข้าใจอันดีระหว่างองค์กร (MOU)

National Network for Collaboration : NNCO (2005, p. 21) ได้กำหนดขอบเขตของรูปแบบความร่วมมือระดับองค์กร จำแนกตามโครงสร้างพื้นฐานได้ 5 ประเภทดังนี้

1. เครือข่าย (Networking) เป็นการเปิดโอกาสในการพบปะสนทนาระหว่างองค์กร การสร้างความเข้าใจร่วมกันและให้การสนับสนุนขึ้นพื้นฐานระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม โดยไม่มีระดับชั้นในการบริหาร ลักษณะการเชื่อมโยงองค์กรเป็นแบบยืดหยุ่น กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบแบบหลวมๆ การเชื่อมโยงกันในกลุ่มสมาชิกเป็นแบบขั้นต้น ระดับการตัดสินใจเกิดขึ้นน้อย มีลักษณะการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ

2. พันธมิตร (Cooperation or Alliance) มีวัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความร่วมมือที่เหมาะสมตามความจำเป็น มุ่งเน้นความสำเร็จของงาน ลดความซ้ำซ้อนในงานหรือการบริการของสมาชิกกลุ่ม เน้นการเป็นศูนย์กลางในการติดต่อสื่อสาร ลักษณะการเชื่อมโยงองค์กรเป็นแบบกึ่งทางการ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน ภาวะผู้นำของความสัมพันธ์แบบนี้มีสูง มีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือ ลักษณะการสื่อสารแบบทางการทำให้การตัดสินใจค่อนข้างซับซ้อน

3. หุ่นส่วน (Coordination or Partnership) มีวัตถุประสงค์เพื่อแบ่งปันทรัพยากรในกลุ่มสมาชิกที่มีเป้าหมายเดียวกัน เน้นการรวมทรัพยากรเพื่อสร้างผลผลิตใหม่ (Productivity) เป็นศูนย์กลางการติดต่อสื่อสารของกลุ่มผู้บริหาร ลักษณะการเชื่อมโยงองค์กรเป็นแบบทางการ มีการ

กำหนดบทบาทชัดเจน และมีการร่วมพัฒนาทรัพยากรและร่วมลงทุนด้านการเงิน ภาวะผู้นำถูกจำกัดตามขอบเขตความร่วมมือที่กำหนดไว้

4. กลุ่มพันธมิตร (Coalition) มีเป้าหมายเพื่อแบ่งปันความคิดและการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อสร้างพันธะสัญญาในการพัฒนาร่วมกัน โดยกำหนดระยะเวลาอย่างชัดเจน มีระยะเวลาอย่างน้อย 3 ปี สมาชิกทั้งร่วมกันตัดสินใจ กำหนดบทบาทที่ชัดเจน ลักษณะการเชื่อมโยงแบบเป็นทางการภายใต้ข้อตกลงร่วมกันและการสื่อสารเป็นไปตามลำดับขั้น

5. การรวมพลัง (Collaboration) มีเป้าหมายเพื่อมุ่งเน้นความสำเร็จจากการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วม มีการเทียบเคียงผลกระทบที่เกิดขึ้น มีการสร้างระบบที่ต้องพึ่งพากันระหว่างสมาชิกในกลุ่มเพื่อกำหนดประเด็นและโอกาสร่วมกัน สมาชิกมีการตัดสินใจร่วมกันอย่างเป็นเอกฉันท์ (Consensus) มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกในกลุ่ม ลักษณะการเชื่อมโยงองค์กรแบบทางการ ใช้ภาวะผู้นำสูง แต่มีการแบ่งปันความคิดและการตัดสินใจเพื่อนำมาสร้างผลผลิตภาพ (Productivity)

รูปแบบของความร่วมมือด้านการศึกษา

พรชูลี อาชวอำรุง (2543, น.73-95) ได้ศึกษาความร่วมมือของสถานศึกษาพบว่า มีรูปแบบของความร่วมมือ 10 รูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบการจัดกลุ่มห้องสมุดร่วมกัน (SCOH : Southwestern Ohio Council for Higher Education)
2. รูปแบบการจัดโปรแกรมการเรียนการสอนและการลงทะเบียนร่วมกัน (Cross Registration and joint Programs)
3. รูปแบบการแสวงหาและรับนักเรียนร่วมกัน (Collaborative Admission and Recruitment Practices)
4. รูปแบบการพัฒนาครูอาจารย์ร่วมกัน (Faculty Development : Working Together to Improve Teaching and Learning)
5. รูปแบบการระดมทุนร่วมกัน (Consortia Fundraising)
6. รูปแบบการจัดซื้อจัดจ้างร่วมกันเพื่อลดค่าใช้จ่าย (Cooperation of Cost-effectiveness in purchasing)
7. รูปแบบการใช้เทคโนโลยีร่วมกัน (Technology, consortia, and the relationship revolution)
8. รูปแบบความร่วมมือระดับนานาชาติ (Cooperating Internationally)
9. รูปแบบความร่วมมือเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Development and Consortia)

10. รูปแบบความร่วมมือกันของสถาบันขนาดเล็ก (What small college can do together)

จากรูปแบบความร่วมมือทั้ง 10 รูปแบบพบว่า รูปแบบที่มีความเหมาะสมในการพัฒนาการศึกษานั้นมีหลายรูปแบบทั้ง การจัดกลุ่มห้องสมุดร่วมกัน การจัดโปรแกรมการเรียนการสอนร่วมกัน การพัฒนาครู บุคลากรและการใช้เทคโนโลยีร่วมกัน ทั้งนี้การเลือกใช้รูปแบบขึ้นอยู่กับความพร้อมและปัจจัยต่างๆ ของสถาบัน

อย่างไรก็ตามการสร้างความร่วมมือขององค์กรนั้นมีทั้งข้อดีและข้อเสีย การรับผลประโยชน์จากการเข้าไปสร้างความร่วมมือกันนั้น อาจได้รับผลในระยะสั้นหรือระยะยาวก็ได้ อาจจะเป็นผลประโยชน์ทั้งในทางตรงและทางอ้อม อาจจะได้รับผลประโยชน์ที่ไม่เท่ากัน ดังนั้นการสร้างร่วมมือกันจึงต้องตระหนักในผลประโยชน์ที่จะได้รับ และน้ำหนักของการมีส่วนร่วมในความร่วมมือกัน

Rossi (1982, p.10) เห็นว่าข้อดีของการสร้างร่วมมือได้แก่ การใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความก้าวหน้าทางด้านนวัตกรรมด้านการพัฒนาทักษะบุคคล การพัฒนาองค์ความรู้ โดยการเชื่อมโยงทรัพยากรระหว่างองค์กรต่างๆ ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนั้นยังทำให้เกิดความตื่นตัวและผลักดันให้เกิดการปรับปรุงวิธีการทำงานให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น การปรับปรุงคุณภาพการสื่อสารกันระหว่างองค์กรจะช่วยให้หุ้นส่วนขององค์กรสามารถแบ่งปันข้อมูลระหว่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นและก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างองค์กร

อย่างไรก็ตามการสร้างร่วมมือมักประสบกับปัญหาหลักๆ ได้แก่ การขาดความไว้วางใจกัน การตัดสินใจที่ล่าช้า ข้อจำกัดในเรื่องทรัพยากร เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นความร่วมมือระหว่างองค์กรก็จะลดน้อยลง และการเป็นหุ้นส่วนกันหากความไว้วางใจกันลดลงก็จะไม่สามารถสร้างสรรค์แนวความคิดใหม่ๆ ได้ (สรเนตร อารี โสภณพิเชฐ, 2550, น. 40-41) ดังนั้นเมื่อเกิดปัญหาหรือความขัดแย้งขึ้นภายในกลุ่ม ระดับความร่วมมือระหว่างสมาชิกและองค์กรจะลดลงได้ อาจจะทำให้เกิด การลดลงประมาณ การเปลี่ยนแปลงกลุ่มผู้บริหารหรือการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการ เป็นต้น (Jackson and Maddy, 2005, pp. 1-2) ดังนั้นกล่าวโดยสรุปถึงปัญหาเกี่ยวกับความร่วมมือมักเกิดจากประเด็นสำคัญเหล่านี้คือ

1. ความไม่เต็มใจในการให้ความช่วยเหลือ
2. การขาดแรงจูงใจในการให้ความร่วมมือ
3. ความไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์
4. การไม่ให้ความร่วมมือ

5. ไม่สามารถดำเนินการตามจังหวะเวลา
6. ผู้เกี่ยวข้องไม่รู้ในสาระสำคัญของงานบางลักษณะ
7. มีความเข้าใจในเนื้อหาของงานไม่ตรงกัน

ดังนั้นเพื่อให้การสร้างความร่วมมือเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักวิชาการได้เสนอ ยุทธศาสตร์ความสำเร็จในการสร้างความร่วมมือดังนี้

Adair (1983, p. 2) ได้เสนอยุทธศาสตร์การทำงานร่วมกันให้สัมฤทธิ์ผลไว้ 3 ประการ ดังนี้ 1) การกำหนดลักษณะการทำงาน 2) สร้างและรักษาทีมงาน และ 3) พัฒนาเอกลักษณ์

Dubrin (1990, p. 10) ได้กล่าวถึงการร่วมมือร่วมใจกันทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายมี ยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ในการดำเนินการ คือ ภาวะผู้นำผู้บริหาร การพัฒนาตนเอง การเสริมแรงซึ่งกัน และกัน การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การประสานงานที่ดี และการร่วมกันหาวิธีการที่ เหมาะสมในการจัดการ

London (1995, p. 9) ได้กล่าวถึงผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ ของการทำงานร่วมกัน จะต้อง เริ่มจากการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การมีภารกิจเป้าหมายที่ชัดเจน ร่วมกันรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นจาก การทำงานร่วมกัน มีวัฒนธรรมแห่งมิตรภาพในการทำงานร่วมกันและมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการ ทำงานร่วมกัน

Welsh and Tulbert (2000, pp. 357-378) ได้ทำการวิจัยได้ข้อสรุปองค์ประกอบของความ ร่วมมือมี 4 องค์ประกอบ คือ 1) การประนีประนอมเพื่อให้เกิดความเคารพใหม่และการ เปลี่ยนแปลง 2) การสื่อสารที่ประกอบด้วยการฟังและการเสนอความคิด ความรู้สึก 3) การ แก้ปัญหาที่มีการระบุความต้องการ ความจำเป็น การระดมสมอง การปรับสิ่งที่ได้เพื่อใช้ในการ สร้างแผนปฏิบัติการ และการประเมิน 4) การพัฒนาแผนปฏิบัติการและการประเมินการปฏิบัติการ

Baum (1993, p. 8) ได้เสนอปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของโครงการ โดยเกี่ยวข้องกับ ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน ประกอบด้วย มีการตัดสินใจร่วมกันของกลุ่มต่างๆ การ สร้างกลไกประสานการทำงานร่วมกัน เพื่อระดมความคิดเห็นประสบการณ์และทรัพยากร อีกทั้ง การประสานการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในการ ตัดสินใจ ซึ่งมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต การส่งเสริมนวัตกรรมใหม่ๆ และทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีนโยบายที่สอดคล้องกันและส่งเสริมซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับอมรรัตน์ ภิณฑอนันตพงษ์ (2546, น. 39) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่ทำให้โครงการความร่วมมือประสบความสำเร็จ คือ การร่วมมือ จะต้องมีการวางแผนระยะยาว มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนทั้งสองฝ่าย ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร ทั้งสองฝ่าย มีแหล่งเงินทุนสนับสนุน มีผู้ประสานงานที่มีความรู้ ความสามารถเป็นที่ยอมรับและมี ความรับผิดชอบ องค์การที่จะร่วมมือจะต้องมีการจัดเตรียมความพร้อม สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น

อาคารสถานที่ มีระบบการบริหารจัดการที่ดี การติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีความต่อเนื่องของโครงการ มีระบบการติดตามประเมินผล มีการรายงานผลงานเป็นระยะ และมีกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดโครงการ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การสร้างความร่วมมือ มีลำดับขั้นตอนที่จะต้องเริ่มจากการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน การตระหนักในปัญหาและโอกาสจากการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การวางแผน การปฏิบัติและการประเมินผล ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมองค์ประกอบสำคัญทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือด้านการจัดการศึกษาได้แก่ 1) บรรยากาศและสภาพแวดล้อม 2) กระบวนทัศน์ของผู้นำที่ตระหนักเห็นความจำเป็นของการดำรงอยู่ด้วยกัน 3) เจตคติของบุคลากรในองค์กรที่มีต่อความร่วมมือในการทำงาน 4) ผลสัมฤทธิ์หรือประสิทธิผลขององค์กร 5) งบประมาณทรัพยากรและผลประโยชน์ตอบแทน 6) วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายในการดำเนินการ 7) การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 8) การพัฒนาครูและบุคลากร 9) เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและความก้าวหน้าด้านนวัตกรรม อย่างไรก็ตามความร่วมมือด้านการศึกษามักจะปรากฏผลของความร่วมมือค่อนข้างช้าหรือบางทีผลของความร่วมมือนั้นมักไม่สามารถประเมินค่าได้ ดังนั้นความร่วมมือด้านการศึกษามักดำเนินการในระยะยาวและเป็นไปเฉพาะเรื่องเท่านั้น ดังนั้นการสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มประเทศประชาคมอาเซียนจึงต้องเริ่มจากการเข้าใจอันดีในบริบทสังคม วัฒนธรรมเพื่อสร้างวิสัยทัศน์ร่วมและนำไปสู่การพัฒนาความร่วมมือด้านการศึกษาที่ดีในอนาคต

2.4 ระบบการศึกษาและการจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาของประเทศไทย

2.4.1 ระบบการศึกษา

การศึกษาไทยปัจจุบันตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545 มีการจัดระบบการศึกษาระดับประถมศึกษา 6 ปี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี และการศึกษาขั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี หรือระบบ 6-3-3 เรียกว่า “การศึกษาขั้นพื้นฐาน” นอกจากนั้นระบบการศึกษาไทยยังจัดเป็นระบบการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาในระบบมีสองระดับคือ การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย การศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่าสิบสองปีก่อนระดับอุดมศึกษา การศึกษาในระบบที่เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานแบ่งเป็นสามระดับ การศึกษาก่อนระดับประถมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีอายุ 3 – 6 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา โดยปกติใช้เวลาเรียน 6 ปี การศึกษาระดับมัธยมศึกษา แบ่งเป็นสองระดับ คือ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยปกติใช้เวลาเรียน 3 ปี การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอน

ปลาย แบ่งเป็นสองประเภท 1) ประเภทสามัญศึกษา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา 2) ประเภทอาชีวศึกษา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ หรือ ศึกษาต่อในระดับอาชีพขั้นสูงต่อไป ส่วนการศึกษาในระดับอุดมศึกษาแบ่งเป็นสองระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับปริญญา

การจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา เป็นระดับการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพให้กับประเทศ มีผู้ให้ความหมายของการศึกษาระดับมัธยมศึกษาไว้ ดังนี้

2.4.2 การจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาของประเทศไทย

Carter V. Good.(1959, น. 491) กล่าวไว้ในพจนานุกรมการศึกษา ให้ความหมายของการมัธยมศึกษาไว้ว่า “การมัธยมศึกษา คือการศึกษาที่วางแผนไว้สำหรับเยาวชนในวัย 12-17 ปี เน้นหนักเพื่อให้เป็นเครื่องมือให้กับการเรียนรู้แสดงออกและทำความเข้าใจกับสภาพความเป็นไปของชีวิตที่แท้จริง และเป็นการพัฒนาทัศนคติในการคิดค้น นิสัย และสาระอันเกี่ยวกับสังคม ร่างกายและสติปัญญา”

แผนการศึกษาแห่งชาติ ได้ให้ความหมายของการมัธยมศึกษาไว้ ดังนี้

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 ข้อ 8 และข้อ 12 ได้กล่าวถึงมัธยมศึกษาไว้ตามลำดับ ดังนี้ คือ

มัธยมศึกษา ได้แก่ การศึกษาที่อาศัยประถมศึกษาเป็นพื้นฐานมุ่งหมายจะสำรวจและส่งเสริมความสนใจและความถนัดตามธรรมชาติของเด็กเพื่อให้ได้มีความรู้และทักษะอันเพียงพอแก่การประกอบอาชีพ หรือให้มีพื้นฐานความรู้อันจำเป็นแก่การดำรงชีวิต หรือเพื่อการศึกษาที่สูงขึ้น

มัธยมศึกษาเป็นการศึกษาระดับที่พึงคำนึงถึงเอกัตภาพ จึงจัดเป็นสายสามัญ เพื่อให้มีพื้นฐานความรู้ทั่วไปบ้าง และสายอาชีพ เพื่อให้ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพบ้าง อาจจัดสอนประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น และประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายรวมในโรงเรียนเดียวกันหรือแยกกันก็ได้

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ข้อ 32 กล่าวว่า การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาหลังระดับประถมศึกษามุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาการและวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ และความถนัด เพื่อให้แต่ละบุคคลเข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม การศึกษาระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้เวลาเรียนประมาณตอนละ 3 ปี ในตอนต้นพึงให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนกลุ่มวิชาการและวิชาชีพตามความถนัดและความสนใจอย่างกว้างขวาง ในมัธยมศึกษาตอนปลายพึงให้

ผู้เรียน ได้เน้นการเรียนรู้กลุ่มวิชาที่ผู้เรียนจะยึดเป็นอาชีพต่อไปนักเรียนที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีอายุโดยประมาณ 12-14 ปี และชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีอายุโดยประมาณตั้งแต่ 15-17 ปี ซึ่งเป็น เดีกระดับวัยรุ่นทั้ง 2 ตอน

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ได้กล่าวถึงการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาสรุปได้ว่าการศึกษาระดับมัธยมศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

1. การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนา คุณธรรม ความรู้ความสามารถและทักษะต่อจากระดับประถมศึกษา ให้ผู้เรียนได้ค้นพบความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของตนเองทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพ ตลอดจนมีความสามารถในการประกอบกิจการ และอาชีพตามควรแก่วัย

2. การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัดและความสนใจ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาหรือให้เพียงพอแก่การประกอบกิจการและอาชีพที่ตนถนัดทั้งอาชีพอิสระและรับจ้าง รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และทักษะทางสังคมที่จำเป็นสำหรับการประกอบกิจการและอาชีพ และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีสันติสุข

2.4.3 หลักการและจุดหมายของการมัธยมศึกษา ในหลักสูตร

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดวิสัยทัศน์ มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความ เป็นพลเมืองไทย และเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐานรวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ โดยมีจุดหมาย มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็น คนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมาย เพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและ ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง

2. มีความรู้อันเป็นสากลและความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การ ใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดนั้น จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคมรวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผล และความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคมแสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีในด้านต่างๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้องเหมาะสมและมีคุณธรรม

นอกจากนั้นยังได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์ สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย และ 8) มีจิตสาธารณะ

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมอง และพบปัญหา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด กำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สุขศึกษา และพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศ ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้ มาตรฐานการเรียนรู้ ยังเป็นกลไกสำคัญ ในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่าต้องการอะไร ต้องสอนอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา โดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายใน และการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งรวมถึงการทดสอบระดับชาติ ระบบการตรวจสอบ เพื่อประกันคุณภาพดังกล่าวเป็นสิ่งที่สำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้

2.4.4 หน้าที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษา

โรงเรียนมัศึกษามีหน้าที่ให้การศึกษาในด้านต่างๆ ดังนี้

1. หน้าที่ในการให้การศึกษาทั่วไป เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานให้เพียงพอแก่การที่จะเป็นพลเมืองดีของสังคม ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
2. หน้าที่ในการให้ความรู้ทางด้านอาชีพ เพราะคนเราจะออกไปดำรงชีพอยู่อย่างมีความสุขในสังคม จำเป็นต้องมียานอาชีพเป็นหลัก ซึ่งแม้ว่าจะไม่ลึกซึ้งก็ขอให้พื้นฐานในด้านการประกอบอาชีพ และในด้านช่วยแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้
3. หน้าที่ในด้านการแนะแนว ช่วยให้นักเรียนสามารถตัดสินใจเลือกอย่างฉลาด และถูกต้อง เหมาะสมในด้านการเรียน และในด้านการวางแผนชีวิตในอนาคตของเขา ทั้งในด้านการเรียนต่อและการประกอบอาชีพ รวมทั้งช่วยแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ตลอดจนสามารถนำตนเองได้อย่างฉลาดอีกด้วย
4. หน้าที่ในการให้เด็กได้สำรวจตนเอง ในด้านความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และความต้องการของตนเอง

กล่าวโดยสรุปว่าการมัธยมศึกษามีหน้าที่ในการให้การศึกษาเพื่อช่วยส่งเสริม
 ประสิทธิภาพพัฒนาทุกด้าน ฉะนั้นจึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะจัดโปรแกรมให้กว้างขวางทั้งใน
 หลักสูตรและนอกหลักสูตร

2.5 กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) และกลุ่มประชาคมอาเซียน (AEC)

2.5.1 จุดกำเนิดอาเซียน

ดร.ถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีต่างประเทศของไทยในขณะนั้น ได้ชักชวนมิตรประเทศ
 ประกอบด้วย นายอาดัม มาลิก รัฐมนตรีต่างประเทศอินโดนีเซีย นายตุน อับดุล ราซัค บินสุสเซน
 รองนายกรัฐมนตรีกลาโหม และรัฐมนตรีกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติมาเลเซีย นายนาร์ซิโร รา
 มอส รัฐมนตรีต่างประเทศฟิลิปปินส์ และนายเอส ราชารัตนัม รัฐมนตรีต่างประเทศสิงคโปร์
 มาร่วมหารือเกี่ยวกับสถานการณ์ในภูมิภาคและการเปลี่ยนแปลงของโลก ณ บ้านพักรับรองบน
 ชายหาดบางแสนของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ อดีตนายกรัฐมนตรี ผู้นำทั้ง 5 ประเทศได้เห็นพ้องที่
 จะร่วมมือในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยในภูมิภาค ส่งเสริมความกินดีอยู่ดี ความเจริญรุ่งเรือง
 ทางเศรษฐกิจ และความใกล้ชิด ทางสังคมและวัฒนธรรม

2.5.2 การลงนามปฏิญญากรุงเทพฯ

การหารือที่แหลมแท่นนำไปสู่การลงนามใน “ปฏิญญากรุงเทพฯ” (Bangkok Declaration) หรือ “ปฏิญญาอาเซียน” (ASEAN Declaration) ที่วังสราญรมย์ ในวันที่ 8 สิงหาคม 2510 ซึ่งถือว่าการจัดตั้งอาเซียน (ASEAN) หรือ “สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” (Association of South East Asian Nations) อย่างเป็นทางการโดยผู้แทนจากทั้ง 5 ประเทศ ดังกล่าว โดยสาระสำคัญกล่าวถึงการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนในด้าน เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ การเกษตร อุตสาหกรรม การคมนาคม รวมทั้งการ ยกย่องและเคารพในความเป็นอยู่ของประชาชนเพื่อวางรากฐานความรุ่งเรืองให้กับอาเซียน

สาระสำคัญโดยสรุปในปฏิญญาสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คือ

ประการที่หนึ่ง ให้ก่อตั้งสมาคมสำหรับความร่วมมือระดับภูมิภาคระหว่างประเทศใน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เรียกว่า “สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ อาเซียน”

ประการที่สอง จุดหมายและความมุ่งประสงค์ของสมาคม คือ

1. เพื่อเร่งรัดความเจริญทางเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางสังคม และการพัฒนาทาง วัฒนธรรมในภูมิภาค

2. ส่งเสริมสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาค

3. ส่งเสริมให้มีความร่วมมืออย่างจริงจัง และความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องที่มีผลประโยชน์ร่วมกันทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิชาการ วิทยาศาสตร์ และการบริหาร

4. จัดให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในรูปแบบของการอำนวยความสะดวก การฝึกอบรม และวิจัยทางด้านการศึกษา วิชาชีพ วิชาการและการบริหาร

5. ร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อการใช้ประโยชน์มากขึ้นในการเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม การขยายการค้า

6. ส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

7. ชำรงความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับองค์การระหว่างประเทศ และระดับภูมิภาค ประการที่สาม เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามจุดหมายและความมุ่งประสงค์ดังกล่าว จึงได้จัดตั้งกลไกต่อไปนี้

1. การประชุมประจำปีของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เรียกว่า การประชุมรัฐมนตรีสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

2. คณะกรรมการประจำ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของประเทศเจ้าภาพ หรือผู้แทนเป็นประธาน และมีสมาชิกประกอบด้วยเอกอัครราชทูตของประเทศสมาชิกอื่นที่ประจำอยู่ในประเทศนั้น

3. คณะกรรมการเฉพาะเรื่อง และคณะกรรมการถาวรประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ และเจ้าหน้าที่ในแต่ละเรื่อง

4. สำนักเลขาธิการแห่งชาติในแต่ละประเทศสมาชิก เพื่อดำเนินงานของสมาคมในนามของประเทศนั้น

ประการที่สี่ สมาคมจะเปิดให้รัฐทั้งหมดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งยอมรับจุดหมายหลักการ และความมุ่งประสงค์ดังกล่าวเข้าร่วมด้วย

ประการที่ห้า สมาคมเป็นสัญลักษณ์ของความตั้งใจร่วมกันของประชาชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในอันที่จะสมานความสัมพันธ์ฉันมิตร และความร่วมมือกัน จะเพียรพยายามร่วมกัน เสียสละเพื่อให้ประชาชนของตน และอนุชนได้รับประสาทพรแห่งสันติภาพ เสรีภาพ และความเจริญรุ่งเรือง

2.5.3 การขยายสมาชิก

หลังจากที่ 5 ประเทศได้ลงนามปฏิญญากรุงเทพฯ ได้มีสมาชิกเพิ่มเติม ได้แก่ บรูไน ดารุสซาลาม เข้าเป็นสมาชิกเมื่อวันที่ 7 มกราคม 2527 เวียดนาม เข้าเป็นสมาชิกเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2538 ลาว พม่า เข้าเป็นสมาชิกเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2540 และกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิก

เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2542 ตามลำดับ จากการรับกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกทำให้อาเซียนมีสมาชิกรวม 10 ประเทศ

2.5.4 พัฒนาการของอาเซียน

ความร่วมมือด้านการเมืองความมั่นคง ในด้านการเมืองและความมั่นคง อาเซียนได้มุ่งเน้นความร่วมมือ เพื่อธำรงรักษาสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาคตลอดมา โดยได้มีการจัดทำและผลักดันให้ทุกประเทศในภูมิภาคให้ความสำคัญและยึดมั่นในสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and cooperation หรือ TAC) ปี 2519 (ค.ศ. 1976) ซึ่งถือว่าเป็นเอกสารที่กำหนดแนวทางปฏิบัติในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกัน ในภูมิภาคที่มุ่งเน้นการสร้างสันติภาพ และความมั่นคง ความเจริญรุ่งเรืองด้านเศรษฐกิจ และความร่วมมือระหว่างกัน

ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ จากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจโลกได้เปลี่ยนแปลงไป ภายหลังจากการเจรจาเปิดเสรีการค้ารอบอุรุกวัยและการแบ่งตลาดโลกออกเป็นกลุ่มภูมิภาค ไทยได้เห็นความจำเป็นที่ต้องสร้างกลุ่มเศรษฐกิจในภูมิภาคเพื่อเสริมสร้างอำนาจต่อรองของประเทศในภูมิภาคและศักยภาพในการผลิต ประเทศไทยได้มีบทบาทที่สำคัญในการผลักดันให้ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจของอาเซียนมีเป้าหมายที่ชัดเจน ที่จะนำไปสู่การรวมตัวทางเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคในปี 2535 (ค.ศ. 1992) โดยอดีตนายกรัฐมนตรี นายอานันท์ ปันยารชุน เสนอให้อาเซียนได้ร่วมมือกันอย่างจริงจังในการเปิดเสรีการค้าอาเซียน (ASEAN Free Trade Area-AFTA) เพื่อช่วยส่งเสริมการค้าภายในอาเซียนให้มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นลดต้นทุนการผลิตในสินค้าอุตสาหกรรมและดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ

ความร่วมมือเฉพาะด้าน ความร่วมมือเฉพาะด้าน คือ ความร่วมมือในด้านต่างๆ ที่มีใช้ด้านการเมืองและเศรษฐกิจมีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างสภาพชีวิต และความเป็นอยู่ของประชากรในภูมิภาคให้มีมาตรฐานการดำรงชีวิต ส่งเสริม และรักษาเอกลักษณ์ประเพณี และวัฒนธรรม ตลอดจนส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนในภูมิภาค เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์เบื้องต้นประการหนึ่งของอาเซียนในการส่งเสริมให้ประชาชนในอาเซียนมีความเป็นอยู่และมีคุณภาพชีวิตที่ดีทัดเทียมกับประชาชนในประเทศที่พัฒนาแล้ว และเพื่อให้ประชาชนอาเซียนสามารถได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจได้อย่างเต็มที่

“ปฏิญญากรุงเทพ” (Bangkok Declaration) ให้ความสำคัญเป็นอย่างมากกับการพัฒนาความร่วมมือเฉพาะด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการยกระดับความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การคุ้มครองและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพัฒนาที่ยั่งยืน และความร่วมมือทางด้านวัฒนธรรม

และสนเทศของอาเซียนซึ่งช่วยส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนอาเซียน ตลอดจนปลูกจิตสำนึกในความเป็นอาเซียน (ASEAN Awareness)

2.5.5 วิสัยทัศน์อาเซียน (ASEAN Vision 2020)

ในระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการ ครั้งที่ 2 ในเดือนธันวาคม 2540 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ไทยเป็นผู้ริเริ่มให้ผู้นำรัฐบาลอาเซียนรับรองเอกสารวิสัยทัศน์อาเซียน พ.ศ. 2563 (ASEAN Vision 2020) ในโอกาสครบรอบ 30 ปี การก่อตั้งอาเซียนโดยวิสัยทัศน์ดังกล่าวได้กำหนดทิศทางและเป้าหมายของการดำเนินการในด้านต่างๆ ให้ครอบคลุม ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศภายนอกให้รู้หน้าและดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน โดยประเด็นสำคัญที่ไทยผลักดันจนสำเร็จ ได้แก่ การให้ประเทศสมาชิกอาเซียนพัฒนาเป็นสังคมที่เปิดกว้าง (open societies) และเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ (people participation)

2.5.6 สู่เป้าหมายการเป็นประชาคมอาเซียน ในปี 2563 (ASEAN Community)

ในปัจจุบัน บริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก ทำให้อาเซียนต้องเผชิญสิ่งท้าทายใหม่ๆ อาทิ โรคระบาด การก่อการร้าย ยาเสพติด การค้ามนุษย์ สิ่งแวดล้อม ภัยพิบัติ รวมทั้งยังมีความจำเป็นต้องรวมตัวกันเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันกับประเทศในภูมิภาคใกล้เคียง เช่น จีนและอินเดียที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ อาเซียนยังมีปัญหา คือ รัฐสมาชิกมักละเลยไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงต่างๆ อาเซียนเองก็ไม่มีกลไกที่จะบังคับให้รัฐสมาชิกทำตาม และประชาชนยังไม่ค่อยรู้จักอาเซียนยังไม่ค่อยตระหนักถึงผลประโยชน์และผลกระทบที่ตนจะได้รับจากอาเซียน อาเซียนจึงต้องปรับตัว เพื่อให้สามารถจัดการกับปัญหาและสิ่งท้าทายเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แผนการดำเนินงานเพื่อการจัดตั้งประชาคมได้ปรากฏอยู่ในเอกสารสำคัญ คือ Bali Concord II ซึ่งผู้นำอาเซียนได้ให้การรับรองเมื่อปี 2548 และ Vientiane Action Programmed ซึ่งกำหนดเป้าหมายการสร้างประชาคมอาเซียน ภายในปี 2563 (ค.ศ. 2020) ประกอบด้วย 3 เสาหลัก คือ 1) ประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียน 2) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และ 3) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรม อาเซียนต่อมาที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 12 ที่เมืองเซบู เมื่อปี 2550 ได้เลื่อนเป้าหมายการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนขึ้นมาใหม่เป็นปี 2558 (ค.ศ. 2015)

ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 14 ที่อำเภอชะอำ เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2552 ได้รับรองปฏิญญาชะอำ-หัวหินว่าด้วยแผนงานสำหรับการจัดตั้งประชาคมอาเซียน (2552-2558) ซึ่งผนวกแผนงานสำหรับการจัดตั้งประชาคมอาเซียนทั้ง 3 เสาหลักด้วยกัน ได้แก่ ประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political – Security Community-APSC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

(ASEAN Economic Community-AEC) และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio – Cultural Community-ASCC)

อาเซียนได้ตั้งเป้าหมายประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนในปี 2558 โดยมุ่งหวังเป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง มีสังคมที่เอื้ออาทร และแบ่งปันมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี มีการพัฒนาในทุกด้านเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมอัตลักษณ์อาเซียน (ASEAN Identity) เพื่อรองรับการเป็นประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน อาเซียนได้จัดทำแผนการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community) ซึ่งประกอบด้วยความร่วมมือ 6 ด้าน ได้แก่

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
2. การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม
3. ความยุติธรรมและสิทธิ
4. ส่งเสริมความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม
5. การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน
6. การลดช่องว่างทางการพัฒนา

2.5.7 กฎบัตรอาเซียน

แม้อาเซียนจะตั้งขึ้นมานานถึง 40 ปี และมีการจัดทำเอกสารความตกลงกันไปหลายฉบับ แต่ตลอดเวลาที่ผ่านมาความร่วมมือส่วนใหญ่ของอาเซียนเป็นรูปแบบความตกลงกันอย่างไม่เป็นทางการ ปราศจากกฎบัตรหรือธรรมนูญ ที่ใช้เป็นกฎเกณฑ์ข้อบังคับสำหรับการอยู่ร่วมกันและการขับเคลื่อนองค์กรอย่างแท้จริง และ Bangkok Declaration ซึ่งเป็นเอกสารหลักในการจัดตั้งอาเซียนเป็นเพียงคำประกาศเจตนารมณ์ทางการเมืองที่จะจัดตั้งอาเซียน แต่ไม่ก่อให้เกิดผลผูกพันทางกฎหมาย ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 11 ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ ได้เห็นชอบให้ร่างกฎบัตรอาเซียนขึ้น เพื่อเป็นเสมือนธรรมนูญของอาเซียนที่จะวางกรอบทางกฎหมายและโครงสร้างองค์กรเพื่อให้อาเซียนเป็นองค์กรที่มีกฎกติกาในการทำงาน (rules based) มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (people-centered) และมีประสิทธิภาพมากขึ้น (more effective) กฎบัตรอาเซียน ประกอบด้วยข้อบทต่างๆ 13 บท 55 ข้อโดยมีประเด็นใหม่ที่แสดงความก้าวหน้าของอาเซียน เช่น

1. การจัดตั้งองค์กรสิทธิมนุษยชนของอาเซียน
2. การให้อำนาจเลขาธิการอาเซียนสอดส่องและรายงานการทำความตกลงของรัฐสมาชิก
3. การจัดตั้งกลไกสำหรับการระงับข้อพิพาทต่างๆ ระหว่างประเทศสมาชิก
4. การเปิดช่องให้ใช้วิธีการอื่นในการตัดสินใจได้หากไม่มีฉันทมติ เป็นต้น

2.5.8 การศึกษากับประชาคมอาเซียน

การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดังปรากฏอยู่ในแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน โดยสรุปดังนี้

1) แผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ค.ศ. 2009-2015)

1.1) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน หรือ ASCC มีเป้าหมายประการแรกที่จะทำให้เกิดประชาคมอาเซียนที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง และเป็นสังคมที่รับผิดชอบเพื่อก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความเป็นเอกภาพในหมู่ประชาชาติและประชาชนอาเซียน โดยเสริมสร้างอัตลักษณ์ร่วมกัน สร้างสังคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน ประชาชนมีส่วนร่วม โดยมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่และสวัสดิการของประชาชนดีขึ้น

1.2) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ตอบสนองต่อความต้องการของภูมิภาคในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยดำเนินกิจกรรมที่เน้นการให้ความสำคัญกับประชาชนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อมุ่งไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียนจะช่วยสนับสนุนการสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งสำหรับความเข้าใจอันดี การเป็นเพื่อนบ้านที่ดี และการแบ่งปันความรับผิดชอบ

1.3) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ถูกกำหนดลักษณะโดยวัฒนธรรมที่ยึดหยุ่น ยึดมั่นในหลักการ มีความร่วมมือ มีความรับผิดชอบร่วมกันเพื่อส่งเสริมการพัฒนามนุษย์และสังคม เคารพในเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ความเท่าเทียมทางเพศ การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและการส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม

1.4) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนเคารพในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ภาษา และศาสนาของประชาชนอาเซียน จึงได้เน้นคุณค่าร่วมกันท่ามกลางความเป็นเอกภาพในความหลากหลาย โดยปรับให้เข้ากับสถานการณ์โอกาสและสิ่งท้าทายในปัจจุบัน

1.5) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ให้ความสำคัญกับมิติทางสังคมในเรื่องการลดช่องว่างการพัฒนา โดยจัดความแตกต่างทางการพัฒนาระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน

ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนครอบคลุมคุณลักษณะ ดังนี้ การพัฒนามนุษย์ การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม ความยุติธรรมและสิทธิ ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน และการลดช่องว่างการพัฒนา

ในด้านการพัฒนามนุษย์อาเซียนจะส่งเสริมความเป็นอยู่และคุณภาพที่ดีของประชาชนโดยประชาชนเข้าถึงโอกาสอย่างเที่ยงธรรมในการพัฒนามนุษย์โดยส่งเสริมและลงทุนในด้านการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต การฝึกอบรมและการเสริมสร้างขีดความสามารถ ส่งเสริมนวัตกรรมและการประกอบการส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยีสารสนเทศ วิทยาศาสตร์

เชิงประยุกต์และเทคโนโลยีการดำเนินงานกิจกรรมการพัฒนาทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ ให้มีความสำคัญกับการศึกษา

2) กำหนดเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ : เน้นการบูรณาการด้านการศึกษาให้เป็นวาระการพัฒนาของอาเซียน การสร้างสังคมความรู้ โดยส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง ส่งเสริมการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กปฐมวัย และการสร้างความตระหนักรู้เรื่องอาเซียนในกลุ่มเยาวชน ผ่านทางการศึกษาและกิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างอัตลักษณ์อาเซียนบนพื้นฐานของมิตรภาพและความร่วมมือซึ่งกันและกัน

2.1) กำหนดมาตรการ ดังนี้

1. ประเทศสมาชิกอาเซียนเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานภายในปี 2558 โดยจัดการไม่รู้หนังสือ และให้หลักประกันทางการศึกษาภาคบังคับ อย่างเท่าเทียมกันทุกเพศ โดยเปิดโอกาสอย่างเท่าเทียม โดยไม่คำนึงถึงสถานะทางสังคม เชื้อชาติหรือชาติพันธุ์ หรือความพิการ โดยมีเป้าหมายที่จะบรรลุร้อยละเจ็ดสิบในปี 2554

2. ปรับปรุงคุณภาพและความเหมาะสมของการศึกษารวมทั้งการฝึกอบรมทางด้านเทคนิค วิชาชีพและทักษะ ในการศึกษาในภูมิภาคอาเซียน โดยพัฒนาโครงการให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการ รวมทั้งการฝึกอบรมครูผู้สอนและจัดโครงการแลกเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ด้านการศึกษาระดับสูงภายในปี 2552 โดยเฉพาะในประเทศกัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม – CLMV

3. ทบทวนเป็นระยะในเรื่องโครงการให้ทุนของอาเซียน เพื่อให้ทุนการศึกษามีลักษณะสมเหตุสมผล และมีความสอดคล้องกัน เพื่อผลลัพธ์ที่ดีขึ้น

4. ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศในการส่งเสริมการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะในกลุ่มที่ถูกกละเลย โดยการเปิดกว้างการศึกษาทางไกลและการศึกษาทางอินเทอร์เน็ต

5. ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายทางการศึกษาในทุกระดับ ระหว่างสถาบันการศึกษา และสานต่อการสร้างเครือข่ายระหว่างมหาวิทยาลัยส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนนักเรียน เจ้าหน้าที่ด้านการศึกษาและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งจัดตั้งกลุ่มวิจัยระหว่างสถาบันการศึกษาชั้นสูงในอาเซียน โดยประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับองค์การรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEMEO) และเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN)

6. ส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียม สำหรับสตรีและเด็กผู้หญิงและส่งเสริมการแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี ในเรื่องความละเอียดอ่อนทางเพศในหลักสูตรการศึกษา

7. เสริมสร้างการประสานงานกับองค์การระหว่างประเทศ และองค์การในระดับภูมิภาคทางการศึกษา เพื่อเสริมสร้างคุณภาพของการศึกษาในภูมิภาค
8. บรรจุเรื่องคำนิยมนร่วมและมรดกทางวัฒนธรรมในหลักสูตร รวมทั้งพัฒนาสื่อการสอนในเรื่องดังกล่าว โดยเริ่มในปี 2551
9. จัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับอาเซียนศึกษาทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา การศึกษาขั้นสูง
10. สานต่อโครงการพัฒนาผู้นำเยาวชนอาเซียนและโครงการใกล้เคียงที่มีเป้าหมายเดียวกัน และส่งเสริมการสร้างเครือข่ายศิษย์เก่าโครงการเยาวชนอาเซียนเพื่อส่งเสริมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และความเข้าใจซึ่งกันและกัน
11. สนับสนุนการเรียนภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียน และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษา
12. จัดการแข่งขันกีฬาอาเซียนระดับมหาวิทยาลัย เยาวชนอาสาสมัครอาเซียน เพื่อสันติภาพ เกมส้อมพิวเตอร์อาเซียน การแข่งโอลิมปิกวิทยาศาสตร์อาเซียน เพื่อส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์และความเข้าใจในหมู่เยาวชนของภูมิภาค
13. สานต่อการดำเนินโครงการรางวัลเยาวชน อาทิ รางวัลวันเยาวชนอาเซียน และโครงการสืบทอดเยาวชนที่ประสบความสำเร็จ (เทโยอาเซียน) เพื่อเป็นการแสดงการยอมรับบุคคลและองค์กรเยาวชนที่มีบทบาทช่วยส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับอาเซียน และคุณค่าเกี่ยวกับอาเซียนในหมู่เยาวชนทั่วภูมิภาค
14. ดำเนินการจัดตั้งกองทุนสำหรับเยาวชนอาเซียน เพื่อสนับสนุนโครงการและกิจกรรมต่างๆ ของเยาวชนในอาเซียน
15. จัดตั้งเวทีเพื่อเสริมสร้างเครือข่ายและแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดในเรื่องยุทธศาสตร์และกลไกการพัฒนาเด็กและเยาวชนในอาเซียน
16. แลกเปลี่ยนนักแสดงทางวัฒนธรรมและนักวิชาการระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนผ่านระบบการศึกษาเพื่อให้เข้าถึงมากขึ้นและมีความเข้าใจในเรื่องความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมของประเทศสมาชิกอาเซียน
17. ส่งเสริมให้มีทางเลือกในการศึกษาระดับสูงในประเทศสมาชิกอาเซียนผ่านโครงการหนึ่งหลักสูตรในต่างประเทศหรือหนึ่งปีในต่างประเทศ
18. สนับสนุนให้ประชาชนในประเทศสมาชิกอาเซียนมีความเชี่ยวชาญภาษาอังกฤษ เพื่อให้สามารถติดต่อสื่อสารกันได้โดยตรง และสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนนานาชาติ

19. ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

20. ดำเนินการจัดตั้งตัวชี้วัดการพัฒนาเยาวชนอาเซียนเพื่อประเมินผลที่ได้รับ และประสิทธิภาพของโครงการเยาวชนต่างๆ ในภูมิภาคเพื่อช่วยประเทศสมาชิกในการวางแผน กิจกรรมเยาวชนใหม่

21. ส่งเสริมการพัฒนาเรื่องการดูแลเด็กเล็กโดยการแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี ที่สุด ประสบการณ์และการเสริมสร้างขีดความสามารถ

3) การศึกษากลไกขับเคลื่อนประชาคมอาเซียน

ความสำคัญของการศึกษาในการขับเคลื่อนประชาคมอาเซียนปรากฏเป็นรูปธรรมอย่าง ชัดเจนในปฏิญญาว่าด้วยแผนงานสำหรับประชาคมอาเซียน ที่ได้เน้นย้ำความสำคัญของการศึกษา ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการนำอาเซียนบรรลุวิสัยทัศน์ ค.ศ. 2020 โดยกำหนดให้อาเซียนมีวิสัยทัศน์ผู้ ภายนอกมีสันติสุข และมีการเชื่อมโยงเข้าด้วยกันในการเป็นหุ้นส่วนในบรรยากาศของ ประชาธิปไตย และมีการอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน การพัฒนาที่มีพลวัตร และการรวมตัวทาง เศรษฐกิจที่ใกล้ชิด ในสังคมที่เอื้ออาทรที่ระลึกรถึงสายสัมพันธ์แน่นแฟ้นทางประวัติศาสตร์ ตระหนักถึงความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมที่มีร่วมกันและเชื่อมโยงกันในอัตลักษณ์ของ ภูมิภาค

นอกจากนี้วิสัยทัศน์อาเซียน ค.ศ. 2020 ได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนามนุษย์ โดยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงโอกาสในการพัฒนาด้านต่างๆ อาทิ การศึกษา การเรียนรู้ตลอดชีวิต การฝึกอบรมนวัตกรรม การส่งเสริมการป้องกันคุณภาพการทำงานและการประกอบการ รวมถึง การเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ การวิจัยการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภายใต้ประเด็น สำคัญได้แก่ ความร่วมมือทางด้านวิชาการและการพัฒนา ซึ่งจะช่วยสนับสนุนกระบวนการรวมตัว ของอาเซียน การเสริมสร้างขีดความสามารถและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อลดช่องว่างการ พัฒนาดังนั้น ความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอาเซียน จึงได้ทวีบทบาทมากขึ้นต่อการ พัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอาเซียนให้มีความเจริญก้าวหน้า และแข่งขันได้ใน ระดับสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และ ต่อเนื่องในหลากหลายด้านที่ส่งผลให้โลกเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์อันเป็นยุคของสังคมฐานความรู้

กลไกความร่วมมือด้านการศึกษา จึงเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการสร้างอาเซียนสู่การ เป็นประชาคมที่มีความมั่นคงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม โดยเฉพาะการพัฒนา ศักยภาพมนุษย์เพื่อสร้างอนาคตที่รุ่งเรืองของอาเซียน

4) ความร่วมมืออาเซียนด้านการศึกษา

ความร่วมมืออาเซียนด้านการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของความร่วมมือเฉพาะด้านของอาเซียน โดยเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ทศวรรษแรกของการก่อตั้งอาเซียน เมื่อมีการจัดการประชุมด้านการศึกษา ASEAN Permanent Committee on Socio Cultural Activities ครั้งแรกที่กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2518 อย่างไรก็ตาม ความร่วมมือดังกล่าวมีพัฒนาการเป็นลำดับอย่างช้าๆ ทั้งในเชิงกลไกการบริหารจัดการและในเชิงสาระความร่วมมือ โดยในเชิงกลไกการบริหารจัดการนั้นมีความพยายามในการผลักดันให้ความร่วมมือด้านการศึกษาของอาเซียนมีลักษณะทางการและมีผลในเชิงนโยบายและในเชิงปฏิบัติมากขึ้น ต่อมาเมื่ออาเซียนมีการปรับตัวในเชิงโครงสร้างเพื่อให้ความร่วมมือในด้านต่างๆ ของอาเซียนเข้มแข็งขึ้น มีการจัดตั้ง ASEAN Committee on Education (ASCOE) เป็นกลไกการบริหารความร่วมมืออาเซียนด้านการศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 เป็นต้นมา

การประชุมรัฐมนตรีศึกษาอาเซียน จัดตั้งขึ้นครั้งแรกที่กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ระหว่างวันที่ 8-9 ธันวาคม พ.ศ. 2520 (ค.ศ. 1977) ต่อมาในปี พ.ศ. 2549 ได้มีการจัดการประชุมรัฐมนตรีศึกษาอาเซียนคู่ขนานกับการประชุมสภาซีเมคเป็นครั้งแรกระหว่างวันที่ 21-23 มีนาคม พ.ศ. 2549 ที่ประเทศสิงคโปร์ และมีการจัดอย่างต่อเนื่องทุกปี จนถึงปี พ.ศ. 2552 เป็นการประชุมรัฐมนตรีศึกษาอาเซียน ครั้งที่ 4 ที่จังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย โดยนายจุรินทร์ ลักษณวิศิษฎ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการของประเทศไทยเป็นประธานการประชุม

5) การขับเคลื่อนประชาคมอาเซียน ในมิติด้านการศึกษา

การขับเคลื่อนความร่วมมือด้านการศึกษาในกรอบอาเซียน ปรากฏในร่างแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (A Blueprint for ASEAN Socio-Cultural Community) โดยได้กำหนดเป้าหมายในการดำเนินการเพื่อก้าวสู่ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ด้วยการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ โดยมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับประเทศในภูมิภาคในขอบข่ายด้านการศึกษา โดยเฉพาะความร่วมมือด้านการศึกษา ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างศักยภาพด้านเทคโนโลยี และทรัพยากรมนุษย์ในอาเซียน

สำหรับประเทศไทย โดยที่การจัดการและการให้บริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองเป็นแนวคิดหลักของการปฏิรูปการศึกษาและยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันของประเทศไทยรัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาพื้นฐานระยะยาวของประเทศ พร้อมทั้งให้ความสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศ โดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนในวิชาสำคัญ เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ

คณิตศาสตร์ ที่อาจส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของคนไทยและความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดบทบาทการดำเนินงานด้านต่างประเทศเชิงรุก โดยเน้นการกระชับความสัมพันธ์ และการขยายความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน และในภูมิภาคเอเชีย ภายใต้กรอบความร่วมมือด้านต่างๆ โดยเฉพาะกรอบความร่วมมือด้านการศึกษา เนื่องจากการศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนความเจริญรุ่งเรืองของประเทศไทยและภูมิภาค ในกรอบความร่วมมือด้านการศึกษาอาเซียน ความร่วมมือดังกล่าวไปในทิศทางที่สองสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งประกอบด้วยการปรับปรุงในเชิงปริมาณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายโอกาสทางการศึกษา การยกระดับคุณภาพการศึกษา การนำโครงสร้างพื้นฐานอำนวยความสะดวกและเทคโนโลยีการสื่อสารเข้ามารองรับการขยายโอกาสและการยกระดับคุณภาพการศึกษา ตลอดจนการบริหารจัดการทางการศึกษาในเชิงคุณภาพและการจัดทำแผนการศึกษา ดังนี้

6) ความร่วมมือด้านการศึกษาและการพัฒนาผู้นำเยาวชน : หนทางสู่ประชาคมอาเซียน อย่างยั่งยืน กระทรวงศึกษาธิการได้ร่วมมือกับกรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ ในการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยต่อการขับเคลื่อนความร่วมมือด้านการศึกษาทุกระดับในกรอบอาเซียน ด้วยการจัดโครงการและกิจกรรมเพื่อให้การศึกษาเป็นตัวขับเคลื่อนการสร้างประชาคมอาเซียนใน 3 เสาหลัก ได้แก่ เสาหลักการเมืองและความมั่นคงอาเซียน เสาหลักเศรษฐกิจอาเซียน และเสาหลักสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ดังนี้

1. ประชุมวิชาการระดับชาติเพื่อบูรณาการความร่วมมือด้านการศึกษาของอาเซียน ในการก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ประกอบด้วยข้อเสนอแนะจากการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อขับเคลื่อนความร่วมมือด้านการศึกษาอาเซียน ดังนี้

1.1 การเสริมสร้างหุ้นส่วนความร่วมมือและเครือข่ายด้านการศึกษาในอาเซียน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือภายใต้กรอบอาเซียน ในลักษณะการร่วมแบ่งปันค่าใช้จ่ายระหว่างกัน การสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดระบบเทียบโอนหน่วยกิตทางการศึกษา และการถ่ายโอนนักเรียน การทำวิจัย รวมถึงการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน

1.2 การจัดการศึกษาเพื่อเผชิญสิ่งท้าทายในอนาคต การให้ความรู้แก่เยาวชนด้านวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษ และภาษาเพื่อนบ้าน การพัฒนาครู เน้นการพัฒนาเทคนิคการสอน การสร้างครูอาเซียนที่มีจริยธรรมร่วมกัน พัฒนารอบมาตรฐานในการพัฒนาครูในโครงการต่างๆ การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนทุกระดับ การจัดทำกรอบมาตรฐานการศึกษาทุกระดับและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.3 การศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นอาเซียน การจัดการศึกษาทุกระดับเพื่อให้เกิดการรวมตัวของอาเซียน การจัดทำหลักสูตร เน้นกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่งเสริมโครงการแลกเปลี่ยนนักเรียนอาเซียน เช่น การจัดโครงการบ้านฉันบ้านเธอ การจัดตั้งชมรม ASEANNNESS การพัฒนาครู การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยในการสอน เป็นต้น

2. การประชุมวิชาการระดับภูมิภาคเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาเพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ระหว่างวันที่ 23-25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 ณ โรงแรมเอมารี วอเตอร์เกต และสวนนกนุช พัทยา จังหวัดชลบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประเทศไทยมีบทบาทนำในการกำหนดแนวทางความร่วมมือด้านการศึกษาในอาเซียน และเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะการดำเนินการความร่วมมือด้านการศึกษาในภูมิภาคอันจะนำไปสู่การขับเคลื่อนประชาคมอาเซียน เสนอต่อที่ประชุมรัฐมนตรีศึกษาอาเซียน ระหว่างวันที่ 5-8 เมษายน พ.ศ. 2552 ณ จังหวัดภูเก็ต และการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 15 ซึ่งประเทศไทยเป็นเจ้าภาพในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2552

3. การขับเคลื่อนพลังเยาวชนเพื่อร่วมสร้างประชาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ East Asia Youth Leadership Forum 25-30 November 2007, Bangkok, Thailand ประกอบด้วย

3.1 โครงการผู้นำเยาวชนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงการต่างประเทศได้ร่วมมือกันจัดโครงการผู้นำเยาวชนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ระหว่างวันที่ 25 พฤศจิกายน – 1 ธันวาคม พ.ศ. 2550 เพื่อร่วมฉลองวาระครบรอบ 10 ปี กรอบความร่วมมืออาเซียน+3 โดยผู้นำเยาวชนอายุระหว่าง 16 – 22 ปี จากประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวม 117 คน ครูผู้ดูแลนักเรียน 16 คน เยาวชนพี่เลี้ยง 13 คน รวม 146 คน ได้เข้าร่วมโครงการและกิจกรรมต่างๆ ทั้งในวิชาการ สันทนาการ และวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ เพื่อขับเคลื่อนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สู่การเป็นประชาคมที่มีความผาสุกอย่างยั่งยืนในอนาคต

3.2 โครงการ “เสียงจากเยาวชนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สู่การปฏิบัติ” ในปี พ.ศ. 2551 กระทรวงศึกษาธิการร่วมกับกระทรวงการต่างประเทศ และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จัดโครงการ “เสียงจากเยาวชนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สู่การปฏิบัติ” เพื่อให้การข้อเสนอเสียงจากเยาวชนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปสู่ การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมโดยผู้นำเยาวชนจากอาเซียน+3 ได้ร่วมกันจัดทำข้อเสนอ “East Asia Youth Chorus in Unity, Identity, Opportunity and Responsibility” ดังนี้

1. Opportunity : Education ได้แก่ โครงการอาสาสมัครสอนหนังสือแก่เยาวชนด้อยโอกาส (Project Opportunity) โดยมีการจัดตั้งเครือข่ายเยาวชนด้านการศึกษาในประเทศอาเซียน+3 เพื่อสนับสนุนพลังของเยาวชนในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ด้อยโอกาสให้ได้รับการศึกษาตลอดชีวิต

2. Identity : Culture ได้แก่ โครงการจัดตั้งชมรมวัฒนธรรมเอเชีย ตะวันออก (East Asia Cultural Club- EACC) ในสถานศึกษา พร้อมทั้งจัดเทศกาลวัฒนธรรมเอเชีย ตะวันออก เพื่อเผยแพร่กิจกรรมและวัฒนธรรมที่หลากหลายของภูมิภาค

3. Unity : Sense of Community ได้แก่ โครงการจัดทำวารสารออนไลน์ (E-Magazine) เรื่อง East ASEAN Country ซึ่งจะพิมพ์บทความกิจกรรมของเยาวชนในกลุ่มประเทศ อาเซียน+3 ระยะเวลา 2 เดือนต่อครั้ง และมีตัวแทนเยาวชนจากประเทศอาเซียน+3 ร่วมเป็น บรรณาธิการ

4. Responsibility: Environment ได้แก่ โครงการสร้างความตระหนัก เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (East Asia Youth Portal)

นอกจากนี้สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ ได้เปิดตัวเว็บไซต์ www.eastasianyouth.net เพื่อเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารระหว่างเยาวชนในภูมิภาค แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร กิจกรรม ต่างๆ ของเยาวชน ตลอดจนสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีและเครือข่ายของเยาวชนในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกด้วย

3.3 แต่งตั้งประชาคมอาเซียนในฝันด้วยปลายพู่กันเยาวชน กระทรวงศึกษาธิการ ได้ร่วมมือกับกระทรวงการต่างประเทศ ศิลปินและคณาจารย์ด้านการวาดภาพที่มีชื่อเสียงของ ประเทศไทย และโรงเรียน British International School จังหวัดภูเก็ต จัดการอบรมการวาดภาพ ASEAN Young Artists ให้แก่เยาวชนอาเซียนในประเทศไทย ภายใต้หัวข้อ “ความเหมือนในความ แตกต่าง : หนทางสู่ประชาคมอาเซียนในฝัน” เมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2552 ณ โรงเรียน British International School เพื่อสร้างความตระหนักของเยาวชนในการเป็นพลังสำคัญอาเซียนเยาวชนเข้า ร่วมโครงการฯ จำนวน 40 คน ในจำนวนนี้เป็นเยาวชนไทยที่ผ่านการคัดเลือกจากการประกวด ผลงานวาดภาพเยาวชนทั่วประเทศ และเยาวชนมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายจากพม่า กัมพูชา อินโดนีเซีย รวมทั้งเยาวชนที่กำลังศึกษาในโรงเรียน British International School และจังหวัดภูเก็ต เข้าร่วมโครงการ

ในการนี้ก็ได้ตกลงว่าการดำเนินการดังต่อไปนี้เป็นสิ่งจำเป็นในการเสริมสร้างความ เข้มแข็งต่อบทบาทของการศึกษา เรื่องการสร้างประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558

1. บทบาทของภาคการศึกษาในเสาการเมืองและความมั่นคง การสนับสนุนความเข้าใจ และความตระหนักรับรู้เรื่องกฎบัตรอาเซียนให้มากขึ้นโดยผ่านหลักสูตรอาเซียนในโรงเรียน และ เผยแพร่กฎบัตรอาเซียนที่แปลเป็นภาษาต่างๆ ของชาติในอาเซียนให้เน้นในหลักการแห่ง ประชาธิปไตยให้มากขึ้น เคารพในสิทธิมนุษยชน และคำนึงในเรื่องแนวทางที่สันติภาพใน หลักสูตรของโรงเรียน สนับสนุน ความเข้าใจและความตระหนักรับรู้ในความหลากหลายทาง

วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อในภูมิภาคในหมู่อาจารย์ผ่านการฝึกอบรมโครงการแลกเปลี่ยน และการจัดตั้งข้อมูลพื้นฐานออนไลน์เกี่ยวกับเรื่องนี้

การจัดให้มีการประชุมผู้นำโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอในฐานะที่เป็นพื้นฐานสำหรับการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นในภูมิภาคอาเซียนที่หลากหลาย การสร้างศักยภาพและเครือข่ายของพวกเขาเอง เราขอรับการดำรงอยู่ของเวทีโรงเรียนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asia School Principals : SEA-SPF)

2. บทบาทของภาคการศึกษาในเสาเศรษฐกิจ พัฒนารอบทักษะภายในประเทศของแต่ละประเทศสมาชิกเพื่อช่วยสนับสนุนการมุ่งไปสู่การจัดทำกรอบรับทักษะในอาเซียนสนับสนุนการแลกเปลี่ยนของนักเรียน นักศึกษาให้ดีขึ้น โดยการพัฒนาบัญชีรายการระดับภูมิภาคของอุปกรณ์สารสนเทศด้านการศึกษาที่ประเทศสมาชิกอาเซียนจัดหาได้ สนับสนุน การเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในภูมิภาคอาเซียน โดยผ่านกลไกความร่วมมือในระดับภูมิภาคระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งจะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับความพยายามในการปกป้องและปรับปรุงมาตรฐานทางด้านการศึกษาและวิชาชีพ

พัฒนามาตรฐานด้านอาชีพของความสามารถในภูมิภาคอาเซียนโดยมุ่งไปที่การสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก และเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของภาคอุตสาหกรรม โดยประสานกับกระบวนการกรอบการประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้วยแรงงาน

3. บทบาทของภาคการศึกษาในเสาสังคมและวัฒนธรรม พัฒนา เนื้อหาสาระร่วมในเรื่องอาเซียนสำหรับโรงเรียนเพื่อใช้เป็นตัวอ้างอิงสำหรับการฝึกอบรมและการสอนของครูอาจารย์ เสนอให้ หลักสูตรปริญญาด้านวัฒนธรรมอาเซียนในมหาวิทยาลัย เสนอให้มีภาษาประจำชาติอาเซียนให้เป็นภาษาต่างประเทศวิชาเลือกในโรงเรียน สนับสนุน โครงการระดับภูมิภาคที่มุ่งเน้นที่การส่งเสริมการตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนให้แก่เยาวชน รับรองการมีอยู่ของโครงการอื่นๆ นอกเหนือจากนี้ เช่น การทัศนศึกษาของโรงเรียนอาเซียน โครงการแลกเปลี่ยนนักเรียนนักศึกษาอาเซียน การประชุมเยาวชนอาเซียนด้านวัฒนธรรม การประชุมสุดยอดเยาวชนอาเซียน นักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยอาเซียน การประชุมเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน และการประกวดสุนทรพจน์ระดับเยาวชน

สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศสมาชิกอาเซียนโดยการสนับสนุนการศึกษาสำหรับทุกคน จัดให้มีการประชุมวิจัยทางการศึกษาอาเซียนเพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางการวิจัยและพัฒนาในภูมิภาคให้เป็นเวทีสำหรับนักวิจัยจากประเทศสมาชิกเพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองในประเด็นและเรื่องที่เกี่ยวข้องของภูมิภาค สนับสนุนความเข้าและการตระหนักรู้ในประเด็นและ

เรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคอาเซียน โดยการบูรณาการให้อยู่ในหลักสูตรในโรงเรียน และการมอบรางวัลโรงเรียนสีเขียวอาเซียน

เฉลิมฉลองวันอาเซียน (วันที่ 8 สิงหาคม) ในโรงเรียนโดยเฉพาะในเดือนสิงหาคมผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การร้องเพลงชาติอาเซียน การจัดการแข่งขันเรื่องประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอาเซียน การจัดแสดงเครื่องหมาย และสัญลักษณ์อื่นๆ ของอาเซียน การจัดค่ายเยาวชนอาเซียน เทศกาลเยาวชนอาเซียน และวันเด็กอาเซียน

เห็นชอบที่จะเสนอในรัฐสมาชิกอาเซียนแบ่งปันทรัพยากรแก่กัน และพิจารณาการจัดตั้งกองทุนพัฒนาการศึกษาของภูมิภาคเพื่อให้มั่นใจว่าได้รับการสนับสนุนทางการเงินอย่างเพียงพอในการปฏิบัติการต่างๆ ได้ตามที่ได้มีการเสนอแนะมา มอบหมายให้องค์กระดบรัฐมนตรีรายสาขาของอาเซียนที่เกี่ยวข้องและเลขาธิการอาเซียนดำเนินการปฏิบัติตามปฏิญญานี้โดยการให้แนวทางและสนับสนุนแผน 5 ปีของอาเซียนว่าด้วยเรื่องการศึกษา รวมทั้งข้อตกลงในการควบคุมดูแลที่ได้รับการสนับสนุนโดยคณะกรรมการผู้แทนถาวรและรายงานเป็นประจำฝ่ายคณะมนตรีประชาคมสังคม และวัฒนธรรมอาเซียนทราบผลการคืบหน้าของการดำเนินการ

ปฏิญญาว่าความมุ่งมั่นและข้อผูกพันในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการศึกษาเพื่อให้เกิดประชาคมอาเซียนที่มีการเคลื่อนไหว ประชาคมที่มีความเชื่อมโยงกัน และประชาคมของประชาคมอาเซียน และเพื่อประชาชนอาเซียน

7) บทสรุปการศึกษาเกี่ยวกับการจัดตั้งประชาคมอาเซียน

ความร่วมมืออาเซียนด้านการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดตั้งประชาคมอาเซียน ซึ่งมีเป้าหมายที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และการพัฒนาภูมิภาคอย่างยั่งยืน โดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง สำหรับประเทศไทยประโยชน์ที่จะได้รับในกรอบความร่วมมือกับอาเซียน ได้แก่ ความช่วยเหลือด้านวิชาการและเทคนิคภายใต้โครงการต่างๆ รวมทั้งการกำหนดนโยบายที่อาศัยการผลักดันร่วมภายใต้กรอบอาเซียน นอกจากนี้ ยังเป็นโอกาสในการเสริมสร้างศักยภาพของประเทศ และโอกาสที่จะมีสิทธิมีเสียงในการผลักดันนโยบายของประเทศสู่เวทีระดับนานาชาติ ตลอดจนโอกาสในการรักษาผลประโยชน์ของประเทศไทยในเวทีโลก

ความร่วมมือระหว่างประเทศไทยด้านการศึกษาเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายโอกาสทางการศึกษา การยกระดับคุณภาพการศึกษา การนำโครงสร้างพื้นฐานสิ่งอำนวยความสะดวกและเทคโนโลยีสื่อสารเข้ามารองรับการขยายโอกาสและการยกระดับคุณภาพการศึกษา ตลอดจนการบริหารจัดการทางการศึกษาในเชิงคุณภาพ เพื่อสร้างประชาคมอาเซียน ดินแดนแห่งความสุข

สันติภาพและมีความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน การศึกษาจึงเป็นรากฐานสำคัญสำหรับการสร้างประชาคมอาเซียนอย่างแท้จริง

2.6 ระบบการศึกษาและความร่วมมือด้านการศึกษาของประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียน

จากที่กล่าวมาในข้างต้นแผนพัฒนาปฏิบัติการเรื่องการศึกษา 5 ปี ของอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการศึกษาอย่างเข้มแข็งภายในอาเซียนและประเทศคู่เจรจาได้ตกลงว่าจะดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้ 1) บทบาทของภาคการศึกษาในเสาการเมืองและความมั่นคง 2) การสร้างความเข้าใจและความตระหนักรู้เรื่องกฎบัตรอาเซียนให้มากขึ้นโดยผ่านหลักสูตรอาเซียนโรงเรียน และเผยแพร่กฎบัตรอาเซียนที่แปลเป็นภาษาต่างๆของชาติในอาเซียน 3) การประชุมผู้นำโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอในฐานะที่เป็นพื้นฐานสำหรับการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นในภูมิภาคที่หลากหลาย ซึ่งจากแผนพัฒนาการศึกษาดังกล่าวได้นำไปสู่การขับเคลื่อนความร่วมมือด้านการศึกษา ซึ่งมีความหลากหลายความร่วมมือทั้งในด้านหลักสูตร การศึกษาดูงานของผู้บริหาร การแลกเปลี่ยนครู การจัดค่ายเยาวชน กับประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียน ทั้งนี้เป็นไปตามระบบการศึกษาของประเทศนั้นๆ ด้วย

กล่าวโดยสรุปความร่วมมืออาเซียนด้านการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดตั้งประชาคมอาเซียน ซึ่งมีเป้าหมายที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และการพัฒนาภูมิภาคอย่างยั่งยืน โดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง สำหรับประเทศไทย ประโยชน์ที่จะได้รับในกรอบความร่วมมือกับอาเซียน ได้แก่ ความช่วยเหลือด้านวิชาการและเทคนิคภายใต้โครงการต่างๆ รวมทั้งการกำหนดนโยบายที่อาศัยการผลักดันร่วมภายใต้กรอบอาเซียน นอกจากนี้ ยังเป็นโอกาสในการเสริมสร้างศักยภาพของประเทศ และโอกาสที่จะมีสิทธิมีเสียงในการผลักดันนโยบายของประเทศสู่เวทีระดับนานาชาติตลอดจนโอกาสในการรักษาผลประโยชน์ของประเทศไทยในเวทีโลก

ความร่วมมือระหว่างประเทศไทยด้านการศึกษากับประเทศในประชาคมอาเซียนเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษา การปฏิรูปการศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายโอกาสทางการศึกษา การยกระดับคุณภาพการศึกษา โครงสร้างพื้นฐานสิ่งอำนวยความสะดวกและเทคโนโลยีสื่อสารเข้ามารองรับการขยายโอกาสและการยกระดับคุณภาพการศึกษา ตลอดจนการบริหารจัดการทางการศึกษาในเชิงคุณภาพ ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 8 ประการ ประกอบด้วย 1) หลักสูตร 2) ครูผู้สอน 3) สื่อ อุปกรณ์ทางการศึกษา 4) รูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอน 5) ผู้บริหารและบุคลากร 6) งบประมาณ 7) บรรยากาศของสถานศึกษา 8) ผู้เรียน เพื่อสร้างประชาคมอาเซียน ดินแดนแห่งความสงบสุข

สันติภาพและมีความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน การศึกษาจึงเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างประชาคมอาเซียน

ในส่วนที่สำคัญต่อไปจะกล่าวถึงระบบการศึกษาและความร่วมมือด้านการศึกษตามองค์ประกอบของการจัดการศึกษาของประเทศไทยกับประเทศในประชาคมอาเซียน ซึ่งมีสาระสำคัญที่แตกต่างไปตามบริบทและการขับเคลื่อนของแต่ละประเทศ จำนวน 9 ประเทศ ดังนี้

2.6.1 ระบบการศึกษาและความร่วมมือด้านการศึกษากับประเทศบรูไนดารุสซาลาม

ระบบการศึกษา

การศึกษาของบรูไนดารุสซาลามประเทศบรูไนดารุสซาลามไม่มีการศึกษาภาคบังคับ แต่การศึกษาเป็นสากล และจัดให้ฟรีสำหรับประชาชนทั่วไป การศึกษาแบ่งออกเป็นระดับก่อนประถมศึกษา 1 ปี ระดับประถมศึกษา 6 ปี ระดับมัธยมศึกษา 7-8 ปี ซึ่งแบ่งเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 2-3 ปี และระดับเตรียมอุดมศึกษา 2 ปี และระดับมหาวิทยาลัย 3-4 ปี กำหนดให้ใช้ภาษาอังกฤษ และภาษามลายูในการสอน

หลังจากจบการศึกษาระดับประถมศึกษา 6 ปี นักเรียนจะต้องเข้ารับการทดสอบข้อสอบกลาง (PCE : Primary Certificate of Examination) เมื่อจบมัธยมศึกษาตอนต้นแล้ว นักเรียนจะต้องทดสอบ BJCE (Brunei Junior Certificate of Education) จึงสามารถเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเลือกเรียนวิชาด้านช่างและเทคนิคพื้นฐานที่สถาบันการศึกษาทางเทคนิคและอาชีวศึกษามีระยะเวลา 2-3 ปี นักเรียนจะเลือกเรียนสายศิลป์ สายวิทย์ หรือสายอาชีพ ตามแต่ผลการสอบ BJCE หากนักเรียนจบระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแล้ว (ระดับ 5) เด็กต้องสอบข้อสอบ Brunei-Cambridge General Certificate of Education : BCGCE “O” level หรือสำเร็จการศึกษาระดับ 6 เด็กต้องสอบข้อสอบ Brunei-Cambridge General Certificate of Education : BCGCE “A” level แล้วจึงจะมีสิทธิ์เรียนต่อระดับเตรียมอุดมศึกษามีระยะเวลา 2 ปี

ประเทศบรูไนดารุสซาลามมีนโยบายจัดระบบการศึกษาของชาติโดยเน้นความสำคัญของภาษามลายูในฐานะที่เป็นภาษาประจำชาติที่เป็นทางการ และใช้ภาษาอื่นๆ ในการสอน เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาอาหรับ จัดให้มีการศึกษา 12 ปี แก่นักเรียนทุกคน จัดหลักสูตรแบบบูรณาการซึ่งเหมาะสม และสอดคล้องกับข้อสอบของแต่ละระดับการศึกษา จัดให้มีการสอนอิสลามศึกษาไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียน จัดให้มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการสอนวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีทางการสื่อสาร เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ และมีทักษะที่สำคัญและจำเป็นสำหรับโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจัดกิจกรรมหลักสูตรแกน (เน้นวิชาบังคับ) ที่สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาแห่งชาติไว้ในโปรแกรมการพัฒนาตนเอง เปิดโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้แก่ผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม และมีประสบการณ์ และมีความ

ต้องการที่จะเรียนต่อในระดับดังกล่าว จัดเตรียมอุปกรณ์ และโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของชาติ และพัฒนาขีดความสามารถด้านสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ สังคม และร่างกายของแต่ละบุคคล เพื่อเป็นรากฐานที่สำคัญสำหรับพัฒนาสังคม

ด้านความร่วมมือด้านการศึกษา การดำเนินความร่วมมือด้านการศึกษาไทย - บรูไนในระดับทวิภาคีมีอยู่น้อยมาก ความร่วมมือที่ได้ดำเนินการมี ดังนี้

ด้านผู้บริหารและบุคลากร กิจกรรมที่ผ่านมาในระดับทวิภาคี มีเพียงการขอความร่วมมือจัดหาครูไปสอนภาษาไทย

ด้านเงินทุน รัฐบาลบรูไนสนับสนุนทุนการศึกษาให้นักเรียนในพื้นที่ภาคใต้เพื่อศึกษาด้านศาสนา ที่บรูไน โดยใช้กลไกการคัดเลือกจากคณะกรรมการอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ด้านอื่นๆ การเชิญชวนให้เข้าร่วมกิจกรรมทางการศึกษาในวาระสำคัญๆ และการ โดยที่การดำเนินงานส่วนใหญ่ อยู่ภายใต้กรอบความร่วมมือของ SEAMEO และ ASEAN

2.6.2 ระบบการศึกษาและความร่วมมือด้านการศึกษากับสาธารณรัฐอินโดนีเซีย

ระบบการศึกษา

ระบบการศึกษาอินโดนีเซียประกอบด้วยระดับการศึกษาชั้นต่างๆ ดังนี้คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาชั้นมัธยมและการศึกษาระดับสูง และมีการศึกษาก่อนวัยเรียนเพื่อเตรียมความพร้อมของเด็กด้วย การศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์จะใช้เวลา 9 ปีโดยเรียนชั้นประถมศึกษา 6 ปี และชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี มีเป้าหมายเพื่อจัดหาทักษะพื้นฐานในการพัฒนาตนเองในฐานะที่เป็นปัจเจกชน สมาชิกในสังคม ประชากรในประเทศและโลก เท่าๆ กับที่เตรียมก้าวเข้าสู่การศึกษาระดับมัธยมศึกษาโดยมีรูปแบบของการจัดการศึกษาหลายแบบ เช่น แบบสามัญทั่วไป แบบสามัญวิชาชีพ แบบสามัญทางศาสนา แบบสามัญบริการ และแบบการศึกษาพิเศษ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาทั่วไป หลักสูตรประกอบด้วยโครงการวิชาการสอนทั่วไปและการสอนเฉพาะวิชา เพื่อเตรียมความรู้และพัฒนาทักษะสำหรับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาต่อไป

ส่วนการศึกษาระดับมัธยมศึกษาทางวิชาชีพ เหมาะสำหรับผู้ต้องการเข้าสู่วิชาชีพ สามารถแยกการศึกษานี้ออกเป็น 6 กลุ่ม ในสาขาวิชาชีพต่างๆ ดังนี้ คือ เกษตรกรรมและการป่าไม้ เทคโนโลยีและอุตสาหกรรม ธุรกิจและการจัดการ ความเป็นอยู่ของชุมชน การท่องเที่ยวและศิลปหัตถกรรม การศึกษาระดับมัธยมศึกษาด้านศาสนา เป็นการจัดการศึกษาด้านศาสนาโดยเฉพาะ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาแบบบริการ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความรู้ความสามารถสำหรับผู้ที่จะเข้า เป็นพนักงานหรือข้าราชการ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาพิเศษเป็นการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่พิการทางร่างกายและ/หรือจิตใจ

ส่วนการศึกษาระดับสูง หรืออุดมศึกษา เป็นการขยายไปจากการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ระดับปริญญาตรีใช้เวลาเรียน 3-4 ปี ปริญญาโท 2 ปี และปริญญาเอก 3 ปี สถาบันที่ให้การศึกษาระดับสูงนี้มีลักษณะเป็นสถาบันวิชาการ โพลีเทคนิค สถาบันการศึกษาและมหาวิทยาลัย

ด้านความร่วมมือด้านการศึกษา การดำเนินความร่วมมือด้านการศึกษาไทย-อินโดนีเซีย มุ่งเน้นการส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาร่วมกัน เป็นความร่วมมือภายใต้กรอบคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือไทย-อินโดนีเซีย ดังนี้

ด้านครูผู้สอน มีการศึกษาดูงานด้านการศึกษา โดยเฉพาะด้านโครงการภาคภาษาอังกฤษของไทย ให้คณะครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการอินโดนีเซีย ตั้งแต่ปี 2540 – ปัจจุบัน

ด้านผู้บริหารและบุคลากร มีการดำเนินการแลกเปลี่ยนการเยือนและการศึกษาดูงานของผู้บริหารการศึกษา บุคลากรทางการศึกษา ครู/อาจารย์

ด้านเงินทุน ทูตการศึกษา มีการจัดตั้งศูนย์ไทยศึกษาที่มหาวิทยาลัยอินโดนีเซีย และเมื่อปี 2547 กระทรวงศึกษาธิการอินโดนีเซีย ได้ให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษาไทยไปศึกษาในสาขา ศิลปะและภาษาอินโดนีเซีย ในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาของอินโดนีเซีย โดยไม่ได้รับปริญญาเป็นเวลา 1 ปีๆ ละ 7 คน ระดับปริญญาโทปีละ 1 คนกระทรวงการต่างประเทศของอินโดนีเซียได้ให้ทุนการศึกษา ด้านวัฒนธรรม ระยะเวลา 3 เดือน แก่ประเทศไทย จำนวน 1 คน ซึ่งเริ่มเมื่อปี 2547 จากข้อมูลโดยรวมแล้ว อินโดนีเซียได้ให้ทุน ฝึกอบรม/ทุนการศึกษาแก่ประเทศไทย เป็นเวลากว่า 20 ปีแล้ว มีความร่วมมือในการส่งเสริมด้านการศึกษาและมุสลิมสายกลาง (ระหว่างศูนย์อำนวยการบริหาร จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) และ Nadhalatul Ulama (NU) และ Muhammadiyah) ในรูปทุนการศึกษา จำนวนประมาณ 200 ทุน แก่นักศึกษาไทย จชต. ในสาขาต่างๆ ที่ไม่ใช่ด้านศาสนา

ด้านอื่นๆ มีการจัดตั้งศูนย์อินโดนีเซียศึกษาที่มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ซึ่งดำเนินความร่วมมือด้านศิลปวัฒนธรรมและวิชาการระหว่างกัน (ข้อเสนอในการประชุมคณะกรรมการร่วมฯ ครั้งที่ 4 เมื่อเดือนมิถุนายน 2544) ในปี 2548 กระทรวง ศึกษาธิการ ไทยได้ให้การต้อนรับคณะจาก National Resilience Institute ของอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ระดับสูงเกี่ยวกับการป้องกันประเทศ รับฟังบรรยายสรุปภาพรวมและภารกิจของกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้ง แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน นอกจากนี้ ในส่วนของความร่วมมือด้านวิชาการ อินโดนีเซียเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมคณะกรรมการร่วมด้านวิชาการไทย – อินโดนีเซีย ครั้งที่ 3 ที่กรุงจาการ์ตา ระหว่างวันที่ 21 - 22 มิถุนายน 2554 ซึ่งให้ความสำคัญกับความร่วมมือด้านการศึกษา สาธารณสุข พลังงาน และความร่วมมือระหว่างกันในการให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศที่สามและได้จัดทำบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านการศึกษากับประเทศไทย

เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2554 โดยที่การดำเนินความร่วมมือฯ ส่วนใหญ่อยู่ภายใต้กรอบความร่วมมือของ SEAMEO UNESCO และ ASEAN

2.6.2 ระบบการศึกษาและความร่วมมือด้านการศึกษากับสาธารณรัฐฟิลิปปินส์

ระบบการศึกษา

การศึกษาของฟิลิปปินส์มีทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ แบ่งการศึกษาเป็นสามระดับคือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา การศึกษาระดับมัธยมศึกษาใช้เวลาสี่ปีโดยนักเรียนต้องเรียนจบชั้นประถมศึกษาตอนปลายก่อน นักเรียนส่วนใหญ่ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาจะมีอายุ 12 ปีและเรียนจบเมื่ออายุ 15 ปี ส่วนระดับอุดมศึกษานั้น นักเรียนส่วนใหญ่จะมีอายุประมาณ 16 ปี การศึกษาระดับนี้แบ่งเป็นระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอกในหลากหลายสาขาวิชา นอกจากนั้น การศึกษาระดับหลังมัธยมศึกษายังรวมไปถึงหลักสูตรอาชีวศึกษาแบบสองหรือสามปีที่อาจไม่มีการมอบปริญญาก็ได้

ส่วนการศึกษาแบบไม่เป็นทางการซึ่งรวมถึงการรับความรู้นอกโรงเรียนนั้น มีวัตถุประสงค์หลักสำหรับผู้เรียนกลุ่มเฉพาะ เช่น เยาวชนหรือผู้ใหญ่ที่ไม่สามารถเข้าเรียนต่อที่โรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยได้ ตัวอย่างได้แก่หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ที่ไม่รู้หนังสือซึ่งบูรณาการการเขียนและการอ่านเบื้องต้นเข้ากับทักษะในชีวิตประจำวันนอกจากนี้ประเทศฟิลิปปินส์ใช้การเรียนการสอนแบบทวิภาษา บางวิชาจะสอนเป็นภาษาอังกฤษ ส่วนวิชาอื่นๆ จะสอนเป็นภาษาฟิลิปปินส์

ด้านความร่วมมือด้านการศึกษา การดำเนินความร่วมมือความร่วมมือด้านการศึกษาไทย-ฟิลิปปินส์มุ่งเน้นการส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาร่วมกัน และเป็นความร่วมมือภายใต้กรอบคณะกรรมการความร่วมมือฯ ความร่วมมือที่ได้ดำเนินการมี ดังนี้

ด้านผู้บริหารและบุคลากร กิจกรรมที่ดำเนินการเป็นลักษณะการไปเยือนของผู้บริหารระดับสูง การศึกษาดูงาน

ด้านเงินทุนสนับสนุน การให้ทุนการศึกษา และการแลกเปลี่ยนนักเรียนของกระทรวงศึกษาธิการไทยกับกระทรวงศึกษา วัฒนธรรมและกีฬา ของฟิลิปปินส์

ด้านนักเรียน ขอร่างข้อเสนอในการแลกเปลี่ยนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาด้วยฝ่ายไทย โดยได้ดำเนินโครงการแลกเปลี่ยนครู นักเรียน ไทย-ฟิลิปปินส์ ภายใต้ความตกลงของคณะกรรมการความร่วมมือว่าด้วยความร่วมมือไทย-ฟิลิปปินส์ ครั้งที่ 3 เมื่อเดือนมิถุนายน 2542 ซึ่งเริ่มดำเนินโครงการฯ ครั้งที่ 1 ในเดือนสิงหาคม กันยายน และเดือนตุลาคม 2542 ที่ประเทศไทยและที่ฟิลิปปินส์ ตามลำดับ ส่วนในครั้งที่ 2 นั้น ดำเนินการในปี 2545 และปี 2546 ตั้งแต่ปี 2542 ถึง 2548

ด้านอื่นๆ มีการลงนามในความตกลงแลกเปลี่ยนทางการศึกษาและวัฒนธรรมระหว่างกัน ตั้งแต่เดือนกันยายน 2540 มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ได้ดำเนินความร่วมมือในโครงการการศึกษาระดับปริญญาโทและเอก กับ Technological University of the Philippines และระดับปริญญาเอกกับ University of the Philippines โดยที่ ความร่วมมือในระดับพหุภาคีเป็นการดำเนินงานภายใต้กรอบความร่วมมือของ SEAMEO UNESCO และ ASEAN

2.6.3 ระบบการศึกษาและความร่วมมือด้านการศึกษากับกัมพูชา

ระบบการศึกษา

การศึกษาของประเทศกัมพูชา จะแบ่งเป็นการศึกษาก่อนประถมศึกษา 3 ปี ประถมศึกษา 6 ปี มัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี มัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี และระดับอุดมศึกษา 4 – 7 ปี ส่วนการจัดการศึกษาด้านอาชีวะและเทคนิคจัดให้ตั้งแต่ 1 ปี ไปจนถึง 3 – 5 ปีการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษานี้ บางสถาบันการศึกษาอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงเกษตรสาธาณสุข หรือแรงงาน การจัดการศึกษานอกระบบจะเน้นการฝึกทักษะ ให้กับประชาชน

ด้านความร่วมมือด้านการศึกษา ความร่วมมือมุ่งเน้นเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดี และการพัฒนา ขกระดับด้านการศึกษา ครอบคลุมในสาขา ก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา เทคนิค อุดมศึกษา การศึกษานอกระบบ

ด้านหลักสูตร โครงการโรงเรียนพระราชทาน ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานความช่วยเหลือ ด้านการศึกษาแก่กัมพูชา โดยก่อสร้างและพัฒนาวิทยาลัยกำปงเฌอเดียล ที่อำเภอซอมโบร์ จังหวัดกำปงธม ตั้งแต่ปี 2543 เปิดสอนทั้งสายสามัญและอาชีวศึกษา (4 สาขา ได้แก่ ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ เกษตรกรรม และสาขาสัตวศาสตร์ / ประมง) โดยเริ่มรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ในเดือนกันยายน 2544 สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (3 ปี) รับเข้าศึกษาในเดือนกันยายน 2545 และทรงพระกรุณาเสด็จเปิดวิทยาลัยฯ เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2548 รวมทั้งขยายเวลาความช่วยเหลือไปจนถึงปี 2553 วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งวิทยาลัยฯ เพื่อให้ให้นักเรียนที่จบการศึกษาระดับ 9 ได้มีโอกาสศึกษาต่อด้านอาชีวศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และเพื่อให้เยาวชนในราชอาณาจักรกัมพูชาได้มีความรู้ไปประกอบอาชีพตามความต้องการและเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น นำไปสู่การพัฒนาประเทศต่อไป ภายใต้การสนับสนุนด้านวิชาการของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการมอบทุนการศึกษา ด้านอาชีวศึกษาแก่นักเรียน ระดับ ปวส. จำนวน 3 ปี และกลับไปทำงานที่วิทยาลัย 1 ปี หากผ่านการประเมินระดับดี ก็จะได้รับทุนศึกษาต่ออีก 2 ปี ในระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยี และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้ดำเนินโครงการค่ายอาสาสมัครวิชาชีพเยาวชนไทย-กัมพูชา เมื่อ

วันที่ 9 - 29 ตุลาคม 2547 เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ด้านวิชาชีพของเยาวชนไทยที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปวส.ให้แก่นักเรียนอาชีวศึกษากัมพูชา โดยมีวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีศรีสะเกษ และวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ จัดส่งเยาวชนไทย 8 คน เข้าร่วมโครงการกลุ่มเป้าหมาย คือนักเรียนอาชีวศึกษาของกัมพูชา ชั้นปี 3 จำนวน 136 คน ซึ่งถ่ายทอดอาสาศัมภักดิ์วิชาชีพดังกล่าวเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างเยาวชนของทั้งสองประเทศ

ด้านครู มีการฝึกอบรมครูและ ผู้บริหารสถานศึกษา การดำเนินความร่วมมือความร่วมมือไทย-กัมพูชา มีมาเป็นเวลานาน ก่อนการลงนามใน MOU ภายใต้กรอบความร่วมมือทางวิชาการทั้งที่ผ่านทางสำนักความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศและประสานตรงกับกระทรวงศึกษาธิการ โดยกระทรวงศึกษาธิการให้ความสำคัญในการดำเนินความร่วมมือกับกัมพูชาในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ การจัดหลักสูตรฝึกอบรม/ศึกษาดูงาน การเชิญเข้าร่วมประชุม/สัมมนา การแลกเปลี่ยนการเยือนของผู้บริหารระดับสูง

ด้านทุนสนับสนุนให้ทุนการศึกษาในระดับปริญญาโทและเอกในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ด้านผู้เรียน การสนับสนุนให้นักเรียน นักศึกษากัมพูชามาเรียนในไทย และการสนับสนุนผู้เชี่ยวชาญ/วิทยากร

ด้านอื่นๆ ภายหลังจากการลงนามใน MOU ด้านการศึกษาระหว่างกัน เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2546 แล้ว ประเทศไทยได้เชิญรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษา เยาวชนและกีฬา พร้อมด้วยคณะมาเยือนไทย เมื่อปลายเดือนธันวาคม 2547 เพื่อหารือแนวทางความร่วมมือด้านการศึกษาภายใต้กรอบของ MOU และมีการเจรจาระดับทวิภาคีระหว่างกัน โดยไทยจะให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาของกัมพูชาในสาขาที่กัมพูชาสนใจ ได้แก่ การศึกษาพิเศษ การอุดมศึกษา การศึกษาก่อนวัยเรียน การกีฬาและวัฒนธรรม ในส่วนการกระชับความสัมพันธ์อันดีและการส่งเสริมความร่วมมือด้านการศึกษาให้มีความเข้มแข็ง ตามข้อตกลงใน MOU กระทรวงศึกษาธิการได้อนุมัติโครงการความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างไทย-กัมพูชา ประจำปี 2548 โดยเมื่อวันที่ 8-11 สิงหาคม 2548 คณะผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงศึกษาธิการไทย ได้เดินทางไปกัมพูชา เพื่อเจรจาความร่วมมือด้านการศึกษาและหารือรายละเอียดการจัดกิจกรรมฯ ซึ่งได้แก่ การจัดรายการฝึกอบรม / ศึกษาดูงาน จำนวน 4 หลักสูตร นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการได้มอบหมายให้หน่วยงานและสถานศึกษาในสังกัด จัดรายการศึกษาดูงานและฝึกอบรมแก่บุคลากรทางการศึกษาของกัมพูชา ระหว่างวันที่ 25-30 กันยายน 2548 จำนวน 2 หลักสูตร ได้แก่ ด้านการศึกษาพิเศษ และด้านการตรวจราชการ/บริหารการศึกษา อีก 2 รายการ ได้แก่ ด้านการศึกษาปฐมวัย และมัธยมศึกษา ระหว่างวันที่ 25 กันยายน - 9 ตุลาคม 2548 และ ในปี 2549 กระทรวงศึกษาธิการได้ตั้งงบประมาณสำหรับดำเนินกิจกรรมความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งรวมถึงกัมพูชาด้วย จำนวน 2

โครงการ ได้แก่ โครงการสานสายสัมพันธ์เพื่อนบ้าน เน้นการอบรมวิชาชีพและการสอนภาษาไทย
ขั้นพื้นฐาน

2.6.4 ระบบการศึกษาและความร่วมมือด้านการศึกษากับประเทศลาว

ระบบการศึกษา

การจัดการศึกษาของลาวเริ่มด้วยการศึกษาในระดับอนุบาลและก่อนวัยเรียน ลาวได้ใช้ระบบการศึกษาเป็นแบบ 11 ปี คือระบบ 5 :3 :3 ประถมศึกษาใช้เวลาในการศึกษา 5 ปี การศึกษา ในระดับนี้เป็นการศึกษาภาคบังคับ มัธยมศึกษาตอนต้น ใช้เวลาในการศึกษา 3 ปี และในอนาคตจะให้เด็กได้เรียนภาษาอังกฤษเพิ่มมากขึ้น มัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้เวลาในการศึกษา 3 ปี การอุดมศึกษา หรือการศึกษาชั้นสูง รวมถึงการศึกษาด้านเทคนิค สถาบันการศึกษาชั้นสูงหรือมหาวิทยาลัย ซึ่งอยู่ในความดูแล และรับผิดชอบของกรมอาชีวศึกษาและมหาวิทยาลัย กระทรวงศึกษาธิการ ยกเว้น การศึกษาเฉพาะทางซึ่งอยู่ในความดูแลของกระทรวงอื่น โดยเมื่อเด็กจบการศึกษาในระดับประถม และมัธยมศึกษาแล้ว จะมีการคัดเลือกนักเรียนเพื่อเสนอกระทรวงศึกษาธิการให้เด็กได้เข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ได้แก่ สายอาชีพ มหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาที่สำคัญได้แก่ มหาวิทยาลัย แพทย์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติ (ดงโคก) และ สถาบันสรรพวิชา (National Polytechnic Institute) เป็นต้น

ด้านความร่วมมือด้านการศึกษา มุ่งเน้นการพัฒนาทางการศึกษา บุคลากร และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ มีความร่วมมือดังนี้

ด้านหลักสูตร และการพัฒนาตำราและหลักสูตรการสอนด้วย การดำเนินความร่วมมือ ความร่วมมือไทย-ลาว มีมาเป็นเวลานานก่อนการลงนามใน MOU ภายใต้กรอบความร่วมมือทาง วิชาการ

ด้านครูผู้สอน ในรูปแบบการจัดหลักสูตรฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การอบรมครู การก่อสร้างอาคารสถานที่

ด้านสื่อและอุปกรณ์การศึกษา การจัดหาตำราเรียน วัสดุอุปกรณ์ การศึกษาทั้งสายสามัญ และอุดมศึกษา

ด้านผู้บริหารและบุคลากร การแลกเปลี่ยนผู้เชี่ยวชาญ บุคลากรด้านการศึกษา อุปกรณ์ และข้อมูลการศึกษาทุกรูปแบบ รวมทั้งการจัดประชุมสัมมนา

ด้านผู้เรียน การสนับสนุนให้สถานศึกษาของไทยรับนักเรียน นักศึกษาจาก สปป.ลาว มาศึกษาในประเทศไทย โดยยังให้การสนับสนุนจนถึงปัจจุบันนี้

ด้านอื่นๆ มีความร่วมมือด้านวิชาการ ในส่วนที่ร่วมมือกับสำนักงานความร่วมมือ เพื่อ การพัฒนาระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ เช่น โครงการพัฒนาโรงเรียนเทคนิคแขวง

เวียงจันทน์ (ศูนย์อาชีวศึกษาโพนโฮง) ตั้งแต่ ปี 2537 เป็นการยกระดับโรงเรียนเทคนิคแขวงเวียงจันทน์ให้เป็นศูนย์อาชีวศึกษาด้านแบบ ได้แก่ การก่อสร้างอาคารโรงฝึกงาน การจัดหาอุปกรณ์และวัสดุครุภัณฑ์ พร้อมการติดตั้ง/สอนการใช้งาน รวมทั้งการพัฒนานุเคราะห์ (การให้ทุนฝึกอบรมครูงาน ทุนการศึกษา) ตลอดจน การส่งผู้เชี่ยวชาญไปพัฒนาหลักสูตร การวางผังอาคาร การติดตั้งอุปกรณ์ การบำรุงรักษา การซ่อมแซม และการติดตามประเมินผล รวมถึงการสนับสนุนในการพัฒนาแบบ Sister School ระหว่างสถาบันอาชีวศึกษาของไทยและโรงเรียนเทคนิคฯ ต่อไป โครงการพัฒนาห้องสมุดวิทยาลัยครูบ้านเกิน ดำเนินการโดยสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อพัฒนาให้เป็นต้นแบบห้องสมุด โดยได้จัดสร้างอาคารห้องสมุด 1 หลัง จัดหาหนังสือ ตำราเรียน วัสดุอุปกรณ์และสื่อสารสนเทศ รวมทั้ง จัดฝึกอบรมให้แก่บุคลากรของห้องสมุด 3) โครงการสร้างสนามกีฬา โรงเรียนมัธยมสมบุญ บ้านฮ่องคำ การฝึกทักษะวิชาชีพในด้านกิจกรรมให้กับนักเรียนหญิงโรงเรียนวัฒนธรรมฯ โดยเฉพาะการตัดเย็บเสื้อผ้าและการประกอบอาหาร และเป็นแนวทางการประกอบอาชีพ เพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ภายใต้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำสปป.ลาว ซึ่งมีกิจกรรมการแสดงความสามารถของนักเรียน-นักศึกษา โดยนำผลิตภัณฑ์ผลงานของนักเรียนที่เกิดจากการฝึกอบรมอาชีพ ไปร่วมแสดง

2.6.5 ระบบการศึกษาและความร่วมมือด้านการศึกษากับสหภาพพม่า

ระบบการศึกษา

การศึกษาสหภาพพม่า กระทรวงศึกษาธิการของพม่า เป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารการศึกษาของประเทศ ใช้ระบบการศึกษาเป็นระบบ 5 : 4 : 2 เป็น ประถมศึกษา 5 ปี มัธยมศึกษาตอนต้น 4 ปี มัธยมศึกษาตอนปลาย 2 ปีและอาชีวศึกษา 1- 3 ปี อุดมศึกษา 4 -6 ปี กรมการศึกษาพื้นฐานของพม่า เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการวางนโยบายและบริหารการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา มัธยมศึกษา รวมทั้งการฝึกหัดครู รัฐเป็นผู้สนับสนุนด้านงบประมาณของทุกโรงเรียน โดยนักเรียนจะเสียค่าเล่าเรียนเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเท่านั้น การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของพม่านั้น พม่าพยายามที่จะจัดให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ของประเทศแต่ยังมีปัญหาที่ไม่สามารถจัดหาอาคารสถานที่ วัสดุและอุปกรณ์ให้กับโรงเรียนในบางท้องที่ได้ รัฐบาลพม่าได้ตั้งเป้าหมายที่จะให้มีโรงเรียนอย่างน้อยหนึ่งแห่งในทุกหมู่บ้าน กรมการเทคโนโลยี เกษตรและอาชีวศึกษา เป็นหน่วยงานที่ดูแลจัดการศึกษาด้านเกษตรกรรม วิศวกรรมเครื่องกล การประมง คหกรรมและการฝึกหัดครู ทางด้านช่างเทคนิค การเรียน-การสอนมีทั้งเต็มเวลาและนอกเวลา มีทั้ง

หลักสูตรระยะยาวและระยะสั้น เพื่อรองรับความต้องการของตลาดแรงงาน กรมอุดมศึกษา ทำหน้าที่วางแผนนโยบายและดำเนินการด้านอุดมศึกษาของประเทศ

ความร่วมมือด้านการศึกษา มุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์อันดีโดยใช้ความร่วมมือด้าน วัฒนธรรมและการศึกษาเป็นกลไกดำเนินการ เป็นความร่วมมือภายใต้แผนปฏิบัติงาน ความร่วมมือ ทางวิชาการ และกรอบแผนปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรมประจำปี ดังนี้

ด้านหลักสูตร มีการจัดหลักสูตรฝึกอบรมครูงานด้านการพัฒนาหลักสูตร

ด้านครูผู้สอน มีการส่งผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัยนเรศวรไปสอนภาษาไทยใน มหาวิทยาลัยของพม่าอย่างต่อเนื่องด้วย

ด้านรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนด้านประถมศึกษา และมัธยมศึกษา การจัดการศึกษานอกระบบ การผลิตสื่อการศึกษาทางไกล

ด้านสื่อและอุปกรณ์การศึกษา มีการให้ความช่วยเหลือวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา ตลอดจนการสนับสนุนการสอนภาษาไทยในสถาบันอุดมศึกษาของพม่า กระทรวงศึกษาธิการยังคง ดำเนินความร่วมมือกับสำนักงานความร่วมมือเพื่อพัฒนาระหว่างประเทศ กระทรวงการ ต่างประเทศ ในการจัดหลักสูตรและรายการศึกษาดูงานในสาขาที่เกี่ยวข้องด้านการศึกษา

2.6.6 ระบบการศึกษาและความร่วมมือด้านการศึกษากับประเทศสิงคโปร์

ระบบการศึกษา

ระบบการศึกษาของสิงคโปร์แบ่งออกเป็นระดับประถม 6 ปี ระดับมัธยมศึกษา 4 ปี ซึ่ง รวมแล้วเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างน้อย 10 ปี แต่ผู้ที่เข้าศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยจะต้อง ศึกษาขั้นเตรียมมหาวิทยาลัยอีก 2 ปี การศึกษาภาคบังคับของสิงคโปร์จะต้องเรียนรู้ 2 ภาษาควบคู่ กันไป ได้แก่ ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลัก และเลือกเรียนภาษาแม่ (Mother Tongue) อีก 1 ภาษา คือ จีน (แมนดาริน) มาเลย์ หรือทมิฬ (อินเดีย) ระดับประถมศึกษาของสิงคโปร์แบ่งออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ป.1-ป.4 เรียกว่า Foundation Stage และ ป.5-ป.6 เรียกว่า Orientation Stage ชั้นประถมต้นจะ เรียน 3 วิชาหลัก คือ ภาษาอังกฤษ ภาษาแม่ และคณิตศาสตร์ นอกจากนั้น จะมีวิชาดนตรี ศิลปะ หัตถกรรม หน้าที่พลเมือง สุขศึกษา สังคม และพลศึกษา แต่ในช่วงประถมปลาย หรือ Orientation Stage นั้น นักเรียนจะถูกแยกออกเป็น 3 กลุ่มทางภาษา คือ EM 1, EM 2, และ EM 3. การแยกนักเรียนเข้ากลุ่มทางภาษานั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถทางภาษาของแต่ละคน เมื่อจบ ป.6 แล้วจะมีการสอบที่เรียกว่า Primary School Leaving Examination (PSLE) เพื่อที่จะเข้าศึกษาต่อใน ระดับมัธยมศึกษาต่อไป ผลการเข้าสอบมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา

การศึกษาในระดับมัธยมศึกษานั้น จะมี 3 หลักสูตรให้เลือกตามความสามารถ และความสนใจ โดยใช้เวลา 4-5 ปี หลักสูตรในระดับมัธยมศึกษา ได้แก่ หลักสูตรพิเศษ (Special

Course) หลักสูตรเร่งรัด (Express Course) หลักสูตรปกติ (Normal Course) เมื่อจบหลักสูตรจะมีการสอบ โดยหลักสูตรพิเศษ และหลักสูตรเร่งรัดจะต้องผ่านประกาศนียบัตร GCE (General Certificate of Education) ในระดับ “O” Level ส่วนหลักสูตรปกติจะต้องผ่าน GCE “N” Level แต่ถ้าต้องศึกษาต่อในระดับเตรียมอุดมศึกษา ก็ต้องสอบให้ผ่าน GCE “O” Level เช่นเดียวกัน

เมื่อจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาแล้ว ผู้ที่สนใจเรียนสายวิชาชีพเทคนิค หรือ อาชีวศึกษา ก็สามารถแยกไปเรียนตามสถาบันต่างๆ ได้ ส่วนผู้ที่เรียนต่อในมหาวิทยาลัยก็จะเข้าศึกษาต่อใน Junior College อีก 2 ปี เมื่อจบแล้วจะต้องสอบ GCE “A” Level เพื่อนำผลคะแนนไปตัดสินใจเข้าเรียนต่อระดับมหาวิทยาลัย ผู้ที่เข้ามหาวิทยาลัยไม่ได้ก็อาจศึกษาในสายอาชีพ หรือหาการทำงานต่อไป รัฐบาลสิงคโปร์ให้ความสำคัญกับการศึกษามาก โดยถือว่าประชาชนเป็นทรัพยากรที่สำคัญ และมีค่าที่สุดของประเทศ ในการนี้ รัฐบาลได้ให้การอุดหนุนด้านการศึกษาจนเสมือนกับการศึกษาแบบให้เปล่า โรงเรียนในระดับประถม และมัธยมล้วนเป็นโรงเรียนของรัฐบาลหรือกึ่งรัฐบาล โดยมหาวิทยาลัย NUS จะให้การศึกษารอบคลุมเกือบทุกสาขาวิชา ทั้งแพทยศาสตร์ ทันตแพทย์ กฎหมาย ศิลปะศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิศวกรรม สถาปัตยกรรม และการบริหารธุรกิจ ส่วนมหาวิทยาลัย Nanyang จะเน้นการศึกษาด้านวิศวกรรมศาสตร์สาขาต่างๆ รวมทั้งวิทยาศาสตร์ประยุกต์ และสาขาธุรกิจ และการบัญชี สำหรับมหาวิทยาลัย SMU จะเน้นเรื่องธุรกิจการจัดการ

ด้านความร่วมมือการศึกษา ไทยและสิงคโปร์มีความสัมพันธ์ ภายใต้กรอบการส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจไทย- สิงคโปร์ (Singapore-Thailand Enhanced Economic Relationship – STEER) ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานข้าราชการพลเรือนไทย-สิงคโปร์ (CSEP) และความร่วมมือด้านการทหาร ดังนี้

ด้านทุนสนับสนุน ทุนรัฐบาลสิงคโปร์ ตามที่รัฐบาลสิงคโปร์ได้มอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนไทยเพื่อไปศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และอุดมศึกษาเป็นประจำทุกปี จะสนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่ นักเรียนไทยอย่างต่อเนื่อง โครงการโรงเรียนหุ้นส่วน (Partner Schools) ทั้งสองฝ่ายตกลงร่วมกันที่จะเพิ่มจำนวนโรงเรียนหุ้นส่วน (Partner Schools) เพื่อจับคู่กับโรงเรียนสิงคโปร์ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของไทย จาก 10 แห่ง เพิ่มขึ้นเป็น 15 แห่ง โดยในส่วนประเทศไทยเสนอเพิ่มโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3 แห่ง คือ 1) โรงเรียนเทพศิลา 2) โรงเรียนราชวินิตมัธยม 3) โรงเรียนอนุบาลสามเสน และโรงเรียนในสังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนอีก 2 แห่ง คือโรงเรียนอัสสัมชัญ เขตบางรัก กรุงเทพฯ และโรงเรียนวัดใหม่กรทอง จ. จันทบุรี

ด้านสื่อและอุปกรณ์การศึกษา ความร่วมมือในการอบรมด้าน ICTกระทรวงศึกษาธิการ สิงคโปร์ยินดีจะจัดอบรมให้แก่ข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ด้าน ICT ความร่วมมือด้านการอุดมศึกษา ทั้งสองฝ่ายเห็นชอบให้เพิ่มความร่วมมือในการแสดงดนตรีไว้ในประเด็นความร่วมมือด้านการแลกเปลี่ยนนักเรียนระดับอุดมศึกษา นอกจากนี้ ยังเห็นควรให้มีการขยายความร่วมมือด้านการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาในระดับสถาบันการศึกษา พร้อมทั้งการแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี (best practices) ระหว่างกันด้วย ส่วนการนำเสนอโครงการ/กิจกรรมที่ริเริ่มใหม่ คือ โครงการด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเสนอโครงการความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาแห่งชาติสิงคโปร์ (National Institute of Education- NIE) ในการแลกเปลี่ยนผู้เชี่ยวชาญด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เพื่อพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน และการพัฒนาครูประจำการ โครงการความร่วมมือด้านอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 2 กิจกรรม ได้แก่ 1) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเสนอความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาด้านเทคนิคสิงคโปร์ ได้แก่ Institute of Technical Education (ITE) ในการจัดทำงานวิจัยร่วมในสาขาสิ่งแวดล้อมการพัฒนาอย่างยั่งยืน 2) กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เสนอโครงการความร่วมมือกับสถาบัน ITE ด้านการฝึกอบรมครูด้านพัฒนาอาชีวศึกษาและการอาชีพ

ด้านผู้เรียน การแลกเปลี่ยนครูและนักเรียนด้านภาษาอังกฤษและจีน วันที่ 30 มิถุนายน 2551 การจัดค่ายเยาวชน การสนับสนุนทุนการศึกษาของรัฐบาลสิงคโปร์

ด้านอื่นๆ ในส่วนความร่วมมือด้านการศึกษามีการจัดทำบันทึกความเข้าใจด้วยความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างกัน

2.6.7 ระบบการศึกษาและความร่วมมือด้านการศึกษากับประเทศมาเลเซีย

ระบบการศึกษา

การศึกษามาเลเซีย แบ่งระดับการบริหารเป็น 5 ระดับ คือ ระดับชาติ ระดับรัฐ ระดับอำเภอ ระดับกลุ่มโรงเรียนและระดับโรงเรียน การบริหารการศึกษาระดับชาติอยู่ในความรับผิดชอบของรัฐบาลกลาง (Federal Government) การศึกษาทุกประเภททุกระดับอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการเพียงกระทรวงเดียว ยกเว้นการศึกษาที่มีลักษณะเป็นการศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) จะมีกรมจากกระทรวงอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบ เช่น กรมแรงงาน กรมเกษตร เป็นต้น

ระบบการจัดการศึกษาของมาเลเซีย (National Education System) เป็นระบบ 6:3:2 คือ ระดับประถมศึกษา Pre-school Education และ Primary Education หลักสูตร 6 ปีการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตร 3 ปีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลักสูตร 2 ปีการศึกษา Secondary Education Post-secondary Education ระดับเตรียมอุดมศึกษา Higher Education หลักสูตร 1 หรือ 2 ปีการศึกษา ระดับอุดมศึกษา หลักสูตรเฉลี่ยประมาณ 3 ปีครึ่ง ถึง 4 ปีการศึกษา

ในโรงเรียนของรัฐบาลกำหนดให้ใช้ภาษาประจำชาติคือ ภาษามลายู (Bahasa Malayu) ที่เขียนด้วยอักษรโรมัน

ด้านความร่วมมือการศึกษา รัฐบาลไทยได้กำหนดนโยบายสำคัญในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อสนับสนุนและเสริมสร้างปัจจัยพื้นฐานที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคม และเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน จึงได้ร่วมกับประเทศต่างๆ ในอาเซียนโดยเฉพาะกับรัฐบาลมาเลเซีย ซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านใกล้ชิดกับประเทศไทย ในการประสานความร่วมมือเพื่อร่วมจัดการศึกษาในเขตพัฒนาพื้นที่เฉพาะกิจพิเศษจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้ประชาชนทุกคนในพื้นที่ได้รับโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง และเป็นธรรม เพื่อที่จะให้นักเรียนไทยเป็นกลไกขับเคลื่อนสำคัญในการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศไทยและมาเลเซียให้มีความสัมพันธ์ยิ่งขึ้น

ด้านหลักสูตร มีการพัฒนาหลักสูตร การศึกษา การเสริมสร้างเครือข่ายระหว่างสถาบันกระทรวงศึกษาธิการของไทยและมาเลเซียได้ร่วมกันลงนามในความร่วมมือด้านการศึกษากันเมื่อเดือน สิงหาคม 2550 เพื่อพัฒนาความร่วมมือด้านการศึกษาในสาขาต่างๆ

ด้านเงินทุนสนับสนุน มีการจัดสรรทุนการศึกษาให้แก่ นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาของไทยให้ได้มีโอกาสไปศึกษาต่อที่โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1ปีที่ 6 ในประเทศมาเลเซียอย่างต่อเนื่อง ในส่วนรัฐบาลประเทศมาเลเซีย ผ่านกระทรวงศึกษาธิการมาเลเซีย และมีการมอบทุนการศึกษาระดับมัธยมศึกษา เพื่อเรียนต่อในระดับปริญญาตรีด้วย

2.6.8 ระบบการศึกษาและความร่วมมือด้านการศึกษากับประเทศเวียดนาม

ระบบการศึกษา

การศึกษาของเวียดนามแบ่งลักษณะของการจัดการศึกษาไว้ 5 ลักษณะ คือ การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา (Pre-School Education) การศึกษาสามัญ (5 - 4 - 3) เป็นระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับ 5 ปี ชั้น 1-5 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คือ ชั้น 6-9 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คือชั้น 10-12 การศึกษาด้านเทคนิคและอาชีพ มีเทียบเคียงทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย การศึกษาระดับอุดมศึกษา แบ่งเป็นระดับอนุปริญญา (Associate degree) และระดับปริญญา การศึกษาต่อเนื่อง เป็นการศึกษาสำหรับประชาชนที่พลาดโอกาสการศึกษาในระบบสายสามัญและสายอาชีพ การศึกษาสามัญ 12 ปี (General Education) ของเวียดนามนั้นเวียดนามมีวัตถุประสงค์ที่จะ ให้ประชาชนได้มีวิญญูณในความเป็นสังคมนิยม มีเอกลักษณ์ประจำชาติ และมีความสามารถในด้านอาชีพ

ด้านความร่วมมือด้านการศึกษา ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ การสร้างเครือข่ายและการแลกเปลี่ยนผู้เชี่ยวชาญ บุคลากรด้านการศึกษา และข้อมูลการศึกษา

ทุกรูปแบบ รวมทั้งความร่วมมือในสาขาเทคโนโลยีและสารสนเทศ คอมพิวเตอร์ คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ คหกรรมศาสตร์ และการพัฒนาหลักสูตร ตลอดจนการจัดประชุม / สัมมนา ศึกษาดูงานในสาขาที่เชี่ยวชาญ การให้ทุนการศึกษา และด้านการอบรมเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ความร่วมมือไทย เวียดนาม มีมาเป็นเวลานาน และมีความก้าวหน้ามาก ตั้งแต่ก่อนการลงนามใน MOU ภายใต้กรอบความร่วมมือทางวิชาการ ในลักษณะการแลกเปลี่ยนการเยือนของผู้บริหารระดับสูงของทั้งสองฝ่าย การจัดรายการศึกษาดูงานด้านวิชาการระหว่างกัน และการจัดกิจกรรมความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษาครู อาจารย์ นอกจากนี้ฝ่ายไทยยังได้จัดหลักสูตรฝึกอบรมในสาขาต่างๆ อีกเป็นจำนวนมากอย่างต่อเนื่อง โดยโครงการความร่วมมือทางวิชาการที่ไทยและเวียดนามได้ร่วมดำเนินการและประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี ได้แก่ โครงการพัฒนาศูนย์อาชีวศึกษาเมืองตูเลียม เมืองนำดิน โครงการวิทยาลัยเกษตรกรรมบักไต โครงการพัฒนาโรงเรียนเพื่อเด็กเก่งเมืองฮาติน กระทรวงศึกษาธิการไทยกับกระทรวงศึกษาธิการและฝึกอบรมของเวียดนาม ได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านการศึกษา เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2547 โดยรัฐมนตรีฯ ของเวียดนามได้เดินทางมาเยือนไทยอย่างเป็นทางการในระหว่างที่เดินทางมาประชุม ASEAN Ministering Meeting ที่ไทย เมื่อเดือนสิงหาคม 2548 และได้มีการหารือแนวทางความร่วมมือระหว่างกัน การจัดนิทรรศการการศึกษาเวียดนามในประเทศไทย รวมทั้งการจัดสัมมนาตลาดนัดวิชาการ โดยเน้นระดับอุดมศึกษาและมัธยมศึกษาและ การฝึกอบรมเรื่องการประเมินผล วัดผล การศึกษา ระดับอุดมศึกษา การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันที่มีขอบเขตความร่วมมือกว้างขวางกว่าการแลกเปลี่ยนครู อาจารย์โดยให้ความสนใจเป็นพิเศษกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

โดยสรุปด้านความร่วมมือด้านการศึกษาไทยกับโรงเรียนในกลุ่มประชาคมอาเซียน พบว่าในบางประเทศยังมีความร่วมมือน้อยมาก เช่นประเทศบรูไนดารุสซาลาม มีเพียงการขอความร่วมมือในการจัดหาครูไปสอนภาษาไทย ด้านงบประมาณ รัฐบาลบรูไนสนับสนุนทุนการศึกษาให้นักเรียนในพื้นที่ภาคใต้เพื่อการศึกษาด้านศาสนาที่ประเทศบรูไนเท่านั้น ส่วนในประเทศอื่นๆ ส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะการเยือนของผู้บริหารโรงเรียน 2 ฝ่าย การพัฒนาครูในด้านภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษากลางของอาเซียน มีการสนับสนุนทุนการศึกษาในรูปแบบที่แตกต่างกัน เช่น ประเทศสิงคโปร์ให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนไทยไปศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับอุดมศึกษา ด้านการส่งเสริมการใช้สื่อร่วมกันยังพบน้อยมาก ส่วนในเรื่องหลักสูตรส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นในระดับการศึกษาอาชีวศึกษา

แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าในแต่ละประเทศล้วนสนับสนุนในเรื่องทุนการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนต่างชาติได้มีโอกาสไปเรียนในประเทศของตน ในรูปแบบที่แตกต่าง เช่น ประเทศบรูไน

ให้ทุนในการเรียนด้านศาสนา ประเทศอินโดนีเซียให้ทุนการศึกษาสาขาศิลปะและภาษาอินโดนีเซีย ให้ทุนแลกเปลี่ยนในกระทรวงศึกษา วัฒนธรรมและกีฬา ประเทศสิงคโปร์ให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนไทยไปศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับอุดมศึกษา ประเทศมาเลเซียสนับสนุนทุนการศึกษาเรียนระดับ มัธยมศึกษาและปริญญาตรีด้วย ในส่วนเวียดนามสนับสนุนแก่เด็กพิเศษ ส่วนที่ประเทศไทยได้สนับสนุนทุนการศึกษา ได้แก่ประเทศกัมพูชา ลาว พม่า

ดังนั้น ผลการศึกษาและรูปแบบความร่วมมือด้านการศึกษาที่ผ่านมามีดังกล่าข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า แต่ละรูปแบบความร่วมมือด้านการศึกษาของแต่ละประเทศ มีลักษณะการประสานความร่วมมือ การสร้างข้อตกลงความร่วมมือตามองค์ประกอบการจัดการศึกษา ที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้คำนึงความเหมาะสมตามบริบท ขนาดและความพร้อมในการจัดการศึกษา อย่างไรก็ตามค้นพบว่าส่วนใหญ่มีความร่วมมือด้าน องค์ประกอบการจัดการศึกษาสรุปได้ 9 ด้านคือ 1) ด้านนโยบาย 2) ด้านหลักสูตร 3) ด้านครูผู้สอน 4) ด้านสื่อ วัสดุและอุปกรณ์การศึกษา 5) ด้านรูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอน 6) ด้านผู้บริหาร 7) ด้านงบประมาณ 8) ด้านบรรยากาศของสถานศึกษา และ 9) ด้านผู้เรียนและ สรุปผลของความร่วมมือ ซึ่งประกอบด้วย ผลผลิต ผลลัพธ์และปัญหาอุปสรรคโดยที่มี การปรับปรุงพัฒนาความร่วมมือ ประกอบด้วย ปัจจัยและเงื่อนไขในการนำรูปแบบไปใช้ และการแสวงหาวิธีการพัฒนาความร่วมมือ และมีการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประสิทธิผลในการสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาที่จะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาเพื่อการสร้างประชาคมอาเซียนต่อไป

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จตุภูมิ เขตจัตุรัส (2552, น. 269-275) ได้ศึกษาการพัฒนาโมเดลมูลค่าเพิ่มของผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการและแบบตรวจสอบรายการประเมินตนเองเพื่อเพิ่มมูลค่ากระบวนการจัดการศึกษา ผลการวิจัยจากการวิเคราะห์โมเดลมูลค่าเพิ่มของผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ตัวแปรระดับสถานศึกษาที่มีความสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์และความก้าวหน้าทางวิชาการ ด้านสถานศึกษา ได้แก่ ขนาดสถานศึกษา ด้านรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอนคือ การจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ และด้านที่สำคัญคือ การพัฒนาหลักสูตรและสื่อที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและท้องถิ่น และตัวแปรระดับเขตพื้นที่ ได้แก่ เศรษฐฐานะเขตพื้นที่และการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การเพิ่มมูลค่ากระบวนการจัดการศึกษา มี 3 แบบคือ การเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา การเพิ่มขีดความสามารถในการตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและการเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม โดยสอดคล้องกับแนวคิดการเพิ่มมูลค่าเพิ่ม 5 ลักษณะ ได้แก่ การใช้ความรู้อย่างเข้มข้น การเพิ่มผลผลิต

การสร้างควมพึงพอใจ การแก้ไขคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และการวิเคราะห์พัฒนาการและความก้าวหน้า

กนิษฐา นาวารัตน์ (2553) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบและกลยุทธ์การส่งเสริมความเป็นศูนย์กลางการศึกษานานาชาติของประเทศไทยในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบที่เหมาะสมในการส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษานานาชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ ได้แก่ การเป็นศูนย์กลางการศึกษาของประเทศไทยในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภายใน 5 ปีและพบว่า พันธกิจที่สำคัญ ได้แก่ การสร้างหลักสูตรนานาชาติให้ได้มาตรฐานสากล การสร้างผลงานวิจัยและนวัตกรรมในภูมิภาค การสร้างความร่วมมือวิชาการกับสถาบันทั้งในและต่างประเทศ และการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชาติ โดยเป้าหมายหลัก ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพบัณฑิตให้มีสมรรถภาพสากลและการพัฒนาหลักสูตรนานาชาติ

สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ (2552, น. 1-22) ได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์ความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างไทยและประเทศเพื่อนบ้าน งานวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์และประเมินความสำเร็จของนโยบายและกลยุทธ์ความร่วมมือด้านการศึกษากับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อนำผลการวิจัยมาพัฒนากลยุทธ์ความร่วมมือด้านการศึกษากับประเทศเพื่อนบ้านและนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละประเทศ ผลการวิจัยการพัฒนากลยุทธ์ความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน การยกระดับนโยบายความร่วมมือด้านการศึกษาให้เป็นนโยบายระดับชาติ เพื่อใช้เป็นกลไกในการสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ขยายความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อุดมศึกษารวมถึงการอาชีวศึกษา ให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิตที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของแต่ละประเทศ สร้างเอกภาพในการขับเคลื่อนความร่วมมือด้านการศึกษากับประเทศเพื่อนบ้านไปในทิศทางเดียวกัน ส่งเสริมสร้างความเข้าใจอันดี ความไว้วางใจและความเชื่อมั่นระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

ส่วนกลยุทธ์รายประเทศ ประเทศกัมพูชา ส่งเสริมความร่วมมือด้านการศึกษา เพื่อเป็นกลไกในการสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจเชิงวัฒนธรรม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และทักษะเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน และการปฏิรูปการศึกษา ประเทศลาว ส่งเสริมความร่วมมือด้านการศึกษาเพื่อคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ ส่งเสริมความร่วมมือในการยกระดับความรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาพิเศษ อาชีวศึกษา การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประเทศพม่า เร่งรัดการจัดทำข้อตกลงความร่วมมือทางการศึกษากับพม่าอย่างเป็นทางการ การวางแผนความร่วมมือพัฒนาการศึกษาระหว่างไทยกับ

กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของพม่า สนับสนุนให้นักเรียนไทยได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำความเข้าใจวัฒนธรรมและสังคมพม่ากับไทยอย่างลึกซึ้ง ประเทศเวียดนามส่งเสริมความร่วมมือในการพัฒนาหลักสูตร การทำวิจัยในลักษณะหุ้นส่วนที่เท่าเทียมกัน มุ่งเน้นด้านสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี

พรชัย ทองเจือ (2550, น. 139-144) ได้วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับโรงเรียนในการเปลี่ยนผ่านด้านการเรียนการสอนในโรงเรียน การวิจัยเป็นการศึกษาและพัฒนารูปแบบความร่วมมือแล้วนำไปทดลองใช้ ผลการวิจัยพบว่าในด้านความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับโรงเรียนเริ่มต้นจากผู้บริหาร จากการมีวิสัยทัศน์ มีความเอื้ออาทรของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเป็นหลัก ปัญหาและอุปสรรคในการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาการเรียนการสอน คือ การขาดความตระหนักและขาดการประสานงานที่ดี ส่วนรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับโรงเรียนในการเปลี่ยนผ่านด้านการเรียนการสอนในโรงเรียนคือความร่วมมือร่วมใจ ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบความร่วมมือขึ้นมี 4 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 ร่วมตระหนักและเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 2 ร่วมสร้างและพัฒนา ขั้นตอนที่ 3 ร่วมแก้ปัญหา ขั้นตอนที่ 4 ร่วมประเมินผล ผลการใช้รูปแบบพบว่าบรรลุเป้าหมายทุกขั้นตอน พฤติกรรมการสอนของครูเปลี่ยนแปลงจากเดิม ปรับวิธีการเรียน เปลี่ยนวิธีการสอน เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมากขึ้น มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

ยุพดี โสทธิพันธ์ และคณะ (2549, น. 49-52) ได้ศึกษากระบวนการความร่วมมือในการปฏิบัติงานระหว่างบุคลากรทีมสุขภาพในการบริการผู้ป่วยผ่าตัดโรงพยาบาลทั่วไปภาคใต้ ผลวิจัยสรุปความร่วมมือในการปฏิบัติการถือว่าเป็นความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดตลอดกระบวนการ ตั้งแต่ร่วมคิดและร่วมปฏิบัติ ความร่วมมือในทางความคิด เช่น ความมุ่งมั่น ความพร้อมและการได้รับการสนับสนุนจากผู้นำ ส่วนความร่วมมือในการปฏิบัติสามารถสังเกตได้จากการร่วมกำหนดนโยบายและเป้าหมายที่ชัดเจน กำหนดกติกาหรือแผนปฏิบัติการที่เชื่อมโยงและต่อเนื่อง เตรียมความพร้อมเพื่อสร้างความร่วมมือที่ดีระหว่างบุคลากร ตั้งแต่เริ่มปฏิบัติงาน ทำความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนและสามารถปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ จัดทรัพยากร เครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นเพียงพอ มีการพัฒนาบุคลากรและสร้างความสัมพันธ์ ร่วมทั้งการจัดการปัญหา อุปสรรคที่ขัดขวางการพัฒนาความร่วมมือ ในส่วนของบุคลากรก็ต้องมีการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ให้สามารถปฏิบัติงานร่วมกับทีมอย่างมีประสิทธิภาพ มีมาตรฐานขอบเขตวิชาชีพ อันเป็นพลังขับเคลื่อนองค์การไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งสรุปได้ว่า ความร่วมมือที่ดีในการปฏิบัติงาน เป็นกระบวนการที่ไม่หยุดนิ่ง มีองค์ประกอบ 5 ประการคือ 1) การมีผู้นำที่สนับสนุนให้เกิดความร่วมมือ 2) การเตรียมความพร้อมเพื่อสร้างความร่วมมือ 3) การจัดให้มีทรัพยากรและ

บุคลากรที่เพียงพอ 4) การสร้างความมุ่งมั่นที่จะร่วมมือกัน 5) การกำหนดความสัมพันธ์และขั้นตอน เพื่อสร้างความร่วมมือ

ตรีทศ เหล่าศิริหงส์ทอง และคณะ (2551, น. 32-47) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับภาคอุตสาหกรรมในการพัฒนานวัตกรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อระบุปัจจัยที่ช่วยเพิ่มโอกาสความสำเร็จในโครงการร่วมมือวิจัยและพัฒนาระหว่างมหาวิทยาลัยและภาคอุตสาหกรรมวิธีการศึกษาโดยการวิเคราะห์และเปรียบเทียบระหว่างประเทศต่างๆ ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินโครงการความร่วมมือระหว่างภาคการศึกษาและภาคอุตสาหกรรม ผลการวิจัยพบว่า ระดับความเข้าใจเป็นปัจจัยสำคัญต่อพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมโครงการ รูปแบบของโครงการต้องคำนึงถึงปัจจัยที่สามารถรักษาผลประโยชน์ร่วมกันในการบรรลุเป้าหมายของภาคอุตสาหกรรมอย่างเหมาะสม การนำศักยภาพของมหาวิทยาลัยและภาคอุตสาหกรรมมาเชื่อมโยงกันจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทั้งสองฝ่าย ทั้งนี้ต้องอาศัยนโยบายของรัฐบาลในการช่วยขับเคลื่อนและอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ

Young (2003, pp. 111- 133) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ความยั่งยืนของการดำเนินความร่วมมือระหว่างองค์กร โดยมุ่งที่ผลลัพธ์ของการให้และรับระหว่างสมาชิก ทั้งในมหาวิทยาลัยและบริษัท/ภาคอุตสาหกรรมการศึกษาวิจัยนี้สำรวจในปี ค.ศ. 1997 โดยการจัดสัมมนา 2 กลุ่ม สำหรับคณาจารย์มหาวิทยาลัย และผู้จัดการในบริษัท/อุตสาหกรรมด้านเทคโนโลยี ผลการวิจัยพบว่า สิ่งที่ทำให้การดำเนินความร่วมมือระหว่างองค์กรเกิดความยั่งยืน คือ ผู้มีส่วนร่วมในความร่วมมือจะต้องได้รับผลประโยชน์ทั้งสองฝ่ายทั้งผู้ที่คาดหวังและผู้รับผลประโยชน์

Saez and Aribas (2002, pp. 321 – 341) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ลักษณะการดำเนินความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและศูนย์วิจัยต่างๆ โดยศึกษาลักษณะความร่วมมือด้านการวิจัยจากบริษัทต่างๆ ในประเทศสเปน 747 แห่ง และศึกษาประเภทของโครงการความร่วมมือด้านการวิจัยและพัฒนา เพื่อการพัฒนานวัตกรรมร่วมกัน ในระหว่างปี ค.ศ. 1994 – 1996 ผลการวิจัยพบว่า โดยผลของความร่วมมือระหว่างองค์กรที่มีความแตกต่างกันนั้น บริษัทต่างๆ จะมีข้อตกลงที่เป็นทางการ ในการดำเนินความร่วมมือด้านการวิจัยที่แตกต่างกันแต่ละกลุ่มองค์กร เช่น กลุ่มคู่แข่ง กลุ่มผู้ส่งสินค้า กลุ่มลูกค้า หรือกลุ่มศูนย์วิจัยต่างๆ โดยมีการกำหนดเป้าหมายของความสำเร็จที่แตกต่างกัน

วิจิตร ศรีสอาน (2520, น. 1-3) ความร่วมมือด้านการศึกษาของอาเซียน โครงการวิจัยนี้จัดทำขึ้นเพื่อประเมินเหตุผลและความจำเป็นในการที่จะต้องมีความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน สำรวจข้อมูลและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการทางการศึกษาที่มีอันดับความสำคัญสูง ในสมาชิกประเทศอาเซียน เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดโครงการและ

กิจกรรมขั้นต้นสำหรับความร่วมมือด้านการศึกษาต่อไปในอนาคต ประมวลความคิดเห็นของผู้บริหารระดับสูงในสมาชิกประเทศอาเซียนเกี่ยวกับกลไกการประสานงานเพื่อการดำเนินการกิจกรรมความร่วมมือด้านการศึกษา พิจารณาหาแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยในการที่จะต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมความร่วมมือด้านการศึกษาของอาเซียน

การวิจัยพบว่าสมาชิกประเทศอาเซียนทุกประเทศเห็นความจำเป็นและยินดีที่จะร่วมมือซึ่งกันและกันทางด้านการศึกษาอย่างเต็มที่ ความร่วมมือด้านการศึกษา ควรยึดหลัก 4 ประการ คือ 1) กิจกรรมความร่วมมือด้านการศึกษา เน้นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับการพัฒนาประเทศ 2) โครงการความร่วมมือด้านการศึกษา จะมุ่งการเสริมสร้างความสามารถของประเทศสมาชิกให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยการแลกเปลี่ยนและร่วมใช้ทรัพยากรและความชำนาญการระหว่างประเทศสมาชิกเป็นสำคัญ จะไม่จัดตั้งองค์กรระดับภูมิภาคขึ้นใหม่ 3) กิจกรรมความร่วมมือจะไม่ซ้ำซ้อนกับกิจกรรมขององค์กรที่มีอยู่แล้วในภูมิภาคนี้ แต่จะเป็นกิจกรรมเสริมรวมทั้งมุ่งใช้กิจกรรมและทรัพยากรขององค์กรระดับภูมิภาคที่มีอยู่แล้วให้ได้ประโยชน์สูงสุด 4) ปัญหาการศึกษาเกี่ยวข้องกับด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม วิธีการแก้ปัญหาจะเป็นแบบพหุวิทยาการ ปัญหาและความต้องการด้านการศึกษามีอันดับความสำคัญสูง ประกอบด้วย การพัฒนากำลังคน การฝึกหัดครู ระบบการศึกษาและการศึกษาพิเศษ โครงการขั้นต้นที่ควรได้รับการพิจารณาสนองตอบ ได้แก่ การศึกษาเกี่ยวกับการงานของเยาวชน การปฏิรูปการฝึกหัดครู การพัฒนาระบบสารสนเทศ ส่วนกิจกรรมความร่วมมือด้านการศึกษา ควรจะประกอบด้วย 1) การแลกเปลี่ยนข่าวสารด้านการศึกษา 2) การแลกเปลี่ยนบุคลากร 3) การวิจัยร่วมและ 4) การประชุมสัมมนาและการฝึกอบรม

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2549, น.95-96) ได้ศึกษาบทบาทความร่วมมือด้านวิชาการในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเทศไทยมีความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศในโครงการและกิจกรรมต่างๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน บุคลากร นักเรียน ระบบการบริหารจัดการ และการแลกเปลี่ยนครู บุคลากรนักเรียน และระบบการบริหารจัดการ ระหว่างโรงเรียนในประเทศไทยและโรงเรียนที่เป็นสมาชิกขององค์กรระหว่างประเทศต่างๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ทางการศึกษา พร้อมทั้งส่งเสริมความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีโครงการหรือกิจกรรมที่เป็นความร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับองค์กรระหว่างประเทศที่สำคัญๆ ได้แก่ โครงการโรงเรียนเพื่อนเด็กเป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจาก UNICEF เพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพโดยให้นักเรียนเข้ามีส่วนร่วมโครงการเครือข่ายโรงเรียนพี่โรงเรียนน้องภายใต้กลุ่มประเทศ APEC โครงการแลกเปลี่ยนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาของ ASEAN และโครงการพัฒนาโรงเรียนในชุมชนบทของ SEAMEO

เป็นโครงการที่พัฒนาครูผู้สอนในโรงเรียนแถบชนบทในด้านการสอนวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

นอกจากนี้ประเทศไทยยังได้เสนอแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในเรื่องที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ การใช้ IT เพื่อการศึกษาการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนในชนบท ห่วงไกลการพัฒนาเรื่องการสอนภาษาและการพัฒนาอาชีพศึกษา และข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) องค์การระหว่างประเทศมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาของประเทศต่างๆ การที่ประเทศไทยได้เข้าไปเป็นสมาชิกและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกับองค์การระหว่างประเทศ นับเป็นผลดีต่อภาพลักษณ์ของประเทศไทยในเวทีองค์การระหว่างประเทศ ประเทศไทยจึงควรส่งเสริมความร่วมมือขององค์การระหว่างประเทศทั้งในระดับภูมิภาคและระดับสากลให้มากขึ้น 2) ในสภาวะโลกาภิวัตน์ที่สังคมโลกได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน ทั้งประชากร เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา เทคโนโลยี นำไปสู่การจัดระเบียบโลกใหม่ (New world Order) มีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเพื่อสร้างความแข็งแกร่งระหว่างประเทศสมาชิก ในอนาคต การศึกษามีความเป็นสากล (International Education) มากขึ้น และจะมีการเคลื่อนย้ายถ่ายโอน (Mobility) นักศึกษาทั่วโลกมากขึ้น ดังนั้นประเทศไทยจึงจำเป็นต้องพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาระหว่างประเทศ องค์การระหว่างประเทศ และความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างประเทศเพื่อนำข้อมูลองค์ความรู้มาใช้ในการวางแผนยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศ 3) ในปัจจุบันประเทศต่างๆ ได้พยายามมีบทบาทในเวทีองค์การระหว่างประเทศมากขึ้น โดยผลักดันให้มีการรวมตัวเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศระดับภูมิภาค ประเทศไทยจึงควรมีบทบาทในเวทีองค์การระหว่างประเทศให้มากขึ้นในระดับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ASEAN โดยไทยควรมีบทบาทในการเป็นผู้นำผลักดันการยกระดับความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างประเทศสมาชิก ในการส่งเสริมให้ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและนำ ASEAN สู่การเป็นประชาคมฐานความรู้และประชาคมผู้นำในการสร้างองค์ความรู้บนฐานของการวิจัยและพัฒนาที่เหมาะสมกับอัตลักษณ์ของประเทศสมาชิก 4) การพัฒนาการศึกษาเพื่อให้ไทยให้เป็นศูนย์กลางของภูมิภาค ประเทศไทยจึงควรเสริมสร้างความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศด้านการศึกษา เพื่อพัฒนาระบบการศึกษาไทยให้เข้มแข็ง และมีขีดความสามารถในการแข่งขันมากขึ้น เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของประเทศเพื่อนบ้านและภูมิภาค 5) ประเทศไทยควรส่งเสริมสนับสนุนให้คนไทยเข้าไปเป็นผู้บริหารขององค์การระหว่างประเทศมากขึ้น ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรด้านการศึกษาระหว่างประเทศ ผลักดันให้องค์กร/สถาบันการศึกษาของไทยที่มีศักยภาพและความโดดเด่นเฉพาะด้านเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเป็นศูนย์กลางการศึกษาของภูมิภาคในอนาคต

ราตรี สีสาม (2555, น. 92-93) ได้ศึกษาการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ ผลวิจัยพบว่า การดำเนินงานการเตรียมความพร้อมด้านนโยบายของผู้บริหารและด้านการจัดการเรียนรู้ระดับปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีบางด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์กว้างไกล เล็งเห็นความสำคัญ กระตือรือร้นในการเตรียมความพร้อมของโรงเรียนสู่ประชาคมอาเซียน ครู บุคลากรเห็นความสำคัญเข้ารับการอบรม ประชุมสัมมนา มีการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ใหม่ วางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับอาเซียน ตลอดจนใช้สื่อ เทคโนโลยี นวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน ส่วนแนวทางในการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน ให้ความสำคัญในการจัดครูและบุคลากรในโรงเรียนเข้ารับการอบรม ประชุมสัมมนา ตลอดจนศึกษาดูงาน โรงเรียนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนอาเซียนศึกษา ให้มีโรงเรียนต้นแบบเป็นโรงเรียนแกนนำเพื่อจัดการความรู้เรื่องอาเซียนและเผยแพร่ให้กับโรงเรียนในเครือข่ายได้เรียนรู้เป็นแนวทาง รวมทั้งจัดหลักสูตรอาเซียนบูรณาการในบางรายวิชา เช่น สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมและภาษาต่างประเทศ และสุดท้ายควรจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลางหรือแทรกเพื่อให้เกิดความคุ้นเคย และสนับสนุนให้นักเรียนผลิตสื่อ เพื่อเผยแพร่ให้กับคณะครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนได้รับทราบ

จากแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น บ่งชี้ให้เห็นว่ากระบวนการเรียนการสอนในสภาพสังคมปัจจุบันไม่เฉพาะเพียงส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาเท่านั้น แต่ยังต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถศึกษาต่อ ประกอบอาชีพ และดำรงชีวิตในประชาคมอาเซียนได้อย่างมีความสุขอีกด้วย กระทรวงศึกษาธิการจึงขับเคลื่อนนโยบายมาตรการและข้อตกลงที่จำเป็นในการเสริมสร้างความเข้มแข็งต่อบทบาทของการศึกษาเรื่องการสร้างประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ได้ 3 ประการคือ 1) บทบาทของภาคการศึกษาในเสาการเมืองและความมั่นคง ผ่านหลักสูตรอาเซียนในโรงเรียน 2) บทบาทของภาคการศึกษาในเสาเศรษฐกิจ โดยมุ่งสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถแข่งขันได้ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลกด้วยมาตรฐานทั้งด้านการศึกษาและวิชาชีพ และ 3) บทบาทของภาคการศึกษาในเสาสังคมและวัฒนธรรม มุ่งเน้นการตระหนักรู้ เกี่ยวกับอาเซียนและกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากการศึกษาสภาพปัญหาหรืออุปสรรคในเชิงปฏิบัติของหน่วยงานทางการศึกษาของไทย และความร่วมมือทางการศึกษากับประเทศต่างๆ ในกลุ่มประชาคมอาเซียนดังกล่าว ก่อให้เกิดเป็นยุทธศาสตร์และนโยบายเชิงรุก แนวทางและมาตรการนำสู่การปฏิบัติที่ผ่านการคิด

อย่างรอบคอบ เพื่อเตรียมความพร้อมด้านการศึกษาของประเทศไทยก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งสามารถสรุปเป็นประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

1. ด้านนโยบาย สถานศึกษาจำเป็นต้องเร่งพัฒนาองค์กรให้มีคุณภาพมีความพร้อมเชิงรุกเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และสร้างความร่วมมือทางด้านการศึกษากับ โรงเรียนในต่างประเทศ ส่งเสริมการกำหนดเป้าหมายการผลิตและพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานทั้งในและต่างประเทศ ส่งเสริมสถานศึกษาที่มีความพร้อมลงนามข้อตกลงความร่วมมือด้านการศึกษากับโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มประชาคมอาเซียนเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านหลักสูตร กำหนดให้มีการปฏิรูปหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ มีกรอบมาตรฐานการศึกษาที่ชัดเจนทั้งเชิงวิชาการ ทักษะการปฏิบัติ ทักษะวิชาชีพ ตามบริบทการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลก ทัดเทียมกับมาตรฐานสากลบนความเป็นท้องถิ่นและความเป็นไทย บูรณาการหลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นอาเซียนศึกษา ภาษาอังกฤษ และภาษาประเทศเพื่อนบ้าน เทคโนโลยีสารสนเทศและพหุวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศอาเซียน

3. ด้านครูผู้สอน สถานศึกษามีภาระเร่งด่วนในการปฏิรูประบบการผลิตครู กำหนดกรอบมาตรฐานในการพัฒนาครู ให้ทันต่อพัฒนาการใหม่ๆ ทัดเทียมกับนานาชาติ และสร้างครูอาเซียนที่มีจริยธรรมร่วมกัน เน้นการพัฒนาเทคนิคการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิด แก้ปัญหา มีวิธีการดึงความสามารถและพัฒนาความสามารถของนักเรียนมาใช้ประโยชน์ในการเรียนและการปรับตัวให้ทันกับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้

4. ด้านสื่อวัสดุ อุปกรณ์ทางการศึกษา สถานศึกษาควรส่งเสริมการจัดหาเทคโนโลยีให้มีความพร้อมสำหรับการทำงานของครูและบุคลากร เพียงพอสำหรับการจัดการเรียนการสอน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการติดต่อสื่อสารอย่างสร้างสรรค์และมีคุณภาพ พัฒนาระบบเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ศูนย์กลางรวบรวม จัดเก็บและเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดเวลา

5. ด้านรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอน สถานศึกษาต้องเร่งปฏิรูปรูปแบบและการวิธีการจัดการเรียนการสอนให้มีลักษณะเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถแก้ปัญหาทั้งในปัจจุบันและเผชิญสิ่งท้าทายในอนาคต เช่น การจัดโครงการและกิจกรรมเพื่อให้การศึกษาเป็นวัชชีวนะเคลื่อนการสร้างประชาคมอาเซียน ส่งเสริมภาวะผู้นำเพื่อนำไปสู่การเชื่อมโยงเครือข่ายด้านการศึกษาและความหลากหลายทางวัฒนธรรม

6. ด้านผู้บริหารและบุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษาต้องแสวงหาวิธีการสร้างความเข้าใจให้แก่บุคลากรในสถานศึกษาให้มีความตระหนัก จิตสำนึก และการมีส่วนร่วมในการเป็นประชาคมอาเซียน และเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรทุกระดับและภาคส่วนเพื่อรองรับการเปิดเสรีประชาคมอาเซียน

7. งบประมาณ สนับสนุนการจัดตั้งกองทุน หรือให้ทุนแก่นักเรียน ครู บุคลากรหรือหน่วยงานเพื่อใช้เป็นปัจจัยเกื้อหนุนในการพัฒนาบุคลากร อาคารสถานที่ จัดหาสื่อ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีทางการศึกษา ทุน ฯลฯ

8. บรรยาการของสถานศึกษา กำหนดควมวิสัยทัศน์ในการยกระดับคุณภาพองค์กรให้มีมาตรฐานทัดเทียมสากล กำหนดตัวชี้วัดระดับความสำเร็จในการพัฒนาองค์กรและเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนพัฒนาสถานศึกษาเป็นโรงเรียนนำร่องและต้นแบบแหล่งเรียนรู้ ศูนย์อาเซียนศึกษาในรูปแบบต่างๆ ตลอดจนสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงการพัฒนาไปสู่ประชาคมอาเซียน

9. ผู้เรียน สถานศึกษาต้องเร่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายหลักที่สำคัญประกอบด้วยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้แก่ เชี่ยวชาญด้านภาษา เทคโนโลยี และทักษะในการทำงาน เพื่อรองรับการแข่งขันด้านแรงงานจากต่างชาติ มีความรู้ด้านวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษ และภาษาเพื่อนบ้าน เพื่อนำไปสู่ ความเข้าใจและความสามารถในการค้า การสื่อสารแลกเปลี่ยน กับประชาชนประเทศอื่นๆ และมีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักเห็นความสำคัญของการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและระดับขีดความสามารถและสมรรถนะของตนในทุกๆ ด้าน

ความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษาของประเทศไทยและโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มประชาคมอาเซียน จึงมีทิศทางในการดำเนินการที่สอดคล้องกัน มีความมุ่งมั่นและข้อผูกพันในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการศึกษาซึ่งกันและกันทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ เพื่อให้เกิดประชาคมอาเซียนที่มีการเคลื่อนไหว ประชาคมที่มีความเชื่อมโยงกัน และประชาคมของประชาชนอาเซียนและเพื่อประชาชนอาเซียน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาในการประสานความร่วมมือด้านการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มประชาคมอาเซียน ตามองค์ประกอบหลักที่สำคัญของการบริหารจัดการศึกษาได้แก่ 1) นโยบาย 2) หลักสูตร 3) ครูผู้สอน 4) สื่อและอุปกรณ์ ทางการศึกษา 5) รูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอน 6) ผู้บริหาร 7) งบประมาณ 8) บรรยาการของสถานศึกษา และ 9) ผู้เรียน